

TEKİR

*Yoktan var
edilmiş
ilk şehir sensin.*

Kasım
Aralık
2025
Sayı:
09

Elden
ele!

BENDE TARCIN BENDİ İHLAMUR KOKUSU
YÜRÜRÜZ BASKENTİN SÖZGELERİNDE

Çankaya
BELEDİYESİ

OLGUNLAR
Caddesi

KARANFİL
Sokağı

Çankaya Belediyesi Adına İmtiyaz Sahibi

HÜSEYİN CAN GÜNER

ÇANKAYA BELEDİYE BAŞKANI

Proje Tasarım

NURTEN GEROĞLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

EMRE CANER

Genel Yayın Yönetmeni

ULAŞ GEROĞLU

Editör

SELÇUK ÖZBEK

Son Okuma

MUSTAFA KÖMÜŞ

Sanat Yönetmeni ve Kapak İllüstrasyon

EKİN BAŞAK AKGÜL

Görsel Tasarım

REHA KİP

Grafik Tasarım

BARIŞ CAN SARIKAŞ

Sayfa İllüstrasyon

BÜŞRA EREN

RAŞİD BAL

Web Tasarımı ve Sosyal Medya Yönetimi

CENGİZ YILDIRIM

Genel Koordinatör

BURCU GEROĞLU

Çankaya Belediyesi
Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

Ziya Gökalp Caddesi No:11

Kızılay / Ankara

Tel:0 312 458 89 18

Asya Basım

Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti

15 Temmuz Mh. Gülbahar Cd. No:62/B

Güneşli / Bağcılar / İstanbul

Tel: 0 212 693 0008

Sertifika No: 52508

karanfildergi.com.tr

info@karanfildergi.com.tr

f @ karanfildergi x karanfildergisi

Çankaya
BELEDİYESİ

Hüseyin
Can Güner

Sevgili Dostlar,

Geçtiğimiz günlerde Cumhuriyet'imizin 102. yaşını bir hafta boyunca hep birlikte kutlamanın heyecanını yaşadık. Açılışını gerçekleştirdiğimiz Atatürk Sanat Merkezi'mizde bizimle bu heyecanı paylaşan tüm dostlarımıza bir kez daha teşekkür ederim.

Elbette sanat merkezimiz, içinde yaşayan düşlerle, aydınlanma emekçisi sanatçılarımızla gerçek değerine kavuşacaktır. Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün gösterdiği aydınlık yolda yürümek bitmeyen bir sorumluluktur; biz de bu sorumluluk bilinciyle yolculuğumuza devam edeceğiz. Bu sorumluluğun bir parçası olarak tam bir yıl önce açan *Karanfil*'in dokuzuncu sayısını sizlerle buluşturmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Sevgili Dostlar,

Biz insanlık tarihinin en özel özgürlük mücadelesini verdik. Bu mücadeleyi yoklukla ve imkânsızlıkla sınıdık. Bu mücadeleyi, tüm dünyayı kendine hayran bırakan aydınlanma yolculuğuyla taçlandırmayı başardık. Tabuları yıktık, aşılmaz duvarları aştık ve düşlerimizin peşinden imrenilesi bir iradeyle koştuk. Bunu, nefes aldığımız, sokaklarında

Başlangıç ve İlerleyiştir Ankara

yürüdüğümüz, tarifsiz şekilde sevdiğimiz bu şehirde, Ankara'mızda başardık.

Ankara, bugün tüm temsil ettiklerinin ötesinde dünyanın tüm başkentlerinden daha büyük anlamlar taşımaktadır. Bizler sadece siyasetin değil, değer olarak sahiplendiğimiz her şeyin; kültürün ve ilerici fikirlerin şehrinde yaşıyoruz. Bozkırın yokluğunda ve savaşın gölgesinde bir milletin umudu olan Ankara, bugün ülkemiz tarihine geçen her şeyin ilk cümlesidir.

Ancak bu şehir hep daha fazlasıdır bizler için. Siyasetin başkenti olarak değil; hayatın başkenti, ilham ışığı olarak daha fazlasıdır. Muasır medeniyetler seviyesinde insanca ve hakça yaşamının yolunu aydınlatan Ankara; sanatın,

müziğin, bilimin, edebiyatın, sporun, dostlukların, şiirin, eğitimin, mimarinin, kısacası bugün olağan yaşamımızda sahip olduğumuz her değerın başkenti ve öncüsüdür.

Yaşatmak için sonuna kadar mücadele edeceğimiz ve daha ileriye taşımayı görev bildiğimiz Cumhuriyet'imizin güneşi Ankara; elbette bundan sonra da attığımız her adımın ön-

cüsü olacaktır. Bizler bunu gençlerimizle, sanatçılarımızla, aydınlarımızla, yazarlarımızla, çizerlerimizle ve bilim insanlarımızla başaracağız.

Bizler bunu inadımızla, çağdaş geleceğe olan umudumuzla, kurduğumuz düşlerle, sarsılmaz irademizle, tarihimizden aldığımız güçle, Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ten aldığımız ilhamla başaracağız!

Zülfü
Livaneli

Yeni yıl

Niye yeni yılı kutluyoruz?

Çünkü ihtiyacımız var. Geçip giden zamana kilometre taşları koymak için, yapay bölünmeler uydurmuşuz. Saniyeden yüzyıla giden zaman ölçüleri için rahat ediyor, ömrümüzün sınırlarını kavıyoruz.

Yoksa 31 Aralık tarihinin hiçbir önemi yok.

Neden 31 rakamı, neden “aralık” diye bir kavram?

2025 sayısını Hz. İsa’nın doğumundan itibaren geçen süre diye algılamış Batılılar. Biz de Hristiyan uygarlığı içinde olmamıza rağmen bunu benimsemişiz.

Dünyadaki bütün inanç ve kültürler ayrı takvimler yapıyorlar kendilerine.

Türkler İstanbul’u bir salı günü fethetmiş.

Türk toplumunun dövdüğü surlar içindeki Bizans ahalisi bugü-

nü uğursuz saymış elbette; “salı sallanır!” demiş.

Biz de sonradan bunu benimsemişiz ve yerleşik bir inancımız olmuş. “Salı sallanır.”

Oysa o salı surlar Bizanslılar için sallanıyordu. Salı gününün Türkler için tam tersine uğurlu bir gün olması gerekirdi.

Böyle baktığımız zaman görüyoruz ki uğurlu ve uğursuz günlerin, takvimlerin, yıl dönmelerinin hiçbir önemi yok.

Gene de kutluyoruz, yürekten katılıyoruz bunlara.

Çünkü insanız.

Bütün canlılar ölümlüdür ama bu canlıların içinde sadece insanoğlu ölümünün bilincindedir.

Hayvanlar ölür ama ölümü bilmez.

Mutlaka öleceğini, ölüme yazgılı olduğunu bilen tek yaratıktır insan.

Bu yüzden masallara, rüyalara, efsanelere sığınır.

Bunların tümü “sanat” olur.

Ölümlü dünyayı daha güzel kılabiliriz ve yaşama dayanmayı sağlayacak tek araçtır sanat.

Bunun için önemlidir, insanoğlu için vazgeçilmezdir.

İnsanoğlu umutsuz yaşayamaz.

Mutlak umutsuzluk diye bir kavram yoktur kafamızda.

Geçen yılın bize neler getirdiğini biliriz.

Tahmin ederiz ki önümüzdeki yıl da kazalar, grizu patlamaları, terörizm, hayat pahalılığı olacaktır gündemimizde.

Gene de yılbaşını kutlar, gelecek yıla duyduğumuz umudu ve sevinci belirtiriz.

Çünkü bütün dertlerin, belaların arasında insanlar birbirine âşık

olacak, dünyanın bütün mutluluğunu sevgilinin dudak kıvrımında titreşen gülücükte bulacak.

Çocuklar doğacak ve yeni doğmuş çocuğunun başını okşayan babanın yüreği sızlayacak şefkatten.

Tahliye olan mahkûmlar, bir dost sofrasında yudumladıkları buzlu rakıyla yıkayacak zulüm günlerinin anısını.

Ameliyat masasından kalkan hastalar, “Nekahat gibi tatlı bir şey”in, solgun tozpembe evreninde saracaklar yaralarını.

Ve çocuk gözlerinde gülümseme olacak. Namuslu, çalışan emekçilerin eve ekmek götürürken duydukları gurur gibi saf ve yalın bir gülümseme...

Ve bizler her şeye rağmen “İyi ki hayattayız” diyeceğiz.

Ve bir de diyeceğiz ki “2026 yılı hepimize mutluluk, sağlık ve sevgi getirsin.”

Burcu
Geroğlu

Dışarıda kar... Ufukta derin bir boşluk var ve o boşluğu hayallerle doldurduğum yaşlardayım. Yırtıcı kuşlar tarafından yaralanmış, henüz uçmayı öğrenmiş minik bir serçe yavrusu avuçlarımda. Şaşkın’la da iyi arkadaşlık kurdular fakat onun yuvası okulum ile evimin arasındaki o ağaçta yolda bir yerlerde. İyileştikçe bahara kalmadan yuvasına uğurlayacağımızı söylemişti annem. Buna en çok Şaşkın üzülecek, demiştim içimden. Şaşkın; tüyleri daha çok yeşile çalan turkuaz renkli ve az konuşan muhabbet kuşumuz. Yaralı serçeyi bulduğumuzdan beri susmuyor. Hatta uyutmuyor.

O yılların Ankara’sında oturduğumuz yer biraz uzakta. Ankara’nın içinde bir yerlerdeyiz ama uzak işte Ankara’ya. Yolu uzak, karmaşası uzak, telaşı uzak. Yeni yerleşiyor insanlar buraya. Herkes “Yeni Ankara” diyor yaşadığımız yer hakkında. Uzak olunca şehrin grisine, trafiğine yeni oluyor işte sokaklar, caddeler, evler... Alışlagelmişin dışında bozkırın ortasında bir yeşil vahadayız sanki. Burası Eryaman; çeyrek asır öncesinin yalın semti Eryaman.

Ben Eryaman’da çocuk, Hasan Âli Yücel İlköğretim Okulunda öğrenci oldum. İlk düşlerimi, hâlâ ışı ışı gözümün önünde parlayan çocukluk anılarımı, unutamadığım arkadaşlıklarımı bu şehirde yaşadım. Uzaktı Ankara fakat ben Ankara’ya ilk kez burada yakın oldum.

Geçtiğimiz günlerde Ankara’daydım yine. Yolu şaşırarak kayboldum. Tekrar doğru yola girmek için kaybolup kaybolup

bir süre dolandım. O sırada Genel Yayın Yönetmeni’miz, Karanfil’i bu sayı “Ankara Neyin Başkenti” ana fikriyle hazırlayacağımızı anlatıyordu bana. Ne yalan söyleyeyim, her türlü bilinmezlik beni biraz sinirlendirir ama bu kayıp bilinmezliği, beni çeyrek asır öncesine götürdü. İlk kaybolduğum günü anımsadım. Hayal meyal hatırladığım bu anı, tekrar şehirde kaybolduğumda ansızın tüm perdelerini kaldırdı. Her ayrıntısını hatırladım. İşte bu noktada da sinir, yerini mutluluğa ve tatlı bir tebessüme bıraktı. Ankara işte böyledir; unutturmaz yaşadıklarımızı, unutturmaz yaşamak istediklerimizi... Ben çeyrek asır öncesine ansızın gerçekleşen bu yolculuğun tadını çıkarırken kulağımda bir ses yankılanıp duruyordu “Orada mısın? Dinliyor musun beni?”

“Ankara Neyin Başkenti?” sorusuna verdiğim ilk yanıt “Çocukluğun Başkenti” oldu çünkü bu şehirde çocuk olmak kişisel değildir; bir bütünün, akıp giden zamanın ve amaçların parçası olmakla ilgilidir. Bu şehirde çocuk olmanın ciddi bir tarafı vardır. Birkaç şehirde çocuk olmuş biri olarak söylüyorum ki; Ankara, çocuk olmanın bile ciddi sorumlulukları olduğunu öğretir. Bu şehirde çocuk olmak geleceğe tutulan bir ışık olmakla ilgilidir. Bir tarihin süregelen çabasının en yeni ferdi olmakla, değerlerimizi taçlandırmakla ilgilidir. Sokaklarında, caddelerinde

de gezerken bugün alelade görünen her şeyin ödenmiş büyük bedelleri olduğunu bilerek büyümekle ilgilidir. Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk’ün seni hep izlediğini bilmekle ve sadece özel günlerde değil –zorlandığında da, umutsuzluğa kapıldığında da, düşlerine inanmak istediğinde de– ona her ihtiyaç duyduğunda koşarak yanına gidebilmekle ilgilidir. Ankara’da çocuk olmak; ulus olmakla, halk olmakla, medeni bir yurtla, aydınlık bir gelecekle, bitmeyen hayallerle, cesaretle, inatla ilgilidir.

Büyük bir emanetin vardır, o emanete sahip çıkmak için büyürsün. Büyük bir beklentisi vardır, o beklentileri karşılamak için yetişirsin, genç olursun. Bu şehir, çocuk olmanın önemini; ulusun tarihini değiştiren en kıymetli gününü tüm dünya çocuklarına bayram olarak hediye ederek göstermiştir. taşımayı başarmıştır. Bu şehir; ne yaşanırsa yaşansın, hangi zorluğun pençesinde olursa olsun yüzünü çocuklara dönmüş, umudunu çocuklarla büyüttü.

Ankara’da çocuk oldum ben... Hep 23 Nisan Bayram günleri sevincini bekledim. Gururla taşıdığım kostümlemlerimle Anadolu kültürünü yaşatırken de, ellerimde ponponlarla dans ederken de ve sınıfımızı süsleyeceğimiz o heyecanlı anları beklerken de çıktım. Şimdi yetişkin düşlerimi serpiyorum aynı

sokaklara, caddelere... Şimdi bir zamanların çocuklarıyla koşuyorum aydınlığın izinden, umudun peşinden. Şimdinin çocukları da düşler kurabilirsin, o düşlerin izinden gidebilirsin diye verilen mücadelenin bir parçası olmaktan duyduğum mutlulukla daha çok kaybolacağım ÇOCUKLUĞUN BAŞKENTİNDE...

Çocukken bir düş kurdum ve başkentimden o düşlerin peşinden gidebilme ilhamını aldım. Bugün ne zaman kar altında görsem bu şehri, ne zaman bozkırını geçip kalmaya adım atsam, bu şehirde çocuk olmanın sorumluluğunu hatırlarım. Hatırlamak demişken... Unutmadan söyleyeyim; karlı bir öğle vakti bulduğum o serçe iyileşti. Şaşkın, peşinden uçmayı çok istedi ve bir keresinde de başardı. Geri gelmesi kısa sürdü. Bana hayaller kurduran o engin boşluk ve okul duvarımın önünde yükselen çınarlar büyük bir telaş yaratmıştı Şaşkın’da. Daha sonraları benim başımı yaslayıp başka diyarlarda kaybolduğum o cama bir daha yaklaşmadı. Bir de kaybolmam var tabii, onu da unutmadım. Bugün yolumu Kızılay’da kaybettim. Her anımı bile hatırladığım o ilk kaybolma hikâyem Kızılay’da gerçekleşmişti. Bu tesadüf beni gülümsetse de o gün nasıl korktuğumu da hatırladım. Abim o kadar meraklıydı ve her şeyi soruyordu ki onun telaşına beni unuttu. Sahi halacım, anlatsana, beni nasıl kaybettin?

KADINLARIN BAŞKENTİ Ankara

Yaşar
Seyman

*“Yeryüzündeki bütün güzel-
likler kadının eseridir.”*

Mustafa Kemal Atatürk

Ankara, bozkırın ortasında açan sevgi çiçeği gibi kadınların emeğiyle, sabrıyla, çalışmasıyla büyümüş bir kenttir. Bu kentte sabahlar, çocuklarını okula hazırlayan annelerin sessiz telaşıyla; akşamlar, çalışıp yorulmuş yine de umudunu yitirmeyen kadınların adımlarıyla başlar. Ankara’da kadın, kentin taşına toprağına kendi izini bırakmıştır: Kimi bir okulun kapısında öğretmen, kimi bir hastanenin koridorunda şifa, kimi bir kürsüde söz, kimi bir evin içinde görülmeyen taşıyıcı güçtür. Bu yüzden Ankara, yalnızca bir başkent değil; kadınların bir araya gelerek yaşamı yeniden ördüğü, birbirine yaslanarak ayakta kaldığı, sevgiyi çoğaltıp umudu paylaştığı bir yuvadır. Bu kent, kadınlara nefes alır. Kentin kalbi, kadınların kalp atışlarıyla birlikte çarpar.

Ankara, devrimlerin başkentidir. Yayla güzeli bir toprakta umutla yoğrulan yeni yaşamın, yeni insanın, yeni kadın kimliğinin doğuşudur. Ankara, Cumhuriyet’in nefes aldığı yerdir; harflerin değiştiği, seslerin özgürleştiği, yurttaşlık bilincinin mayalandığı başkenttir. Meclis kürsüsünden halkevlerine, fabrikalardan üniversitelere kadar her adı-

mın, “eşit yurttaş” ülküsüyle atıldığı zemindir.

Bu büyük dönüşümün en güçlü taşıyıcıları kadınlardır.

Kadınlarla bu devrimi gerçekleştiren devrim lideri Atatürk der ki:

“Kadınlarını okutmayan milletler yıkılmaya mahkumdur.”

Cumhuriyet’in ilk günlerinde Ankara sokaklarında yürüyen kadın yalnızca bir yurttaş değildi; geleceğin habercisiydi. Eğitim hakkını alan, iş yaşamına katılan, siyasette ses veren, sanatta kalem, sahnede nefes, fabrikada üretim gücü olan kadınlar. Ankara’da kadın, kamusal alanın kapısını ilk aralayandı. Bu kentte yükselen sevgiyle, müzik okullarında çalınan ilk notaların cesaretiyle bir tarih yazıldı.

Ve bugün...

Cumhuriyet yüz yılını aşarken Ankara’daki kadınlar direnen, koruyan, kuran, söz söyleyen kadınlardır. Kimi Kızılay Meydanı’nda şiddetle karşı ses verir, kimi üniversitede bilim üretirken, kimi sendikalarda eşitlik mücadelesini sürdürür. Ankara’da kadın, yalnızca tarihin sayfasında kalmış bir figür değil; bugünün ve geleceğin kurucusudur. Kadınlar Ankara’da her sabah yeniden doğar.

Ankara, bir coğrafyanın değil, bir idealin başkentidir.

Ve o idealin en parlak harfleri, kadınların emeğiyle yazılmıştır.

Ankara; bozkırın ortasında bir kentin değil, tarihin nabzının attığı yerdir. Ulusun yeniden doğuşu, taş binaların gölgesinde, umutla büyüyen yüreklerde mayalanmıştır. Siperlerin duvarından çıkıp masalara konan yeni bir yaşam tasavvurudur. O günlerde kâğıda eğilen kalemlerin arasında en güçlü seslerden biri; Halide Edip Adıvar’ın sesidir. O, Ankara’yı yalnızca bir başkent olarak değil, milletin kendi kaderine sahip çıkma iradesinin sembolü olarak kaleme alır. *Ateşten Gömlek*’in hararetini, millet kürsülerinde yankılanan seslerin titremesini, Anadolu yollarında yürüyen bir ulusun nefesini Ankara’da duyar.

Halide Edip’in Ankara’sı, bir coğrafya değil, bir çağdır. Doğmakta olan ulusun belleğine kazınan bir direniş çağrısı. O hem kalemiyle yazdı hem meydanlarda konuştu hem gözyaşını sakladı hem de acının üstüne umutla yürüdü.

Ankara’nın tarihine adını bir anıt gibi koyan Satı Kadın, yalnızca bir milletvekili değil; emekle, alın teriyle, köyün toprağından meclisin kürsüsüne yürüyen eşitlik mücadelesinin simgesidir. Kazan köyünden çıkıp, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne girdiğinde üzerinde ne büyük salonlarda yetmişliğin rahatlığı ne de siyasetin incelikli dillerine alışkanlık vardı. O, köyüne benzerdi; sade, dürüst, becerikli. Ankara’nın bozkırında tarla süren ellerin, bir gün ulusun kaderine dair söz söy-

leyen ellere dönüştüğünü Satı Kadın gösterdi.

O, kürsüye çıktığında süslü cümleler değil, halkın dili konuşurdu. Bugün Ankara’da, meydanlarda haksızlığa yükselen her seste, her isyanda Satı Kadın’ın o ilk adımının uzantısı vardır. Çünkü o, tarihe şöyle bir cümle bıraktı:

“Bu topraklarda kadın konuşursa, tarih yön değiştirir.”

Behice Boran, Ankara’nın düşünce ikliminde filizlenen, sözü cesur, bakışı derin bir Cumhuriyet kadınıydı. Ankara’nın taş binaları arasında yalnızca bir akademisyen değil, toplumun vicdanı olarak yürüdü. Üniversite koridorlarında bilimi savunurken, meydanlarda emeğin adaletini haykırdı. O, Ankara’nın sert ve soğuk rüzgârlarında bile kuruyan hiçbir umuda izin vermeyen inatçı bir ışık gibiydi. Siyasi baskılar, sürgünler,

yasaklar.. Hiçbiri onun sesini susturamadı; çünkü o, eşitliğin, barışın ve halkın iktidarının olasılığına içtenlikle inanan bir kadındı.

Ankara’nın kalbi Meclis’te Urfa milletvekili olarak ses verdi. Onun Ankara’sı devletle halk arasında yükselen duvarları yıkma çabasıydı. Kadının kamusal alandaki varlığını yalnız bir hak değil, bir tarihsel zorunluluk sayıyordu. Bugün Kızılay Meydanı’nda, Tunalı’da, üniversite sıralarında, sendika koridorlarında, hak arayan her kadın ve her genç, Behice Boran’ın sesinin yankısını duyar: *“Eşitlik bir vaat değil, yaşanacak bir gerçektir.”* Ankara’nın kültürel belleğinde onun adı, sönmeyen bir özgürlük cümlesidir.

Ankara, Suna Kan’ın kemanından yükselen sesle, bozkırın rüzgârına ince bir tını eklemiştir. Onun müziği, yalnızca notaların değil, Cumhuriyet’in

duygu dünyasının sesidir. Suna Kan, çocuk yaşta Cumhuriyet’in sanatla nefes alan yüzü olmuştur. Onun kemanında Ankara’nın ilk konser salonlarının heyecanı, devlet konservatuarının koridorlarında çınlayan adımların umutlu ritmi vardır. Kent, onun parmak uçlarından dökülen melodilerle çağdaşlaşmanın sesidir.

Suna Kan’ın Ankara’sı, sanatın yalnız sahne ışıklarında değil, yaşama dokunan sıcak bir gerçeği gören ve inananların kentidir. O, notalarıyla savaşların yarasını sarar, yalnızlıkların içinden bir pence-re açar, kalabalığın sessizliğine bir nefes verir. Bugün Ankara’da bir dinletide gözler kapanıp bir tını içe doğru kıvrılıyorsa, bilin ki o tında hâlâ Suna Kan’ın incelikle kurduğu sanat yurdunun sesi vardır.

Sevgi Soysal’ın kaleminde Ankara; yalnız binalarıyla değil, insanın içindeki derin çat-

lakları yeniden doğuşa taşıyan bir kenttir. Onun Ankara’sı Kızılay’ın kalabalığında yürüyen, düşünceleri omzunda bir yük değil bir direnç olarak taşıyan kadınların kentidir. *Yenişehir’de Bir Öğle Vakti* ile kentin nabzını, evlerin içindeki küçük suskunlukları, kafelerde asker postasıyla dolaşan korkunun gölgesini, aynı zamanda yeniden başlama gücünü gösterdi. Sevgi Soysal için Ankara; hem tutukluluk hücrelerinin duvarlarında yankılanan yalnız bir ses, hem de özgürlüğün içten içe çoğalan türküsüydü.

Çankaya Belediyesi’nin açtığı Sevgi Soysal Kütüphanesi, onun sözcüklerinden doğan ışığı geleceğe taşır. Elini bir kitema uzatan her okur, kütüphanenin sessizliğinde yalnızca bir sayfa çevirmez; bir ömrün borcumuz büyüktür. Kadınlar olmadan Ankara eksik kalır...

Ses Ankara’dan, söz kadınlardan...

Ayşen Şahin

Hayat insanı hep şaşırtıyor. İnsan kendini şaşırtıyor. Yeni yaş almadan gelecek ahkâmı kesmek gerek, insan önündeki on yılda neye dönüşeceğini zamanı gelmeden bilemiyor. İnsana doydum, hayata doydum sandığım bir evreden sonra kendimi kurstan kursa sekerken buldum. Nereden çıktı bu yaşam sevgisi bilemiyorum. Yaşamı sevmek mi, yoksa ömür boşa geçiyor kaygısı mı onu da bilemiyorum. Terapistle vereceğim parayı kursa veriyorum. Gidiyorum, meziyet ediniyorum, çok da kendimi masaya yatırıyorum.

Bu sıralar seramik yapıyorum. Sanki çamurla bir kendimi yoğuruyorum. Bazen pişerken çatlıyorlar, eserlerimi kendime benzetiyorum. Hamdım, piştim, çatlıyorum.

Her kurstan yeni tanıdıklar ediniyorum. Arkadaş demek istemiyorum; kurs bitiyor, yenisi başlıyor. Öyle tanıdığım kalıyorum. Ömür iyi ilerledi. Yeni insan tanımaya ayıracığım vakte kıyamıyorum.

Seramik meşakkatli iş, molamız bol oluyor. Kahve, çay ücretsiz. Arka bahçede sohbet ediyoruz. Kadınların bir araya geldiğinde konuştukları şeyler hakkında büyük yanılğı var. Saç rengi, diyet planları ve çocuklardan konuşmuyoruz. Bazen film, tiyatro, kitap, bienal gibi sanata, edebiyata, bazen hayattan öğrendiklerimize, bazen komik anılara, bazen gözümüzü dolduran anılara dair konuşuyoruz.

Bazen de ortaya atılan bir “Ya şöyle olsaydı...” cümlesiyle başlayan kendi içimizde el emeği göz nuru felsefe seansları... Bütün kursiyerler kadın. Erkekler bu kişisel gelişim ve meziyet

HAYAL KURMA ATÖLYESİ: Bize gülen Ankara

edinme konularında pek istekli değiller sanırım. Ya da doğdukları günden bu yana övülmeye alıştıklarından her meziyete sahip olduklarını düşünüyor da olabilirler.

Kadınların hiçbirisi diğerine benzemiyor. Genç ve bohem olan var, döpiyesle gelen beyaz yakalı var, emekli olan var, mezuna kalmış vakit öldürmeye gelen ergen var, 40 çocuğa laf anlatmaktan hep sesi kısık gezen ilkokul öğretmenleri var, bir de devlette çalışıyorum diye kestirip atan biri var. Bir gizem, bir geçiştime halleri. Gelmediği günler arkasından konuşuyoruz; kimi diyor istihbaratçı bu, kimi diyor çok mühim birilerinin danışmanı.

Bir konu ne zaman çetrefilleşse bunun son yorumu hep Ankaralı oluyor. Seramik çamurunun ithalat maliyetini konuşurken de “Ben bunu Ankara’ya ileteceğim” diyor, üçüncü nesil kahve olayının neden bu kadar tuttuğuna dair tezlerimizin de sonu “Bu konuyu Ankara’ya da bir danışayım” diye bitiyor. Geçenlerde Edgar Allan Poe’nun 13 yaşındaki kuzeniyle evlenmesini bugünün koşullarıyla değerlendiren, edebiyatın Annabel Lee’siz kalması ihtimali gibi kritik bir yere varmıştık ki bu yine dedi; “Ankara bu konuya nasıl yaklaşacak, merak ediyorum.” Devletin işi gücü yok, bugünün

koşullarıyla bakınca Poe pedofil mi sayılır, yoksa insan ömrünün ortalama 45 sene olduğu 1800’ler için durum farklı mı değerlendirilmelidir onu mu tartışacak?

Bırak buna da devlet yaklaşım geliştirmeyiversin. Şurada, ortada konuşmanın ya tutuklu luğa ya da sosyal linçe sebep olacağı konularda laf edecek üç beş kişi bir araya gelmişiz, uf kumuz açılmış, fikrimiz ferahlamış, laklak yapıyoruz. Ankara lütfen girmesin konuya, istihdam ederiz, rica ederiz, tees-süf ederiz yani.

Müsteşar mıdır, maslahatgüzar mıdır, danışman mıdır, kimdir bu insan? Sürekli bir “Bilirse Ankara bilir, çözerse Ankara çözer” havaları.

Birinin seramik tabağın kenarına uydurmaya çalıştığı arı üzerinden benekli sırtlanların, katil balina orkaların ve dünyanın devamını sağlayan bal arılarının anaerik olduğu doğada nasıl olup da patriyarkanın hükümdar olabildiğine dair sohbet girdiğimiz gün bu yine de-sans diplomalı çaycıyım anlayacağınız, paspas da yapıyorum her sabah. Bak bu muhabbeti anlatınca Ankara çok gülecek.”

Öğretmen olan patlayıverdi: “Ankara’nın çok da umurun-daydık sanki!”

Yooo öyle deme, dedi bizimki; “Ankara böyle ilginç konuları çok sever.”

Hep bir ağızdan başladık itira-za, ortam rabarba.

“Bir dakika, bir dakika, bir yanlış anlaşılma var.” dedi bu.

Koca bir kahkaha attı ve dedi ki: “Ankara benim canım. Aşklarımın en büyüğü, kalbimin başkenti diye Ankara onun lakabı. Bildiğim hiçbir erkeğe benze-mez o. Dinlemeyi sever, sözleri-mi önemser. Onunla her şey konuşulur, en güzel onunla konuşulur. Kaç sene geçerse geçsin konuşurken hâlâ saçımı kulağı-mın arkasına atar, arada yüzü-mü ellerinin arasına alır da anlatır. Neye meyledersem meyle-deyim o da hevesimin arkasın-da durur. Dans kursu derim eş-liyse o da gelir, resim yapmaya kalkarım her tuvalimi çerçeve-letir. Koroya girerim, her konserimde en öndedir. Sesim açıl-sın diye bitki karışımları hazır-lamak onun işidir. Evi o çekip çevirir, çok güzel yemek yapar. İki günde bir süpürge tutar. Se-yahatleri planlar, konser, tiyat-ro biletlerini o ayarlar. Hayatın sel kudretinde akışında, çığ gibi dertler arasında, ortalık yangın yeri-yken beni hayatta tutar.

Hani derler ya devlet gibi adamdır, o yüzden adı benim için Ankaradır.”

Donduk kaldık. “Hani sen devlette çalışıyorum deyip sürekli Ankara deyince biz seni istihbaratçı sandık.” dememle bir sessizlik oldu.

Yine koca bir kahkaha attı. “Bir kamu kuruluşunda temizlik görevlisiyim ben, elalem burun kıvrıyor diye devletteyim deyip geçiştiriyorum ayol. Yüksek lisans diplomalı çaycıyım anlayacağınız, paspas da yapıyorum her sabah. Bak bu muhabbeti anlatınca Ankara çok gülecek.”

Hayat, şaşırtıyor insanı. Dinleyince insan insanı çok şaşırtıyor. Aşkın başkenti Ankara’nın bize içten gülmesi ihtimali, öyle mi?

Sevgi Özel

Canım Angara’m

Kökten Angaralıyım. Ailem arpa buğday eker, koyun besler-di. Ağa dedemle, “annemin bir kızı”ydım. Köy ile ilçe arasında yaşıyorduk. İlkokula ilçede başladım. Biz 1950’liler, ABD’nin süttozuyla uyutulan; barış gönüllüleriyle naylonla, plastikle ilk tanışan; bakırları satıp alüminyum, emaye kap kacağa evrilen; gazyağlı ocakları atıp tüplü “*milangaz*” yakan... Sümerbank pazeni pijamaları, patiska donları çıkaran, terzilere küsüp sentetik kumaşlı “*konfeksiyon*”la örtünen kuşaktanız.

1959 yazında Numune Hastanesi’nde yatan anamı görmeye trenle başkente gittik. Başkente gitmiş, başkenti görmemiştım. O yıl evde ilçede çocukların anlayamadığı bir şeyler yaşıyordu. 23 Nisan sönük geçmiş, yetmemiş, 27 Mayıs yaşanmıştı.

Okulda evde birçok sözcüğü doğru seslendiremiyor; adı *Leyla*, *Lamia*, *Haluk* olanlara doğru seslenemiyorduk. Sokaklarda “*mabel*” çikletle balon şişirip hulahop çevirenlerle, üstü başı naylona bulanalarla ilişkilerde, dilimizde naylonlaşma hızlanıyordu. Öğretmenler dil kullanımında titizdi. Okulda değişen dilimiz, evleri de etkiliyordu. Köyden ilçeye, ilçeden başkente gide gele dilimiz epey değişmişti.

Babam hep “Angaralı”ydı; anam “Ankaralı” olmuştu.

Ailenin ekonomik sorunları derinleşince 1961 Ağustos’un-da ilçeden kaçtık. İlk konumuza bir ay dayanabildik. Safranhan’ın eteğindeki Salman

Sevgi Özel’den Yazıyor * 09

Sokak’ta bir gecekonduya geçtik. Abimin portakal kasalarıyla yaptığı kitaplık en güzel eşyamızdı. İlçeden getirdiğimiz peynir tereyağı tez bitti; *margarin* ile tanıştık. Ekmeğe *sanayaj* sürüyor, reçel damlatıyorduk. *Vita* yağı sevmedik. Yerli *arapsabunıyla*, *puro*, *hacışakirle* temizlenirken “*lüz*”ün kokusuna bayıldık. Bebeğini bulaşık sabunlu *lili* ile yıkayan komşu, odun kömüre gelen zamla unutuldu.

Beş altı arkadaş Saraçlar Çarşısı’nı boydan boya geçip Samanpazarı’na koştuk. Meydandaki kalabalığın önüne geçtik, donakaldık. Bir darağacı, bir adam... İdam edilen “ibreti âlem için” halka gösteriliyormuş. İnsanlık dışı bir hukuk dersi...

Başkentte her şey farklıydı, mutsuzdum. Önyargımı, komşularımız törpülüyordu.

Salman Sokak’ta birbirine nelerisin diye sormayan teyzeler amcalar yöresel ağızla konuşuyor, ilençte sövgüde frene basmıyorlardı. Kavgacı “Terzi Teyze...” Gece işe giden, “sanatçı” ablalar, dilendiğini saklamayan engelli Saffet Amca... Doğru yanlış sözcüklerle, öznesi yüklemi kayan tümcelerle iyi anlaşıyorduk. Komşuluk şahaneydi; ama bizimkine bitişik kondu, gürültü kutusu gibiydi.

Sekiz çocuktan biri asık yüzlü bir oğlandı. İleride kaymakam, vali, hatta içişleri bakanı olacağını, oğluyla birlikte aylar yıllarca konuşulacağını bilemezdik.

1960’ların Saraçlar Çarşısı sokulların, ortadireğin alışveriş alanıydı. Giyimevinden nalbura, kasaptan bakkala “*adı*” yerli dükkânlar sıralıydı. Salı günleri Ankara Kalesi’nin girişinden At Pazarı’na uzanan pazardan her türlü yiyeceği, Ulustaki büyük halden *uskuırmu* alırdık. Hırçın bakkal amcanın veresiye defteri karabasanımızdı.

Başkent Salman Sokak ile Çıkrıkçılar Yokuşu’ndan ibaret değildi...

İlkokulu pekiyi ile bitirdim, o gün Anıtkabir’e gittik.

Anafartalar Kız Lisesi’nin orta kısmındaki öğretmenlerim... Üniversiteli, liseli abimlerle gecekodu mahallesinden çıktım.

Gençlik Parkı’na, sinemaya sık gidiyorduk. Yazın Safranhan’ın çatısındaki, kışın Anafartalar Caddesi’ndeki Sus Sineması’nda Türk filmleri izlerdik. Abimler alanı genişletti. Kızılay’daki Büyük Sinema’ya, Opera Meydanı’ndaki Büyük Tiyatro’ya gittiğimizde başkentle buluştum. Çok kitap okuyor, komşu dergilerinden de ses, sinema

“yıldız”larını izliyordum.

Salman Sokak’tan, ünlü politikacı Osman Bölükbaş’ının kayınbabası Büyükyavaşlar’ın dört odalı, banyolu konağına taşındık. Yahudi Mahallesi’ndeki Şengül Hamamı’na gitmekten kurtulduk. Saraçlar Çarşısı esnafının temiz dilini; kökenini bilmediğim “Madam Teyze”min nar reçelini unutamam! Hasan Amca beni, siftah yapamayan komşusuna göndermişti. “Ahi” geleneği yaşatılıyordu.

Samanpazarı’ndaki yangından sonra Cebeci’ye ve başka semtlere taşınıp durdum. Aşkla şevkle Çankayalıyım. 21 yaşında Atatürk’ün kurduğu Türk Dil Kurumu’na girdim. Kitaplarını okuduğumuz ustalar Türkçenin müziğini TDK’den, sanat kurumlarından yükseltiyorlardı. Keşke tek tek anabilsen... Ankara’yı Türkçenin başkenti yapan, yaşayan yaşamını yitiren edebiyatçıları, bilimcileri saygıyla esenliyorum.

Ankara Türkçenin başkenti, hep de öyle olacak!

Ben umutluyum dostlar! Son 25-30 yılda Cumhuriyet’in başkentine çöreklenen kara bulutları bilimle, sanatla dağıtacağız!

Çok yakında ülkemizde, başkentimizde katmerli karanfil-ler açacak!

Eren Aysan

Devrimin ve tiyatronun başkenti Ankara için tarih sayfasından dört anı...

Cumhuriyet'in ilk yılları... Mustafa Kemal Atatürk, savaştan yeni çıkmış bir ülkeyi ayağa kaldırmanın, onu bir ve güçlü kılmanın tek yolunun sanat olduğunu biliyor. Bu nedenle ilk önce müzik öğretmen okulu olan Musiki Muallim Mektebi'nin kurulması için talimat veriyor. Ama bir binaya ihtiyaç var. Cebecide Musiki Muallim Mektebi binasının yapımı için Şakirhanın Hanı ve çevresindeki binaların yeniden dönüştürülmesi gerekiyor. Alman mimar Engli tarafından Musiki Muallim Mektebi binasının 1927'de temeli atılırken, orada bulunanlardan biri de Devlet Tiyatroları'nın eski genel müdürlerinden, müzik adamı Cevat Memduh Altar. Şöyle anlatıyor o günü:

“Temel atma günü gelmişti. Bizim binanın sol arka açısına, bir hatıra yazısının şişe içinde bırakılması gerekiyordu. Evvela heyecanlı nutuklar söylendi. Sonra da çukura inildi. Beton zemine içinde bir para ile devrin yazısı bulunan bir şişe kondu ve üzeri çimento ile örtüldü. İki yıl içinde binanın yapımı tamamlandı. Meydana çıkan bina önce Türkiye Cumhuriyeti'nin Musiki Muallim Mektebi sonra da Devlet Konservatuvarı oldu. Hatıra şişesinin içinde geleceğin sanatkarlarına yazılmış bir mektup vardı. Mektup; 'Ey geleceğin sanatkarları; bugün temelini attığımız yapı sizlerin bu ülkenin sanat yolunu açacak bir ulvi amaçla inşa edildi. Tek hayalimiz verdiğiniz büyük eserlerle bu toprakların manevi ruhunda şerefle yer almanızdır' satırlarıyla başlıyordu.”

O gün konservatuvar binasının temeline bir şişe içinde bırakılan mektup unutuldu belki. Ama mektuptaki geleceğin sanatkarları bu ülkede azim ve kararlılıkla sanatlarını sürdürmek adına kutsal görevlerini yapmaya devam ettiler.

Yıl 1931. Soğuk bir Ankara günü. Kış bütün haşmetiyle bastırmış. İstanbul'dan yeni kurulan başkente turneye gelen Darülbedayi oyuncular, Türkocağı Sahnesi'nde Hamlet temsilinde.. Atatürk kendi locasından izleyiciler arasında.. Temsilin sonunda oyuncular huzuruna kabul edip tek tek kutluyor.

İstanbul'a döner dönmez Galip Arcan o geceye ilişkin anısı Darülbedayi dergisinde birkaç ay sonra şöyle yazıyor: *“Bu tarihi akşamı bizzat yaşadık. Bu nutkun her cümlesi hitabet sanatının bütün kudret ve sihri-ni taşıyan bir şaheserdi. Gazi nutkunu şöyle bitirdi: 'Efendiler, hepimiz mebus olabilirsiniz, hatta reisi-cumhur olabilirsiniz. Fakat sanatkar olamazsınız.’”*

Turnenin son gecesi Muhsin Ertuğrul arkadaşlarıyla Ankara'nın meşhur Karpiç Lokantası'ndaydı. Haber geldi. Paşa onları Marmara Köşkü'ne davet ediyordu. Kalktılar, Paşa'nın huzuruna çıktılar. Atatürk, Ertuğrul'a dönerek: “Siz benim ta ateşemiliterlikten beri görmeyi candan özlediğim bir hayali gerçekleştirdiniz. Şimdi ben, devlet reisi olarak size soruyorum: Hükümetten ne gibi bir yardım istersiniz?” Muhsin Bey, ağır vergilerle turnelerin baskısı altında, üç kuruşla tiyatro yapma derindeydi. Muhsin Bey, yıllar sonra hatıralarında sanatını yaygınlaştırmak adına çok eksikliklerinin olduğunu, Atatürk'ün karşısında neredeyse dilinin tutulduğunu, sadece “Bir tiyatro mektebi istiyoruz, Paşam!” diyebileceğini yazdı. O gece geç saatte İsmet Paşa köşke çağrıldı ve bu talep iletildi. Artık konservatuvarın ilk adı olan Milli Temsil Akademisi'nin hazırlıkları resmi olarak başlamıştı. O gece

“Bir tiyatro mektebi istiyoruz, Paşam!” kilit cümlesi ülkede tiyatro tarihinin seyrini değiştirecekti. Böylece başkent akademik tiyatro yaşamının merkezine dönüşecekti.

✱

En sonunda modern Türkiye'nin en önemli sembollerinden biri olan konservatuvar kurulmuştu. Temsil bölümünde Carl Ebert muazzam bir çalışma disipliniyle öğrenci yetiştirmeye kendini adanmıştı. 6 Mayıs 1936'da konservatuvarın ilk öğrenci kabul sınavı yapıldı. Ne var ki tiyatro bölümü sınavına hiçbir kız öğrenci aday olarak başvurmamıştı. Müzik bölümünde okuyan iki kız öğrenci Melek Ökte ile Muazzez Kurdoğlu ikna edilmeye çalışıldı. Ebert iki öğrenciyi yanına çağırıp, modern Türkiye'de tiyatro sanatında onlara ihtiyaç duyulduğunu uzun uzun anlattı. Nemin Sarova'nın da katılımıyla üç kız öğrenci en sonunda tiyatro bölümüne alındı. O kadınların açtığı yolda ülkemiz çağdaşlık köprüsüne imza attı.

✱

Ankara Devlet Konservatuvarı'nda dersler büyük bir coşkuyla devam ediyordu. Carl Ebert'i ve o yılları konservatuvarın ilk öğrencilerinden olan Ertuğrul İlgün şöyle anlatıyordu: *Sene 1936. Konservatuvarımız kurulmuş. Prof. Carl Ebert on kişilik bir gruba ders vermeye başlamıştı. Birinci sınıftaydık. Profesörün Almanca tercümanını bizim meşhur romancımız olan Sabahattin Ali Bey'di. Onun bulunmadığı zamanlarda ben Fransız Mektebi'nden ve Galatasaray'dan mezun olduğum için, Prof. Ebert de gayet iyi Fransızca biliyordu, onun derslerini tercüme ediyordum. Profesör iki üç ayda bir İsviçre'ye ailesinin yanına giderdi. Giderken de bana, “Çocuklara dikkat et! Kim ne yapıyor? Sigara, içki içi-*

yor mu? Yaramazlık ediyor mu?” diye talimat verir; “Dönüşte senden bilgi alacağım. Çünkü bunların hepsi benim yetiştirdiğim evlatlarım” dendi. “Başüstüne” dedim. Ama erkeklik gururu. Arkadaşlarım hakkında konuşamıyorum işte! Profesör geldiğinde soruyor. Ben hep hiçbir kusur yapmadılar diyorum. “Şenbay nasıl? Salih nasıl?”ı “Gayet iyiydiler. Beşinci seyahat mıydı? Aynı monoton cevapları veriyorum. Derken bir tokat! Hem de ne tokat! Hani gül biter derler ya. Bende dikenler de bitti. Tuttu beni. Yoksa düşeceğim. “Bak evladım, sana bir vaziye verdim. Ben bu evlatları yetiştirmekle mükellefim. Bu iş için döviz alıyorum. Bu fakir memleket bu dövizci Avrupalıya yollamama müsaade ediyor. Bu nedenle aıldan zıye her şeyi bilmem lazım. Sen şimdi bu tokatı ömrünün sonuna kadar unutamayacaksın. Ama bundan sonra yaptığın her işte bu milleti düşüneneceksin!”

Gerçekten de Carl Ebert, Türkiye'de kaldığı on bir yıl boyunca tiyatromuzun akademik seviyeye ulaşması için olağanüstü bir hizmet verdi. Böylece Ankara tiyatronun başkentine dönüştü.

1- Söz edilenler: Nüzhet Şenbay, Salih Canar...

Nebahat Ayhan

Ankara'nın Mevsimi

“Yoklukları bir uçurum kadar derin.” Metin ALTIOK

Bahar, yaz, güz ve zemheri.. Biri sevdalıdır güneşe, biri savrulmayı bekler rüzgârla, biri renklerin davetkârı, biri hüznün örtüsü.. Belki benzersizlikler ve tercihlerle ayrırlılar fakat birlikte tam ederler hayatı. Saklanmazlar, neyi var neyi yok sere serpe dökülüverirler. Bahsettikleri de vardır götürdükleri de. Ve illaki yaşanacaklardır. Bir şehrin sahidi değil parçası olarak yaşanacaklardır. Bazen acı hatırlarda, bazen vedalarda, bazen mutluluklarda, bazen vuslatta bazen de kavuşmalarda hep ama hep yerlerini alacaklardır. Ön safta, en ön safta, şehrin gerdanında, geçmişinde, bugününde ve yarının yolculuğunda olacaklardır. Gönlinü çecekler şehrin. **“Bak bunları getirdim sana, bunlar senin.”** diyerek merhabalaşacaklardır. Çare yok, şehir de mevsimleri-ne gönlinü açacaktır..

Fakat öyle bir mevsim vardır ki kentin kalbi o gelince bambaşkadır. Nabızı hızlanır. Kanıyla, canıyla, sözüyle, sazıyla ve özüyle gelen bu mevsime tüm kuytulukları, dağlıkları, tepelikleri, nehirleri ve güzellikleriyle kucağını, yüreğini açar. Son kuşları gibi, varlığını geleceğe taşıy gibi, güneşin her sabah verilmiş bir söz üzerine doğması gibi, bakır kapların birbirine değen sesi ve içindeki suyun tadı gibi.. **“Kuşlar toplanmış göçüyorlar, / Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.”** diyerek yüreğine alır.

Kentin son mevsimle buluşması ve yaşaması destansıdır; dünden güne, günden geleceğe yazılır.

Son mevsim Karanfil Sokağında gelir. **“İlerliyor kan içinde insan sevgisi / bahar yürür gibi bozkıra / bozkırın dağlarına”** der gibi gelir. Sarı sıcağ gülümsemesiyle ısıtır yürekleri. Gecesinden yıldız, gündüzünden güneş çalınmamış bir başkentte geleceğe ışık, günümüze yoldaş ve muhabbetlere nefestir. Bazen rüzgârlıdır, **“çat!!”** deseler tutuşacaktır. Sevgiliyi alıp giden yollarda, kaldırımlardadır. **“Bıldırki kes-taneci sağ mı acaba?”** diye düşünerek, **“Bir odaya düşmüş güneş”**i tutuşturarak gelir son mevsim..

“Suların şafak şarkılarını / Karanlığın dalga dalga dağılışını / Şafak vakti gelmeyi / Şafak vakti çekip gitmeyi” sever. Paylaştıracak canını **“Gönlünüzde balgım ben / Dalınızda elmayım / Gönlünüzde sevdayım ben / Dilinizde merhaba!”** der ve girer olağan hayatımıza.

Hasan Hüseyin KORKMAZ-GİL kokuyordu son mevsimin karanfili. 11 yıl **Adalar Apartmanı**'nda **“Başım dağ saçlarım kardır”** diyen **Sabahattin ALİ** oluyordu. **“Hasretim nazlıdır Ankara.”** diyen **Ahmed ARİF**'in nazlı sevdası da oydu.. Tutuşan gençliğin “Aşk olsun sana çocuk” acısı, müjgandan sızan yaşları oluyordu.

Kendini eskitmeden ve eksilmeden var olandır son mevsim. Ümittir, onurdur, **“eli karanfilli insanların”** mevsimidir.

Sokaklarında, caddelerinde, maviyi arayan gökyüzünde, akan suyunda, esen yelinde, her adımda bir yazar, her adımda bir şair, her adımda bir aydındır son mevsim.

Sevgi SOYSAL 'ın **“Yenişehir'de Bir Öğle Vakti”** diyerek zamana meydan okuyan sözleridir. Bir fiskeyle devrilmiş iç-

ten çürümüş bir kavağın devrilmesine böyle şahit olur, insan ilişkilerini, varlığı, yokluğu, yoksulluğu; sıkışıp kalmışlığı böyle haykırır.

“Şelaleye / Düşmüştür / Zeytinin dalı; / Celaliyim/ Celalisin / Celali” diyen **Cemal SÜREYA**dır son mevsim.

Güzel havaların mevsiminden geçip gelen **Orhan VELİ'nin, “Görmüyor musun her yanda hürriyet/Yelken ol, kürek ol/dümen ol, balık ol, su ol;/Git gidebildiğin yere.”** diyerek aydınlığa açık davetidir son mevsim..

Kavganın ve sevdanın şairi olmak son mevsimin çağrısıdır. Nasıl durur Gülten Akın; **“İnan olsun dostlar inan olsun/ Dalından kopan sardunya/ Bozulmadı bir kez, eğmedi başını/Açmayı sürdürdü diktiğim toprakta.”** diyerek bu çağrıyı haykırır.

Yeniliğin, damarda gürül gürül akan gençliğin sesidir son mevsim. **“Sana kullanılmamış bir gök getirsem”** diye en güzel hediyesini bıraksa avuçlarımla, za, **“Saçları fena halde sonbahar”** olan sevgiliye mecburiyetini şiirler belki Attilâ İlhan'da.

Karanlıgı bir meltem gibi gü-lümsetirken, **“Kavakların üstünden çipil çipil merhabalar!”** yağar şairin bu gökyüzüyle. İmge yağıyordu o gökyüzünden, ve bilinmedik renklerde açıyordur tüm çiçekler..

Kavuşmaktı, **DOST**ça buluşmaktı son mevsim. Kente yalnızlık düştüğü zaman birleşmenin adresidir, ve hep kaldırımlarda kalır ayak izleri.

Ankara'dır, dolu dolu, pınarlar gibi coşkuludur. **“Bende hiç tükenmez bir hayat vardı, /Kır-lara yayılan ilkbahar gibi./”** dedirtir. Sonra umut olur, asi bir kalem olur, sevdâ olur, **“Gelmiş gibi uzaktaki bir seyyareden.”** dünyayı sarıp sarmalayan Sabahattin Ali olur.

Bozkırın rüzgârı esiyordur **“Ankara'nın sisli yamaçlarında.”** Türkülerini söylüyordu hala kerpiç kuytuluklarda sesini o rüzgâra bırakanlar. Son mevsimin bir şehirden alıp alıp dünyaya serpiştirdiği o düşler..

Son mevsim tarihsiz, takvimsiz zaman üstüdür; **KAYITSIZ ŞARTSIZ ÖZGÜR ve Ankara'ya aittir.**

Spora Ankara'nın 19 Mayıs ruhu gerek

Kenan Başaran

Türkiye'de spor denince, ma-lum akla yalnızca futbol gelir. İşte, sahip olduğu büyük po-tansiyele rağmen Türkiye'nin uluslararası alanda hak ettiği noktaya gelememesinin temel nedeni bu tek boyutlu bakıştır. Oysa Cumhuriyet'in spor hikâ-yesi çok boyutlu, bütüncül ha-liyle de daha derin bir anlayışla başlamıştı. Bu başlangıçta baş-kent Ankara, öncülerdendi.

Ankara, Türkiye Cumhuriye-ti'nin her anlamda bir dışavurumudur; sanatta, mimaride, siyasette ve elbette sporda... Başkentte her çivi, modern bir zihniyetin simgesi olması amacıyla çakılmıştır.

Bugün baktığımızda ise An-kara, ülke sporunun lokomo-tifi olmaktan uzaktır. Gerek tesisleşme, gerekse de kulüp-lerin sportif başarı grafiği İs-tanbul'un gölgesinde kalmış durumda. Hatta ancak pro-mosyonlarla birkaç bin ta-raftara ulaşabilen Başakşehir gibi bir suni semt takımı dahi Süper Lig şampiyonlu-ğu yaşarken, Ankara'nın asır-lık çınarları –Ankaragücü ve Gençlerbirliği– maalesef bu başarılardan uzak kalmıştır. Ama biz topa biraz basıp nefes alalım; çünkü bu öykünün özü futboldan daha geniştir. Zira Ankara, başkent olmasının ge-tirdiği sorumlulukla, sporun yalnızca sahada değil, masa başında da şekillendiği yerdir. Olimpik branşlardan endüstri-yel futbola kadar tüm yönelim-lerin istikameti, nihayetinde

TBMM'de çıkan yasalarla be-lirlenir. Gençlik ve Spor Bakan-lığı ile ona bağlı Spor Hizmet-leri Genel Müdürlüğü, bu bü-yük yapının uygulayıcılarıdır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında atı-lan bazı adımlar, Türk sporunun ruhunu biçimlendiren taşlar oldu. 1936'da açılan Ankara 19 Mayıs Stadyumu ve Spor Kompleksi, bu ruhun abidesiydi. Bir stattan faz-lasıydı o; Cumhuriyet'in modern dünyaya bakan yüzü, mimarinin ideolojiyle vücut bulduğu bir eser-di. Tenis kortları, binicilik mane-jleri, hipodrom, yüzme havuzları, atlama kuleleri, halter, güreş, bas-ketbol, voleybol salonları ve atle-tizm pistleriyle yeni kurulmuş bir ülkenin spor politikasının da ma-nifestosuydu adeta.

Ne var ki, bu bütüncül yakla-şımın yerini zamanla tekil dü-şünceler aldı. Artık öncelik fut-bol statlarında; yanına bir ka-palı salon yapılırsa ne âlâ... Ankara Üniversitesi'nden Sev-da Korkmaz, SPORMETRE Be-den Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi'ndeki makalesinde 19 Mayıs Stadyumu'nun bu ideo-lojik anlamını şöyle anlatır:

“Stadyum, Cumhuriyet'in ger-çekleştirmek istediği moder-nleşme projesinin mekânsal karşılığı olarak görülebilecek bir anlayışla kurgulanmıştır...

Küçük kütle anlayışıyla biçim-lenen kapalı tribünde kullanı-lan geniş cam yüzeyler, beto-narme saçaklar ve yalın cep-he anlayışı; dönemin modern mimarlık anlayışını yansıtan sembollerdir.”

Cumhuriyet'in spor aklının kurumsal temeli ise 1938'de kurulan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü oldu. Bugün Spor lasıydı o; Cumhuriyet'in modern dünyaya bakan yüzü, mimarinin ideolojiyle vücut bulduğu bir eser-di. Tenis kortları, binicilik mane-jleri, hipodrom, yüzme havuzları, atlama kuleleri, halter, güreş, bas-ketbol, voleybol salonları ve atle-tizm pistleriyle yeni kurulmuş bir ülkenin spor politikasının da ma-nifestosuydu adeta.

Ankara'nın Türk sporuna arma-ğan ettiği bir diğer önemli ku-rum da kuşkusuz Gazi Üniversi-tesi Spor Bilimleri Fakültesi'dir. 1926'da Ankara Erkek Muallim Mektebi bünyesinde kurulan bu bölüm, beden eğitimi öğretmeni yetiştiren ilk resmi kurumdur. 1982'de Gazi Üniversitesi'ne bağ-lanan bölüm, 2016'ya kadar BES-YO adıyla varlığını sürdürdü; o tarihten sonra ise Spor Bilimleri Fakültesi olarak yoluna devam etti. Gazi'nin salonlarından ge-çen binlerce öğretmen, yöneti-ci, antrenör ve sporcu, Türk spo-runun belleğini oluşturan sessiz kahramanlardır.

Ankara, futbolda şampiyon-luklar görememiş olabilir; fa-kat güreş, tekvando, halter, vo-leybol ve basketbol gibi branş-larda sayısız ulusal ve ulusla-rarası başarıya imza atmıştır. Güreş minderleri, tekvando pisti, halter platformu Ankara'nın spor tarihinin sessiz ama güc-lü sayfalarıdır. Halkbank ve Zi-raat Bankası, bugün erkek vo-leybolunun taşıyıcı kolonları; ASKİ ise olimpik branşların en güçlü kulüplerinden biridir.

Ve evet... Futbolda Ankaragücü de Gençlerbirliği de en üst ligde şampiyonluktan çok uzaktalar. Fakat onların temsil ettiği kül-tür, birer kupadan daha değer-lidir; çünkü rekabetin seviyesi, geçmişin omuzlarında yükselir.

Ankara, Cumhuriyet'in ilk dö-nemlerinde Türkiye'nin spor laboratuvarıydı. Tesisleriyle, kurumsal yapılarıyla, sporun ruhunu şekillendiren lokomo-tif bir kentti. Başkente bugün düşen rol; sporu yöneten, dü-şünen, planlayan bir zihin ol-mak. Elbet rolü üstlenenlerin bunu ne kadar iyi oynadıkları ayrı bir tartışma.

Ankara'nın önümüzdeki yıl-larda, sahada da söz sahibi olacak şekilde erken dönem Cumhuriyet vizyonuna ka-vuşması kaçınılmazdır.

“Ah, o zamanlar çok daha yaşlıydım ben, şimdi çok daha gencim..”

(Bob Dylan, *My Back Pages*/ Arka Sayfalarım'dan).

Bir vakitler, Ankara'dan İstan-bul'a göç edenlerden sıkça duy-duğum, duydukça kıskanç bir azımsamayla tepki verdiğim saptama: “Ankara'daki dostluk-lar başkadır. Buralarda o dost-luk yok. Her şey (para, çıkar, sta-tü vb.)...” Nasıl olur, başka yerler-de dostluk, arkadaşlık yok mu, sorusuna verilen “evlerde buluş-malar”, “Tunalı'da aşağı yukarı yürüyüşler”, “Kral Çiftliği'nde alışveriş”, “Kızılay Postanesi'nin önünde buluşmalar”, “Papa-zın Bağ'ında yenen gözlemler”, “CSO konserleri”, “Piknik'te ‘tür-lü’ ve Arjantin...” gibi simgeler-le verilen yanıtlara ve bu başka yerde bulunmaz cinsten tanım-lanan aktivitelere dayalı dost-lukların biricikliğine itiraz et-mek zordu. Bu simgeler benim de simgelerimdi. Benim olma-dan önce de -babamın 1940'ların sonundaki öğrencilik yıllarında bile- aynı ya da benzer simge-ler çevresinde süren on binler-ce arkadaşlık, başkente ‘dostlu-ğun başkenti’ payesini kazan-dırmıştı. Bu simgelerin sınıf-sal ve kültürel bir karşılığı oldu-ğunu o sırada yeni düşünmeye başlamış, başka simgelerin var-lığını uzaktan görmüştüm, ama kendi simgelerimin ilelebet var olacağından, o simgelere daya-lı dostluk, arkadaşlık ilişkileri-min hep öyle kalacağından kuş-ku duymamıştım.

Geçen ay Ankara'yı ziyaretim-de o dostlukla dolu yıllardan bir arkadaşımı aradım. Buluş-mak için belirlediğimiz ve adını neredeyse ilk defa duyduğum, daha önce duyduysam da ha-

Başkent Arkadaşlığı

tırlamadığım yeri haritada ara-yıp bulmaya çalışırken kendim-ce şehrin merkezi olarak belle-diğim yerlerden harita üzerin-de bile olsa uzaklaşmaktan te-dirgin oldum.

Arkadaşlık deyince çoğunuzun aklına gelen dönem (anketlere göre) 14-25 yaş oluyor. Bu dö-ne-mi evde, başka bir kentte, yat-lı okulda ya da üniversitede, sa-nayi sitesinde, askerlikte, şan-tiyede, hastanede, sokakta, ce-zaevinde, eylemlerde, kütüpha-nerelerde beraber geçirmiş oldu-ğunuz kişilerle kim olduğunu-zu, hangi yola kimle gideceğini-zî aşağı yukarı belirlemiş ama kesinleştirmemiş olduğunuz o yeni yetmelik yıllarına 40, hat-ta 50 yıl sonra baktığınızda ne-ler hissedebilirsiniz?

“Çocuksu bir sevinç, bir ‘mav-ra’ yapma dürtüsü, şimdiden geçmişe dönüp bakmanın hü-znü... Geçip gitmiş zamanın, ku-şak değiştirmenin, ‘giden ve geri gelmeyecek olanın hüznü.” Ha-yatın getirdiklerini taşıyıp, ta-şıyamayacağımız belli olmadı-ğında; üstümüze basan sıkıntı ve tatsızlık hissi... Sevdalı arka-daşlık, sevdalı her şey yıllarını hatırlamanın buruk keyfi.

Hayatımızın belleğe en çok ve kalıcı kayıt yapılan dönemlerin-den birisi olan ergenlik ve genç-lik aynı zamanda duyguların yoğun, istikrarsız ve kuvvetli ol-duğu bir zamandır. Maya Ange-lou'nun betimlemesine göre yıl-lar sonra ne olan biteni ne de söylenenleri hatırlarız. Yaşatı-lan duygular ise hiç unutulmaz. Duygu belleğimiz, bir dönem-le ilgili kişisel tarihimize hük-meder. Üstelik, o tarihten kal-ma duygularımızla, o kişilerle, o mekânlarla bugün yeniden kar-şılaştığımızda eğer tanıyabilir-sek eski sınıf arkadaşımızı ya da öğretmenimizi, yılların geri-sinden, eski duygularımız kaldı-ğı yerden devam ediverir.

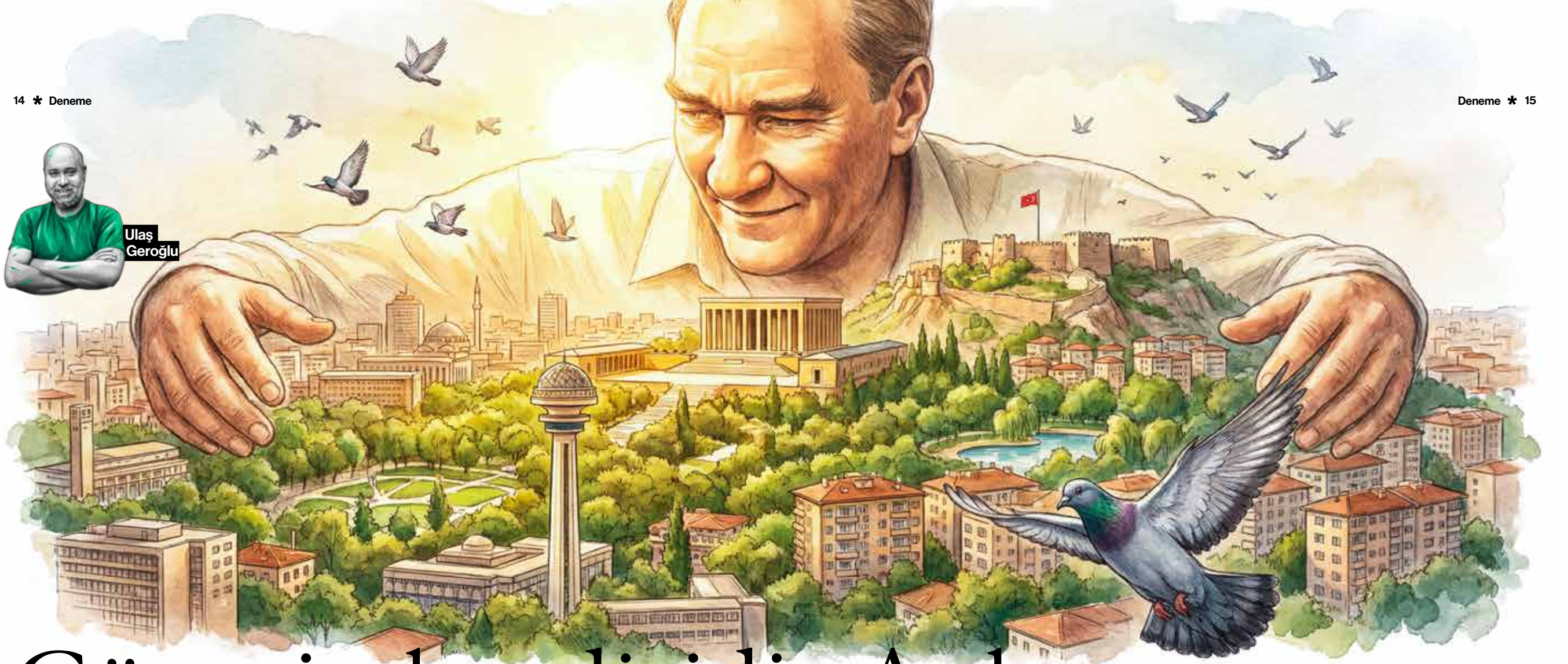
Yıllar sonra, hayatta kendini yıl-lar öncesindeki kadar değerli ve anlamlı hissettiği bir an yokmuş gibi geldiğinde, o yıllardaki ‘ruh’u hatırlamakla iyileşmek müm-künse, bunun sırrını arkadaşlık-ta mı, genç olmakta mı yoksa bü-tün bunları yaşadığımız kentte mi aramalıyız? Ankara'da genç-liğin koşulsuz kayıtsız arkadaş-lığını yaşamış olmak farklı mı, yoksa o arkadaşlar kentlerinin kendilerine sunduklarının değe-rini daha çok bilenler mi? Nere-deyse yarım saat kadar Eskişehir'e doğru gidip vardığım AVM ve çevresinde kurulmuş alt-ken-tin bir köşesine beni gözü kapalı getirip bıraksalar, orada gözümü açsam ve mekânın Ankara'da ol-duğunu söylemeseler, bilemez-dim. Ah, ne kadar değişmiş ya da ne kadar bozulmuş, anlamında değil... Yine de arkadaşımı gör-düğümde, “Ankara'dayın” diye-bildim.

Ankara'da bir gençken bedeni-me giren ruh, anlamaya çalıştım, eğlencelere birlikte katılıp yol arkadaşlığı yaptığımızdan-dır. Özlediğimiz, yokluğunun hüznünü yaşadığımız o yolun, o yolun içinde olduğu mekânın kendisidir. Ankara, yollarında yürünen kentlerdendir.

Sevdalı arkadaşlıklar, derin dostluklar dönemi ergenliğe, gençliğe özgüdür. Ankara dost-luğun başkenti olduysa, bu dostlukların doğup beynimizde yer ettiği (ve sonraki dostlukla-ra yer açtığı) dönem olan genç-liğin milyonlarca genç tarafın-dan yaşandığı bir yer olduğu için değildir. Ankara, Cumhu-riyet'in gençliğini simgeler, hep genç görülmüştür. O yüzden de gençlikle gelen güven ve arka-daşlığa doğal ev sahibidir. Mer-kezindeki parkın adı Gençlik Parkı olan kaç kent vardır?

Ulaş
Geroğlu

Güneşin kendisidir Ankara

Unutulmuşluğun kıyısında,
Kırbaç gibi savrulan rüzgâr-
rın kestiği
çaresizliğin sessizliği,
Ve tükenişin boşluğunda,
Bir sonbahar denizi gibi uza-
nan bozkırın ortasında
umudun akını başlamakta...

Bir şehri sevmek nasıl başlar?
Ne yaşanmış olmalı ve neyi ya-
şamayı ummalı bir şehri seve-
bilmek için?

Ankara soluk bir havayla sabahı
karşılar. Sanki küstürdüğü deni-
zi, yanına gökyüzünün mavi-
sini de alıp çekip gitmiştir. An-
kara'nın bu soluk sabahı, ağır
ağır uyanan gürültüsüyle gece-
nin bilinmez sessizliğini, daha
bilinmez bir güne taşır. Şehrin
kışa teslimiyeti de, baharı ku-

caklayışı da, yazı karşılayışı da
vakur ve sıradandır. Fakat son-
bahar bir şehre bu kadar mı ya-
kışır. Şehir, sanki tüm sırlarını,
düşüncelerini, beklentilerini şa-
kıyan bir kuş gibi dile gelir. An-
kara'nın sözü de düşü de bitmez.

Tüm gözler Ankara'dadır. Bek-
lentilerin, anın ve geleceğin
yönü bu şehrin soluk sabahını
çabuk unutturur. Öyle ya, An-
kara'mız bizlere bilinmezliklerin
üstesinden kararlılık ve yüksek
iradeyle gelindiğini göstermiştir.

Aslında bir başkent ne kadar sı-
caksak Ankara da o kadar sıcaktır.
Çağ yangınından çıkmış bu
şehir sanki tarihin isli hatıralarını
binalarında taşır. Her köşe-
si bir öğreti, her tarafı unutul-
maz, unutulması imkânsız anı-

ları barındırır. İçinde yaşayan
ne kadar yaşıyorsa Ankara'yı,
dışarıdan bakan da o kadar ya-
şamaktadır. Hevesle koşulan-
dır, tedirginlikle gidilendir, sesi-
ne hep kulak kesilendir, bir son-
raki günü merakla bekletendir
Ankara. Hep yeni heyecanların
göz çevirdiği yerdir bozkırın bu
yalnız şehri. Ok gibi gökyüzüne
uzanan çamların ardından anı-
den karşına çıkışı, tutulma son-
rası yavaş yavaş ışıyan bir güneş
gibidir. Sonrası gri bir durgun-
luk, aydınlık bir gelecek kaygısı...

İyi ama bu şehir onca duygu-
yu birbirine benzeyen binaların
ve çoğu çıkmaz sokakların
içinde nasıl büyüttü? Nasıl bin-
lerce yıldır unutulmuş bozkırın
dışına taşır ve de yüzünü ken-
disine dönen tüm insanları da

omuzlayıp hem gönüllerde hem
de yabanın ortasında büyüdü?

Ankara'nın tarihte birkaç kez
ismi kaynaklara nakşolsa da
kendi gerçek hikâyesi bir asırlık
serüvendir. Ve bu serüven, boz-
kırını da yutacak büyüklükte-
ki karanlığın ortasında bir avuç
insanın düşlerinin eseridir.

Her şey bir gelişle, mücadele ve
kavgayla başlar... Seğmenleri, ge-
lişi karşılar. Halkı, mücadeleyi
kabul eder ve coğrafyası kavgaya
hazırdır. Burada çağdaşlığın,
eşitliğin, millet olmanın, halk ol-
manın, kimlik olmanın umudu
doğacaktır. Bu umut; Nâzım'ın
destanında anlattığı sofradaki
yeri öküzmümüzden sonra gelen
kadınların umudu... Sabanda el
çatlatan ve buğdaydan ötesini

bilmeyen köylünün umudu... Gö-
zün beğendiği değil ruhun iyileş-
tiği şiirin, romanın, dansın, mü-
ziğin, resmin umudu... Muasır
medeniyetler seviyesine çıkabil-
menin, bilimin, düşüncenin ve
devrimlerin umudu... Dile gele-
meyenin, hayal edilemeyenin,
olmazların, korkunun ve çaresiz-
liğin umudu... Çocukların, güzel
bir geleceğin, onurun ve gururun
umududur bu.

Ankara'ya deniz uzaktır. Uzak-
tır arşa uzanan geniş gövde-
li deli yapraklı suyu seven or-
manlar. Uzaktır yemyeşil etek-
leriyle baharın dansa kaldırdı-
ğı o güzelim dağlar. Çoğunlukla
kahve tonlu renklerin baskın-
lığında uzaktır güneşe değen
suyun, gökyüzüne sardığı ku-
şaktaki renkler. Ve bunca uza-

ğa rağmen kalbe, sevince, umu-
da yakın kalmaktır Ankara. Bir
şehri çaresizlikten değil, yakın-
lığundan sevebilmektir. Vitrin-
dekileriyle değil, temsil ettikle-
riyle gururun şehridir. Bu şehir
ayağa kalkabilme inadındır. O
inatla olmazları aşabilme inan-
cıdır. Bilinmezlerin öğrenildi-
ği, duyulmayanın işitildiği, ba-
şardıklarıyla makus talihimizi
paylaştığımız tüm halkların il-
hamı olan bu şehir, UMUDUN
BAŞKENTİDİR.

Ankara soluk bir havayla saba-
hı karşılar...

Derindir Ankara. Öyle gösteriş-
li bir şehir olmasa da derindir.
Seğmenler'in bir durağında ki-
tap okuyan gençte, Kızılây'dan
şehre dağılan yeni demlenmiş
çay kokusunda, Karanfil So-

kak'ta birikmiş aydın anılarda,
geleniyle-gideniyle merhabala-
şan Gar'ında, Sakarya'nın fark-
lı şarkılarla bir olan sesinde gö-
rebilirsin o derinliği. Bilirsin sa-
bahın soluk havası dağılacaktır.
Çünkü Ankara sadece bir şehir
değil, güneşin kendisidir. Ve şa-
irin söylediği gibi; Ankara'nın
en sevilen tarafı başka bir şeh-
re dönüşü değil, o güneşe ruhu-
nu serebilmektir...

Ankara; gösterişsiz bir inancın
parçası olmaktır. Acele etmeyen
bir mutluluğun peşinde, inatla
yolu aramaktır. Tüm eksiklikle-
re yetebilmek ve başlangıçlara
inanmaktır. Her karanlığın so-
nunda güneşin elbet doğacağını
bilirsin. O güneş ki karanlıkla-
rın aydınlığa çıktığı bir umudun
parçası olarak doğdu. O güneş ki

geleceğin tükenmeyen umudu-
nu aydınlatmayı başardı. Üstü-
müze, tarihimize, dilimize, dü-
şümüze çökmüş karanlığı yırtıp
attı. Geriye dönüşün yollarını
kapatıp ilerici, aydınlık bir ge-
leceğin pusulası olan sahip ol-
duğumuz en değerli hazinemiz,
bizim güneşimiz oldu...

Ankara soluk bir havayla karşı-
lar sabahı...

Bilirsin, az sonra ışığı vura-
cak yüzüne. Bilirsin bir ulus
için ışıyacak. Bilirsin, umut-
ları çoğaltacak, toprağa, suya,
denize ve insana dokunacak...

Burası Ankara...

Burası UMUDUN BAŞKENTİ,
Burası CUMHURİYET'İN GÜNEŞİ...

Haydar Ergülen

Edebiyat

Bozkırın başkenti, edebiyatın da başkenti mi? Cemal Süreya'ya bakılırsa, onun 'Başkentim' diye bir yakını gibi sevgiyle, aşkla seslendiği de anımsanırsa, Can Yücel'in "*Çağın en güzel gözlü maarif müfettişi*" babası Hasan Ali Yücel'e yazdığı "Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim" şiirindeki "*alaha başka tür aşklar, geniş sevdalar*" dizesinin Ankara'yı sevme duygusunu büyüten bir dize olarak yerini aldığı da görülecektir. Nerede?

Kalp, gönül, sine, bellek gibi kendimizle birlikte taşıdığımızı varsaydığımız, yaşadığımızı da elbette, şiirin de "mütemmim cüzü" olan iyiliklerde yerini alacağı tartışılmaz kuşkusuz. Ama Ankara en çok da kavuşmalar ve ayrılıklarda şiirini ortaya çıkaran bir kent. Araya belki başka kentlerden daha fazla özlem sıkıştıran bir yer.

Özlem tutkularının kadim duygusu ise, Ankara da bu duygudan payını ziyadesiyle alan bir kent oldu her zaman. Bakmayın Yahya Kemal'in nerdeyse şiiri kadar ünlü Ankara aforizmasına, onun zaman zaman yükselen araftan kurtulma duygusunun söze vurumudur o.

Ankara tam da Yahya Kemal'in söylediklerinde değil, daha çok söyleyemediklerinde gizli duyguların edebiyatıdır. 1934'te Aşıkлар Bayramı için Anadolu yollarına düşen Ahmet Kutsi Tecer'in öncülüğüyle doğacak yeni edebiyatın başladığı yerdir. 1 yıl önce, Temmuz 1933'te Varlık dergisi Yaşar Nabi Bey'in yönetiminde 15 günlük

edebiyat dergisi olarak kurulacak, ilk 2 yılını Ankara'da tamamlayıp İstanbul'a gidecektir. Memleketin 2025 yılı Aralık ayı itibarıyla 92 yıldır aksatmadan ve hep yenilenerek yayını sürdürülen biricik edebiyat dergisidir.

Cumhuriyet'in *Varlık*'i de kendini önce Ankara'da göstermelidir. Tıpkı 1940'larda Yaprak dergisinde "Tehlikenin farkında mısınız?" başlığıyla uyarıcı köşeyazları yazarak, gericiği, karanlığı işaret eden Orhan Veli ve söz arkadaşları, Melih Cevdet Anday ile Oktay Rifat gibi. Madem, adı halk cumhuriyeti olmasa da halkçı bir anlayış egemen kılmak için kurulmuştur Cumhuriyet, öyleyse şiiri, edebiyatı da halkçı olmalıdır. Üç arkadaşın varolan şairleri ve şiir anlayışlarını müthiş bir gözüpекlikle topa tuttukları Garip şiiri de bir bakıma 'halk şiiri' değil midir? Serbest Halk Şiiri.

Tecer, halkın hecesini bulmak için Sivas illerine giderken, Garipler de serbest vezin halk şiirini icat etmişlerdir! Olay yeri Ankara Atatürk Lisesi, başlatanlarsa Oktay Rifat ile Orhan Veli'dir; Melih Cevdet, İstanbul'dan katılacaktır hareket, sonra da Ankara'daki yerini alacaktır.

Cumhuriyet Ankara'da kurulmuş, başkenti Ankara olmuş, Cumhuriyet'in ilk ve hâlâ tek şiir akımı da Ankara'da ortaya çıkmıştır. Aka Gündüz'den Yakup Kadri'ye romancılar içinde, adında Ankara geçen geçmeyen romanlarıyla bozkırın ortasında bir başkent yaratma uğraşına katılırken, şiir sessiz ve derin ilerleyişini sürdürecektir. Tercüme Dairesi'nde çalışan İlhan Berk'in de sonradan en birinci üyesi olacağı İkinci Yeni şiir serüveni Ankara Rüzgârıyla esmeye başlaya-

caktır. Bakınız o sıralarda adını Mülkiye'den Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne değiştiren mektebe, kimleri görüyorsunuz? Ankara'nın efsane hocalarından Ünsal Oskay'ın demesiyle "Üç Parasız Yatılı'yı; Ece Ayhan'ı, Cemal Süreya'yı, Sezai Karakoç'u... Turgut Uyar da Ankara'da askeri memurdur. Nerdeyse İkinci Yeni'nin tüm öncülleri, tıpkı Garipler gibi Ankara'dadır. Bir de *Pazar Postası* dergisinde bu serüveni adlandırma gereği duyan Muzaffer Erdost-sonradan kardeşi İlhan'ı da ekleyecektir adına. Adı da Ankara'da konulmuş, Cumhuriyet'in en uzun şiir serüvenidir İkinci Yeni, kuşaktan kuşağa okunan şairleriyle etkisini sürdürmektedir.

Şiirimizin bu büyük kalkışmasına karşı eleştirel davranırken bile ilk, ikinci kitaplarında İkinci Yeni'nin açık etkileri görülen "Halkın Dostları" Ataol Behramoğlu ile İsmet Özel'in politik ve poetik eylemliliklerinin doğumyeri de Ankara'dır. Değeri sonradan anlaşılan, evvelgiden Arkadaş Z. Özger unutulur mu?

Öyleyse Ankara Avangardı diye bir süreklilikten söz edebiliriz. Garip, İkinci Yeni, sonraki yılların öncü edebiyatçı-

larını da anımsayarak elbette: En başta Bilge Karasu, Vüsat O. Bener, Enis Batur... Türkçenin en incelikli şairi olarak andığımız Gülten Akin... Adalet Ağaoglu'ndan Ayla Kutlu'ya ve Sevgi Soysal'a romancılar... Cahit Külebi'den Ceyhan Atuf Kansı'ya, Hasan Hüseyinden Özdemir İnce'ye cumhuriyetçi şairler... Günümüzün önde gelen şairleri Ahmet Telli, Şükrü Erbaş, Murathan Mungan... Madımak'ta yaktıkları Metin Altıok, Behçet Aysan, Uğur Kaynar... Arkadaşlarım Ahmet Erhan, Adnan Azar, Hüseyin Atabaş, Salih Bolat, Adnan Satıcı... Okuldan, ODTÜ, hocam Ergin Günce ve hocam Orhan Tekeelioğlu, Ahmet Güntan, Yıldırım Türker, Alihan İrmakkesen... Yaşayanlardan Gültekin Emre, Oğuzhan Akay, Ali Cengizkan, Hüseyin Ferhad, Mahmut Temizyürek, Akif Kurtuluş şiire Ankara'da başlayanlardır. Ankara'nın yeni romancısı da her zaman yeni Barış Bıçakçı'dır.

Diyeceğim, burada 'Ankara Edebiyatı' yapmıyoruz! Bana sorarsanız o da güzeldir ama, kimbilir hangilerini unuttum, Ankara şairleri, yazarları, dergileriyle edebiyatın değil yalnızca, avangart edebiyatın da, başlangıçların da gizli başkentidir!

Bir düşüngenin Ankara'sı

Ahmet Inam

On sekiz yaşında Ankara'da düşünceye düştüğümde (1965), Ankara bozkırdı. Aydınlıktı. Toprak kokuyordu. Kuytuları vardı. Saklanılacak dip köşeleri... Nasıl düşünmez insan, bundan altmış yıl önce sinin Ankara'sına düşer de... Orada üşür, orada öğrenir, orada duyar da...

Bir dur durak bilmez düşüngen olarak bin dokuz yüzün altmışı yetmişli yıllarında Cebeci'deki Milli Müdafaa Vekâleti'nin öğrenci yurdundan sabahın köründe çıkıyorum. Ankara'ya kasım ayının aydınlık bir gününde düşünceden bakmak için. Düşünen şiiirden, düşünen türküden, düşünen gönülden Ankara'yı şöyle bir dolanmak için. Erken açılmış bir pastanenin önünden geçiyorum. Kızılay'a doğru yürürken Mülkiye'nin oralarında solda bir kitapçı var. Vitrininde hukukla, siyasetle, tarihle ilgili kitapların yanında Hilmi Ziya Ülken'in Bilgi ve Değeri'ni görüyorum. Bekliyorum sabırsız, kitapçının gelip dükkânını açmasını. Bu arada Mülkiye binasından gelen geçmişe ait görüntüleri, sesleri yaşıyorum: Cemal Süreya, Ece Ayhan, Sezai Karakoç geçiyorlar önümden, şiir sarmış çevrelerini. Mümtaz Soysal'ı görüyorum dünyayı sorgulayan gözlemleriyle, derse gidiyor, çıkınca arkadaşlarıyla voleybol oynayacak. İlber Ortaylı'yı da görüyorum, yanında ki genç öğrenciye Foucault'yu anlatıyor. Sonra kitapçı gelip dükkânını açıyor. Kitabı alıyorum. Artık bana uyku haram. Felsefe zıpkını yiyip iflah olmaz düşünce yaralarımı onarmaya çalışıyorum.

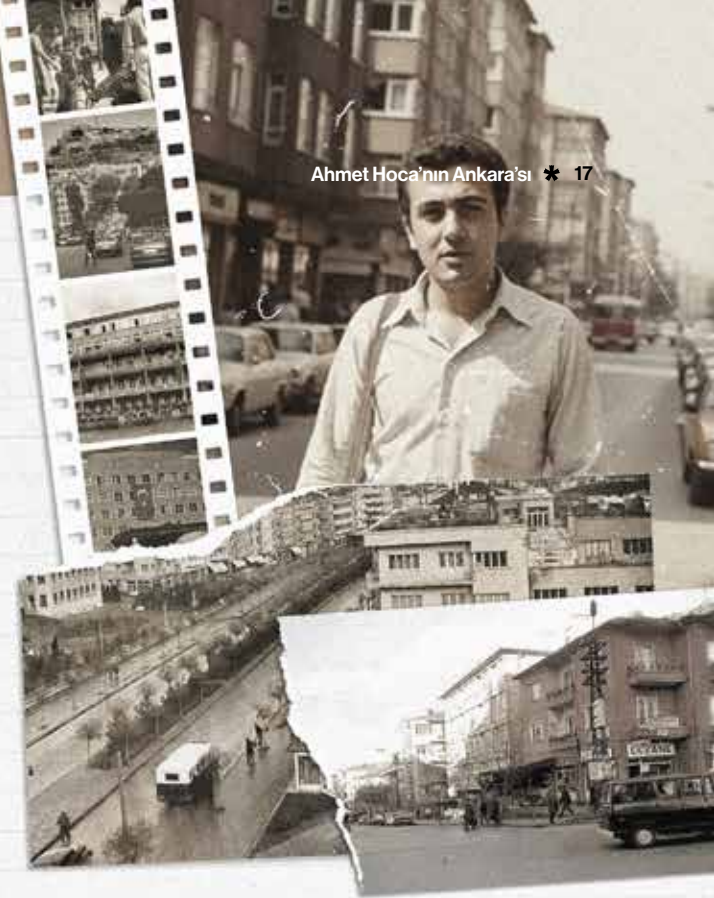
Mülkiye'nin oralarda Eğitim

Fakültesi kurulmuş. Dibinde Basın Yayın Yüksek Okulu var. Kimi mi görüyorum? Ünsal Oskay, yıllar sonra meşin ceketıyla motosikletinin arkasına Zeki Müren'i bindirmiş, Boğaz Köprüsü'nden geçerken bana göz kırıyor. Eğitim Fakültesi'nde cüppesinin içinde ince bedenyle Hilmi Ziya Ülken'i görüyorum. Yanında Füsün Altıok gülümsüyor.

Yürüyorum yukarıya Kızılay'a doğru. Ankara Koleji'nin önünden geçiyorum. İngilizce bozkırın toprağına yağıyor. Sıhhiye'ye doğru döndüğümde köşede büyükçe bir kitapçı var. Ciltli, kalın, büyükçe yabancı dillerden kitaplar getiriyor. İlgi çok. 'Bilim Felsefesi'yle ilgili bir kitap alıp Pknike içmeye gidiyorum (O zamanlar bir öğrencinin cebinde otuz kırk dolarlık bir kitabı alabilecek parası olurdu!). Mete Tunçay ve Ergin Günce ile selamlaşıyoruz. Mete Tunçay hazırladığı bir kitap için Humedan bir metni çevirip çeviremeyeceğimi soruyor. Ergin Ağabey'le görüşüyoruz. "Ayı Mete işi çeviriye vurdu." diyor.

Piknik'ten çıkınca Cemal Yıldırım'a rastlıyorum. "Yahu Ahmet, bu adamların bilim konusunda balonlarını patlatmaktan yoruldum" diyor. "Bilimin ne olduğunu bir türlü anlamıyorlar!" Biraz ilerde Teo Grünberg'in sesini duyuyorum; Raşel Hanım'la tartışarak yürüyorlar. Teo Bey eşi Raşel Hanım'dan Quine'a göndereceği makalesini bir an önce daktiloya geçirmesini istiyor. Selamlaşıyoruz.

Sıhhiye'ye doğru yürüyorum. Postanenin önünden geçerken takım elbisesinin sıkılığı-

Ahmet Hoca'nın Ankara'sı * 17

la Arda Denkel'i görüyorum. "Oxford'la yazıyoruz. Doktora gideceğim." diyor. Kutluyorum. Telaşla uzaklaşıyor.

Büyük Sinema'nın önünden geçerken Erdal Öz sesleniyor: "Yeni öykü kitapları çıktı bir ara gel de bir bak" Dil Tarih'in oralarından Niyazi Berkes'in, Benice Boran'ın, Pertev Naili Boratav'ın konuşmalarını duyar gibi oluyorum, bin dokuz yüz kırklardan, "Bu ülkeye sesimi duyuramadık dünyaya duyuracağız." Fakülteye yaklaşıncaya önümden geniş gövdesiyle Nusret Hızır geçiyor. Yanında yürüyen Aydın Sayılı'ya Beethoven'in bir senfonisinin Bach müziğinin mantıksal yapısından nasıl farklı olduğunu anlatmaya çalışıyor.

Öğleye doğru Dil Tarih'in kapısından içeri giriyorum. Felsefe katına çıkıp yürürken sırtından birinden Ioanna Kuçuradi Hoca'nın güzel Türkçesini duyuyorum. İçerde Albert Camus anlatıyor. Merdivenlerden inerken çevremdeki öğrenciler amfinin önünde Necati Akder'in dersine girip girmemeyi tartışıyorlar. "Çocuklar siz girmeyecekseniz bari ben gireyim" deyip usulca

kapıyı aralıyorum. Hoca, Hege'le "bedbaht şuur" problemini anlatıyor. İçimden "Hege'lin değil hocam, asıl benim bedbaht şuur problemim var" deyip geldiğim gibi usulca amfiden çıkıyorum. Uluşa doğru yürürken önümden sert adımlarla Necati Öner geçiyor. Yanındaki arkadaşına Fransadaki çalışmalarını bir yıl daha uzatacağını söylüyor.

Bit pazarının oralarından Hamamönü'ne çıkıyorum. Mehmet Akif'in İstiklâl Marşı'nı yazdığı Taceddin Dergâhı'nın önünde biraz soluklanıyorum.

Anadolu, düşünce kaynıyor. Arayan, araştıran düşünce... Bu düşünceleri ıstıtan birkaç insana rastladım yürüyüşümde. Bugün seksen yaşına yaklaşan bir düşüngen olarak hakikati aşkla arayan insanlara Ankara'nın bir yuva olması gerektiğini düşünüyorum. Yıllar önce Nusret Hızır'la Ankara'daki genç akademisyenlerin "Viyana Çevresi", Frankfurt Okulu gibi bir "Ankara Çevresi" düşünce okulu oluşturmaya çalıştıklarını anımsıyorum. Bu topraklar, köklerindeki yaşam enerjisiyle doğacak genç düşünürlerini bekliyor.

Yıldız Hikmet

Kızılca Gün

27 ARALIK 1919 – CUMHURİYET'E GİDEN YOLUN DÖNÜM NOKTASI

Bir Liderin Yolculuğu, Bir Milletin Uyanışı

27 Aralık 1919, Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün Ankara'ya gelişi ve ulusal kurtuluş mücadelesinde Ankara'yı merkez olarak seçtiği gündür. Bu tarih, sadece bir geliş değil; bir milletin kaderini değiştiren adımın atıldığı gündür.

O gün, Anadolu'nun kalbi yeniden atmaya başlamıştır.

Samsun'dan Ankara'ya: Umutun İzinde

Mustafa Kemal Paşa, 19 Mayıs 1919'da Samsun'dan yola çıkarak Anadolu'ya umut taşıdı. "Ulusun bağımsızlığını yine ulusun azim ve kararı kurtaracaktır." diyerek halkı harekete geçirdi. Amasya Tamimi ile başlayan süreç, Erzurum ve Sivas kong-

releriyle devam etti. Ardından Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla yeni bir dönem başladı. Bu kongreler, halkın iradesini esas alan bir yönetim anlayışının temellerini attı.

Hacıbektaş'tan Ankara'ya: Aydınlığa Doğru

Sivas'taki hazırlıkların ardından Atatürk, Hacıbektaş'a uğradı. Orada kısa bir süre kaldıktan sonra, aydınlık bir ülke kurma yolculuğuna devam etti.

Ve 27 Aralık 1919 sabahı...

Mustafa Kemal Paşa ve silah arkadaşları Ankara'ya yaklaşıyordu.

Kızılca Gün başlıyordu!

Kızılca Gün: Töreden Geleceğe

Tarihçi Enver Behnan Şa-

polyo'nun Atatürk ve Seymen Alayı adlı eserinde anlatıldığı gibi, "Kızılca Gün" Oğuz Türk Töresi'ne dayanan özel bir gündür. Devletin ve milletin zor zamanlarında, yeni bir umut için tertip edilen bu günde, halk liderini seçerdi. Bu gelenek, sadece bir tören değil; halkın kaderini kendi elleriyle belirlediği bir irade beyanıdır.

Emperyalizme Karşı Seymen Alayı

Anadolu'nun emperyalist güçler tarafından işgal edildiği, Osmanlı Hanedanı'nın teslim olduğu karanlık günlerde, Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'ya gelişiyle umut yeniden doğdu. Seymen Alayı düzenlendi; pala kılıçlarıyla, "doh, doh" nidaları eşliğinde süvari seymenler ve efeler onu büyük bir coşkuyla karşıladı.

O gün, Türk halkı kurtarıcı önderini seçti.

O gün, Kızılca Gün oldu.

Cumhuriyet'e Açılan Kapı

27 Aralık 1919, Cumhuriyet'e giden yolda bir dönüm noktasıdır.

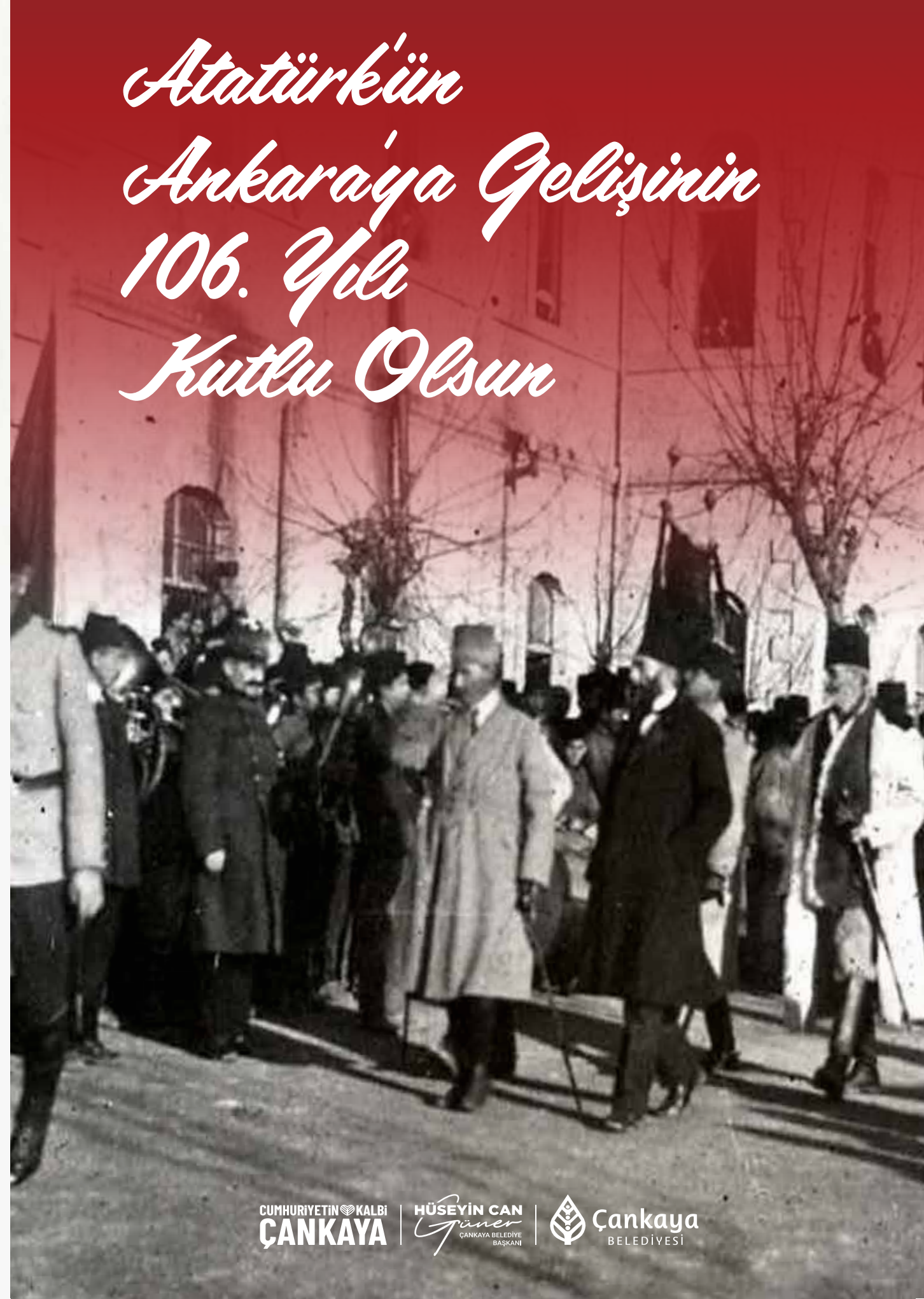
Kızılca Gün'ün aydınlığında, yeni bir ülkeye ve geleceğe açılan kapıdır.

Bu tarih, sadece bir liderin gelişi değil; halkın kendi kaderini yeniden yazmaya başladığı gündür.

O gün, Ankara sadece bir şehir değil, bir direnişin ve yeniden doğuşun simgesi haline gelmiştir.

O gün, Anadolu'nun bağrında yanan umut ateşi, Cumhuriyet'in ışığına dönüşmüştür.

*Atatürk'ün
Ankara'ya Gelişinin
106. Yılı
Kutlu Olsun*

Özge
Mumcu
Aybars

UĞUR MUMCU

BİR ANKARA DAYANIŞMASI:

Adalet ve Demokrasi Haftası

Aslında her şey büyük bir acının taşıdığı ağırlıkla başladı. 27 Ocak 1993'teki Uğur Mumcu'nun cenazesinde, milyonlarca insan Ankara'nın sokaklarında sloganlar atarak, ağlayarak, öfkelelerini ve yaslarını birlikte taşıyarak yürüyordu. İnılmaz bir yağmurlu bir havada kentin üzerinde aynı anda hem keskin bir isyan hem de dayanışmanın yükseldiği bir hava vardı.

O gün atılan her adım, belki de bir halkın yalnız kalmasını reddedişiydi. Babam kalabalığın içinde yalnız bir kayıp olarak durmadı; birlikte yürümenin ve birlikte direnmenin yeni bir biçimine dönüştü.

Bu yürüyüşün ardından acının içinden bir soru yükseldi:

Bu kaybın ardından nasıl bir yol izlenecek? Bu sessizlik hangi söze dönüşecek?

Ve en önemlisi:

"Uğur Mumcu'yu nasıl anacağız?"

Yanıt hazırды: Adalet ve demokrasi arayışıyla...

Bu soru, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı çatısı altında yapılan ilk toplantının merkezine yerleşti. Küçük bir odada söylenen her cümle, genişlemeye başlayan bir halkanın titreşimi gibiydi. Kimse öne çıkmak istemiyor, herkes acının yükünü ortak bir sorumluluğa dönüştürmenin yolunu arıyordu.

Zaman ilerledikçe bu toplantının çevresinde bir gelecek şekillendi. Tanıdık yüzlerin yanına her yıl yeni yüz-

ler eklendi. Farklı kuşaklar aynı çemberde buluştu; biri diğerine güç kattı, biri diğerinin bıraktığı yerden yürüdü. Yüzler değişti ama o ilk toplantıda hissedilen kararlı titreşim hiç kaybolmadı.

Her yıl 24-31 Ocak arasında yeniden kurulan bu hafta artık yalnızca bir anma değil; her yıl tazelenen bir vicdanın sessizce canlanması oldu.

Adalet ve Demokrasi Haftası yalnızca babamı anmak için değil; birlikte hareket etmenin, omuz omuza durmanın ve dayanışmanın 30 yılı aşkın bir zamana yayılan güçlü bir geleneğe dönüşmesi için de varlığını sürdürüyor.

Bu hafta boyunca düzenlenen panellerde ve söyleşilerde insanlar yalnızca kayıplarını değil, birbirlerine tuttukları aynayı da görüyor. Her buluşmada adalet arayışının ne kadar kolektif bir çaba olduğu yeniden anlaşılıyor. Bir cümle başka bir cümlemin devamına dönüşüyor; bir kişinin tanıklığı başkasının hafızasını uyandırıyor. Böylece geçmiş ile bugün arasında görünmez bir köprü kuruluyor. Bu köprü hem acıyı taşımaya yardımcı oluyor hem de geleceğe dair ortak bir umut yaratıyor.

Haftanın sonunda, 31 Ocak'ta öldürülen Muammer Aksoy'u anıyoruz. Onun adı da bu ülkenin adalet mücadelesinde açılan yaralardan biri. Türkiye'de kayıpları anmak için bir hafta yeterli değil; takvimde neredeyse her gün başka bir yasin izi bulunuyor. Bu nedenle 24-31 Ocak buluşması yalnızca kayıpları anmak değil, acıla-

rın içinden yükselen dayanışmayı canlı tutmak için ortak bir duruşa dönüşüyor.

Her yıl hazırlıklar başladığında masaya yine babamın kitapları düşüyor. Onun yazdıkları haftanın yönünü belirleyen bir pusula gibi açılıyor. Bazı satırların bugünün sorularına nasıl dokunduğu yeniden görülüyor. Bir düşünce yılların içinden çıkıp bugüne ulaşmış gibi duyuluyor. Bu nedenle bu hafta yalnızca bir kaybın hatırası değil; hakikatin izini sürme iradesinin her yıl yeniden doğuşu oluyor.

Vakıf çatısı altında bir araya gelen kurumlar bu iradenin en güçlü halkaları. Her biri kendi alanında mücadele veriyor; ama haftanın ruhu bu farklı mücadeleleri tek bir çembere topluyor. Kimse "ben" deme arayışında değil; herkesin emeği diğerinin emeğine temas ediyor. Dalga böyle genişliyor.

Ankara da bu dalganın şehri oluyor. Her yıl kentin hafızasında yeni yüzler beliriyor. İlk yılların yükünü taşıyanların yanında bugün kendi mücadelelerinden güç alan gençler yer alıyor. Halkalar çoğalıyor; ama o ilk titreşim—acının içinden çıkan dayanışma—aynı kaynaktan akıyor.

Bu titreşimin kaynağı babamın bıraktığı mirasta saklı: Gerçeğin peşinden gitme kararlılığı... Baskı karşısında söz üretme cesareti... Kötülüğün örgütlenmesine karşı iyiliği örgütleme çabası...

Her yeni halka; hak örgütlerini, kadın derneklerini, ga-

zeticileri, gençlik oluşumlarını ve meslek örgütlerini yeniden bir araya getiriyor. Ankara'nın sokakları, meydanları ve parkları 24-31 Ocak boyunca bir hafıza atlasına dönüşüyor; her adım aynı dalgayı büyütüyor.

Ve her yıl yeniden soruluyor o soru: "Uğur Mumcu'yu bu yıl nasıl anacağız?"

Cevap yine suyun yüzeyine yayılan bir halka gibi büyüyor:

"Birlikte."

Bu "birlikte" olma hali, değişen yüzlere rağmen bağı güçlü tutuyor.

Zaman akıyor, gündem değişiyor, yeni halkalar oluşuyor; ama o ilk taşın bıraktığı etki yoluna devam ediyor.

Adalet ve Demokrasi Haftası'nı ayakta tutan şey tam olarak bu:

Acının içinden çıkan dayanışmanın sönmemesi,

yüzler yenilense de güvenin aynı kalması,

her yeni halkanın kendinden önce gelenleri onurlandırarak çemberi büyütmesi.

Tek bir taş bazen bir gölün sessizliğini değiştirir; bazen bir nehrin yönünü... Bazen de bir ülkenin vicdanını harekete geçirir.

Bizim için o taş 1994'te suya bırakıldı.

Dalga, 2026'da hâlâ büyüyor.

Ve biz, aynı merkeze tutunarak yolumuza devam ediyoruz:

Hakikate, adaletle, demokrasiye ve birbirimize.

Yücel Kök* **ZAMANIN RENKLERİ:** Ustalar, izler, dönüşümler

Türk Resim Sanatının En Kapsamlı Seçkilerinden Biri Çankaya'da Buluştu

Çankaya Belediyesi Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi, 2025-2026 kültür-sanat sezonuna Türk resim tarihinin en etkili seçkilerinden biriyle başladı. “Zamanın Renkleri: Ustalar, İzler, Dönüşümler” sergisi, 2 Ekim’de düzenlenen gala etkinliğiyle sanatseverlerle buluştu.

Serginin galası, Çankaya Belediye Başkanı Hüseyin Can Güner’in ev sahipliğinde; koleksiyoner ve oyuncu Bekir Aksoy, ATO Başkanı Gürsel Baran, Ankara Eczacı Odası Başkanı Cem Abbasoğlu ve sanatseverlerin katılımıyla gerçekleştirildi. Sergi, küratör ve koleksiyoner Fahri Özdemir’in koordinasyonunda hazırlandı. “Zamanın Renkleri: Ustalar, İzler, Dönüşümler” sergisi, açıldığı 2 Ekim tarihin-

den 23 Kasım’a kadar geçen süreçte başkentli sanatseverlerden olağanüstü ilgi gördü.

Yoğun ziyaretçi talebi üzerine planlanan kapanış tarihinin bir hafta uzatılması, serginin yalnızca sanat çevrelerinde değil, geniş bir izleyici kitlesinde de güçlü bir karşılık bulduğunu gösterdi.

Bir Buçuk Asırlık Sanat Yolculuğu Aynı Çatıda

Sergi, 19. yüzyılın ortalarından 20. yüzyılın son çeyreğine uzanan Türk resim sanatının büyük dönüşümünü tek bir çatı altında toplayarak, izleyiciye kapsamlı bir tarihsel panorama sundu.

İbrahim Çallı, Osman Hamdi Bey, Nurullah Berk, Adnan Çoker, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Abidin Dino, Fikret Otyam, Mehmet Ali Laga ve Selma Gürbüz gibi ustaların eserlerinden oluşan bu geniş seçki; klasik akademik üslaplardan, cumhuriyet dönemi modernleşmesine, soyutlanmış arayışlardan, çağdaş dönem yorumlarına uzanan çok katmanlı bir sanatsal evrimi görünür kıldı. Portre, manzara, figüratif resim ve soyut kompozisyonlar arasındaki geçiş, izleyicilere yalnızca estetik değil, aynı zamanda Türkiye’nin kültürel dönüşümlerine dair güçlü bir okuma imkânı sundu.

Çankaya Belediyesi Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi’nde Ziyaretçi Yoğunluğu

“Zamanın Renkleri: Ustalar, İzler, Dönüşümler” sergisi, açıldığı ilk günden itibaren Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi, son yıllardaki en yüksek ziyaretçi sayılarına ulaştı. Hafta içi hafta sonu fark etmeksizin merkez

yoğun ilgi gördü.

Sergi hem sanat profesyonellerinden hem de genç sanat takipçilerinden yoğun övgü aldı. Üniversitelerin güzel sanatlar bölümleri tarafından grup ziyaretleri düzenlendi; sanat tarihi akademisyenleri tarafından serginin kapsamı “örnek bir dönem okuması” olarak değerlendirildi.

Ziyaretçiler, sergiyi “Türk resim sanatına bütünlüklü bir bakış”, “uzun zamandır Ankara’da görülmemiş kapsamda bir seçki” ve “mutlaka gezilmesi gereken bir kültür olayı” sözleriyle tanımlayarak güçlü geri bildirimler oluşturdular. Gerek bu etkiyi geri dönüşler, gerekse sergi süresince hiç azalmayan ziyaretçi ilgisi nedeniyle serginin kapanış tarihinin uzatılması, doğal bir ihtiyaç haline geldi. Bu yoğun ilgi, serginin eğitici ve tarihsel niteliğinin, Çankaya Belediyesi’nin kültür erişimini artırma vizyonu ile ne kadar örtüşüğünün de güçlü bir göstergesi oldu.

Sergi Uzatıldı, Yeni Sergi Yolda: “Rengin Hafızası, Firçanın Ruhu: İbrahim Çallı”

Gelen yoğun talepler üzerine süresi uzatılan serginin ardından, sezonun ikinci sergisi olan “RENGİN HAFIZASI, FIRÇANIN RUHU: Renklerle Yaşanmış Tutkulu Bir Hayat: İbrahim Çallı” başlıklı sergi 2 Aralık 2025 tarihinde sanatseverlerle buluştu.

Bu takvim güncellemesi “Zamanın Renkleri: Ustalar, İzler, Dönüşümler” sergisinin yarattığı yüksek ilginin doğal bir sonucu olarak, sezonun akışını yeniden şekillendirdi.

Türk Resim Sanatının Belleğine Açılan Bir Kapı

“Zamanın Renkleri: Ustalar, İzler, Dönüşümler” sergisi, tamamlandığı tarihe kadar Çankaya’da iz bırakan en yoğun katılımlı sergilerden biri oldu. Yal-

nızca ustaların eserlerini sergilemekle kalmadı; kuşaklar arası estetik ilişkileri, toplumsal dönüşümleri ve sanatın düşünsel arka planını görünür kılarak Türk resim sanatının belleğine açılan güçlü bir kapı haline geldi.

Sergi, Çankaya’nın Kültür Vizyonunu Güçlendirdi

Çankaya Belediye Başkanı Hüseyin Can Güner, yaptığı değerlendirmede sanat vizyonlarının temelinde Mustafa Kemal Atatürk’ün sanat anlayışı olduğunu vurgulayarak, “Sanatın kalbi Çankaya olacak” demiştik. Bugün de sanatın kalbi Çankaya olsun diye önemli bir kapıyı aralıyoruz. Zamanın Renkleri, kentimizin kültür vizyonuna yakışan, sanat tarihimizin belleğini görünür kılan özel bir seçki oldu. Çankaya’nın sanatla büyüyen kimliğini güçlendirmeye devam edeceğiz” dedi.

Serginin küratörü Fahri Özdemir de, 1840’tan günümüze uzanan döneme ait eserleri bir araya getirdiklerini vurgulayarak, “Zamanın Renkleri, sanat yaşa-

mımıza damga vurmuş 150 resminin eserlerinden oluşan bir sergi. Türk resim tarihini bu sergide eksiksiz görmüş olacaksınız. Hatta bazı sanatçıların eserleri müzelerde bile bulunmazken bu sergide mevcut” dedi. Özdemir, koleksiyonerlerin desteği olmadan böyle bir serginin mümkün olmayacağını belirterek teşekkürlerini sundu.

Oyuncu ve koleksiyoner Bekir Aksoy ise, sergiyi Çankaya Belediyesi’nin vizyoner bir adımı olarak nitelendirdi. Aksoy, “Başkanımızı vizyonundan dolayı tebrik ediyorum. Bu genç yaşında müthiş bir vizyonla bu serginin açılmasını sağladı. Fahri Bey ve ekibin de büyük emeği var. 20 gün boyunca uykusuz çalıştılar” dedi. Atatürk’ün Kurtuluş Savaşı sonrası ressamları Anadolu’ya göndererek yurt gezileri başlattığını hatırlatan Aksoy, “Bugün burada eserlerini gördüğümüz sanatçıların arasında o yurt gezilerinde görev alan isimler de var. Bu nedenle hem tarihsel hem de sanatsal açıdan çok değerli bir buluşmadayız”

ifadelerini kullandı.

Sanatın Kalbi Çankaya

Şehirlerin kültür ve sanatla donanması, ilerici ve aydın bir toplumun temelini oluşturur. Toplumlar, kendi dönemlerinde yarattıkları kültürel birikimi aynı sorumlulukla geleceğe taşıyarak miraslarını yaşatırlar. Çankaya Belediyesi de kültür-sanatın iyileştirici ve bütünleştirici gücüne olan inancıyla bu mirası büyütmeyi temel bir görev olarak görmektedir. Bir şehrin insanıyla gerçek anlamda bütünleşmesi; hayallerin, beklentilerin ve kentle kurulan duygusal bağın kültür ve sanatla mayalanmasıyla mümkündür. Bir ulusun çağdaşlaşma hayallerinin filizlendiği Çankaya’da, bu sorumluluğun bilinciyle hareket eden Çankaya Belediyesi, kültür ve sanatın ışığını her zaman güçlü tutmayı ve kenti bu doğrultuda daha aydınlık bir geleceğe taşımayı kararlılıkla sürdürecektir.

* Çankaya Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Kültür ve Sanat Hizmetleri Bürosu, Büro Sorumlusu

**Nebil
Özgentürk**

Aslında hangimizin yolu Ankaradan geçmiyor ki?

Bedenen olmasa da ruhen Ankaradan gelip geçiyoruz; kulağımızı Ankaradan gelecek haberlere veriyoruz. Hayat yolculuğumuza 100 küsur yıldır Ankara karar veriyor.

Yasalar, hassasiyetler Ankara merkezde, Meclis'te oluyor ve tüm yurda yayılıyor.

İçinden, işinden Ankara geçmeyen meselemiz yok. Bazen derdimizin, bazen de coşku-muzun kaynağı meseleler!..

Hele ki son yıllarda Ankara'ya gitmek, Anıtkabir önünde durmak artık şart ve gelenek! Saygıda kusur etmemek yani...

*

Evet, Ankara üzerine böylece devam edip gideriz; sayfalar, kitaplar dolusu da yazarız.

Ama ben KARANFİL güzelliğinde sanatsal, şiirsel bir Ankara yazacağım.

Şiirden Ankara geçen, Ankaradan şiir geçen... Ya da yüreği Ankara'yla atan şairlerden bahsedeceğim.

*

Yolu Ankara'ya düşen, Ankara'yı mesken tutan tüm şairleri sığdıramayız tabii buraya!

Sembolik, lirik, senfonik, epik tatta ve bölük pörçük olacak yazımız.

**

Bir garip Orhan Veli'den başlıyorum...

Öncelikle teşekkürü baştan hak ediyor Orhan Veli. Hasan Âli Yücel'in oluşturduğu Anka-

ra çeviri ekibindeydi. Klasik romanları çevirdiler, Rus edebiyatını sevdirdiler, Türkçeye yön verdiler. Genç şairlere yol açtılar.

Ve Ankarada, bir fotoğraf ve şiir tarihe kaldı!

Orhan Veli, Şinasi Baray, Oktay Rifat ve Melih Cevdet Andaylı bir fotoğraf... 1930'lar sonu...

Ankarada bir parkta oturmuş da tutturmuşlar bir dostluk! Şiirde Garip akımını başlattıkları günler, zamanlar...

Melih Cevdet o Ankara güzelliğini, şiirle belgelemiş.

**

"Dört kişi parkta çektiirmişiz, Ben, Orhan, Oktay, bir de Şinasi. Anlaşılan sonbahar Kimimiz paltolu, kimimiz ceketli Yapraksız arkamızdaki ağaçlar.. Babası daha ölmemiş Oktay'ın, Ben büyükşım, Orhan, Süleyman efendiği tanımamış.

Ama ben hiç böyle mahzun olmadım; Ölümü hatırlatan ne var bu resimde? Oysa hayattayız hepimiz."

**

Evet hayattalar o günlerde; ama Orhan Veli, İstanbul-Ankara gelgitli yolculuklar yapacak, İstanbul şiirleri yazacak, Ankara merkezli edebiyat dergileri çıkarmak ve o fotodan 10 yıl sonra, Ankarada, kazılıp kapatılmayan(!) bir çukura düşüp beyin kanaması geçirecek ve İstanbul'da hayata gözlerini kapatacaktır.

Kısacık ömrüne rağmen ef-sane şiirler, Türkçeleştirilmiş eserler, öyküler, sağlam dostluklar ve yarım kalmış aşklar bırakarak...

*

Evet... Aynı Ankara sokaklarından, parklarından şiir masalarından gelip geçmiş Melih Cevdet Anday da yurt ve dün-

ya şiirlerinin en değerlilerini Ankarada kaleme almıştır.

Bir Cumhuriyet sanatçısı ve Cumhuriyet'in yarım asırlık makale yazarıydı Anday...

Büyük sahnelerin büyük tiyatroyatı yaratıcılarından aynı zamanda...

Haksızlığa uğrayıp idama mahkûm olan Rosenberg'le yazdığı Bir Çift Güvercin'le başlayan "Anı" şiiri dahi sanatının bin yıla kalacağını kanıtıdır!

**

"Bir çift güvercin havalansa Yanık yanık koksa karanfıl Değil bu anılacak şey değil Apansız geliyor aklıma"

**

Melih Cevdet Anday; Orhan Veli ve Oktay Rifat'la tanışmalarını ve sonsuz dostluklarını şahane anlatır.

"Orhan ve Oktay'la, Ankara Lisesi'nde tanıştım. Arkadaş olduk. Üçümüzün şiir merakı yıllarca sürdü. Ankarada, Hukuk Fakültesi'ne ve sonra da Dil Tarihi Coğrafya Fakültesi'ne kaydoludum. İki-sine de devam etmedim. Hep o şiir sevdasından ötürü..."

Biz, Orhan Veli'yle bu boş vakitlerimizde buluşup Ankarada parklarda dolaşırdık, şiirler okurduk. Hece vezniyle şiirler yazıyorduk. Varlık'ta çıkıyordu şiirlerimiz... Yenilik getiren şiirlerdi. Yaşar Nabi Nayın, üçümüze bir orta sayfa açıyordu. Sonra, 'garip' denilen şiir dönemi.

Ankara sokaklarında, parklarında yazdığımız şiirler, o kadar alaya alındı ki kitabın adını, bu yüzden 'Garip' koyduk. 'Ne garip şeyler, bunlar' anlamında...

Hiç kimse bunların şiir olduğunu kabul etmedi uzun bir süre."

Evet... Melih Cevdet, öyle dese de hayat, yazılan her şiiri ka-

bul etti, şarkılarda ve dillerde dolaşüyor o dizeler.

Melih Cevdet Anday, şiirleri sonuna kadar kabul gören ve şiiri devam ettiren ŞAİR olarak aramızdan ayrıldı 2000 yılında. GARİP'in en heybetlisi olarak...

*

Ve Ahmed Arif...

Ankara kökenlidir. Aslında İstanbul'da hiç yaşamadı ama şiirleri, İstanbul yayınevlerinden yurdun dört bir yanına dağıldı.

Ancak, Ankara belirledi yaşamını.

Ankarada tattı babalığı, Filinta'sı doğdu, aşkı da aşk acısını da Ankarada yaşadı. Şiirlerin en hasretlisini de Ankarada yazdı.

İşkenceyi, hapisliği, zulmün en acısını Ankarada çektiler ona...

Görüşmecisi, yeşil soğanı o hapisteyken, Ankara'nın demir parmaklıklarındayken getirdi Arif'e... 1950'lerde...

Ahmed Arif, ülkenin en doğusundan en batısına yüklere işleyen şiirlerini, Anadolu'yu... Hor görülen, kurşunlanan, ezilen, öldürülen ama inadına umut eden, coşan insanımı-zı anlattığı şiirlerini... Türkçesi zirveydi.

Hobi değil, işi de oldu Türkçe dil hakimiyeti...

Zaten, İstanbul gazetelerinin Ankara merkezlerinde, ofislerinde, köşe yazılarını, haber ayrıntılarını Türkçeleştirmesi, düzeltmesi boşuna değildi.

2 Haziran 1991'de, genç sayı-lacak bir yaşta bu dünyadan göçüp gitti Ahmed Arif, "Haziranda ölmek zor" diyordu dostları, ama onun yaşamı da zordu ne yazık ki...

hane müdürlüğü, maliyecilik yaptı...

Ve şahane bir yaşamışlığı vardır maliyecilikte.

Ankarada görevliyken 1965 yılının Mart ayında Çanakkale'ye tayin olur...

Teftişiyle, maliyeyle haşır neşirken, dost sohbetlerinden birinde Çanakkaleli demir tüccarlarının, tesadüfen bulunan 1915'ten kalan savaş toplarını hurda niyetine satın almak üzere olduklarını duyar. Yüreği elvermez tarihin satılışına!

*

"Biliyor musun başkentim nedense Birbirimizden çekiniyoruz ilimiz de, Sen yaşlarına hiç yaşlanmaz oldun Ben acılarıma yeterince."

Cemal Süreya'nın Ankara'ya ilişkin dizeleridir bu...

Anadolunun zor zamanlarında, zor coğrafyasında-kentlerinde doğdu, zor yollarından geçti Cemal Abimiz...

Ankarada, Siyasa'da okudu ve namuslu, onurlu bir devlet bürokrati oldu; uzun yıllar Ankara merkezli yöneticilik, darp-

lar Müfettiş Cemal Bey'e. Ama sonuçta savaş, Seber'in lehine son bulur.

Toplar Şehitlik'te hak ettiği biçimde sergilenir sonra, yıllar yılı ve hâlâ!

*

Evet, Cumhuriyet döneminde yaşanan bu Çanakkale direnişinin dipnotuna adı yazılır.

Çanakkalede yatanların ruhunun sızlatılmasına şair yüreği elvermemiş, amansız savaş göze almıştır Süreya!

*

Ankara Mülkiyeli Cemalettin Bey'in, yani şair Cemal Süreya'nın destana dönüşen dizelelerinden biri de şöyledir:

"Afyon garındaki küçük kıızı anımsa, hani,

Trene binerken pabuçlarını çıkarmıştı;

Varto depresini düşün, yarıdım olarak Batı'dan

Gönderilmiş bir kutu süttozu-nu ve sütyeni.

Adam süttozuyla evinin duvarlarını badana etmişti,

Karısıysa saklamıştı ne olduğunu bilmediği sütyeni,

Kulaklık olarak kullanmayı düşünüyordu onu kışın..."

*

Evet, dedik ya, Ankara'nın şiiri-şairi çoktur, Attılâ İlhan'ın da Nâzım'ın da yaşayan Ataul Behramoğlu'nun Haydar Ergülen'in, Ahmet Telli'nin ve çokça şairimizin Ankara'sı vardır.

Bir başka bahara... KARANFİL tadında...

Ali Cengizkan

Başkent'in başkentliği

Başkent'in Mimarlığı

'Başkentin Mimarlığı / Mimarlığın Başkenti'... Bu türden tamlama tekerlemelerini son zamanlarda çok duyageldik, çünkü çok yapılageldi. Ama mimarlık alanında bunu her söylediğimizde, bir gerçekliği de ifade etmiş olduğumuzun farkında mıyız? Mimarlığımızın da başkenti olarak Ankara, hiç de yanlış bir önerme değil.

Kendisine sorsak: Birinci Meclis, ki 'Kurtuluş Meclisi' olarak anılır (1920-1924); İkinci Meclis (Cumhuriyet Meclisi (1924-1962) ve bugünkü Parlamento, yani T.B.M.M. (1962'den bu yana), tümü de Ankara'da ve Ankara'nın tarihinde kazılı biçimde yer almıyorlar mı? Topraklarında üç ayrı meclis binası barındıran başka bir kentimiz var mı? Onların ilkinin İttihat ve Terakki Fırkası Kulübü olarak Osmanlı zamanın-

da yapılmış olması ya da dar zamanlarda ikincisinin, Vedat Tek eliyle Birinci Ulusal Üslup kimliğinde oluşturulması fark ediyor mu? Bugün hâlâ kullanılan üçüncüsü ise Avusturyalı mimar Clemens Holzmeister eliyle çağının en ileri malzeme, teknoloji ve estetik değerlerine uygun biçimde tamamlanmadı mı? Başka bir kentimizin bulvarları var mı, ve de Atatürk Bulvarı var mı? Başka hangi kentimizin sokakları bu denli yeşil, bu denli ağaçla döşenmiş ve çağa uygun; başka hangi kentimizin yönetim yapılarında bu denli bir toplu kurulum, bu denli modernist düşüncelere açık oluş, bu denli planlı gözüken bir değer var?

Ankara'da ilkler çoktur. İlk meydanlar Ankara'da planlanıp yapılmıştır. Ankara'nın ilk kaloriferli apartmanı, Devlet Demiryolları Umum Müdüri-

yeti olarak yapılmıştır. Betonarme binaların öncelikli olarak ele alınışı, 20. yüzyılın önermeleri arasında olarak Ankara'da Vekaletler Mahallesi'nin (Bakanlıklar semtinin) ortaya çıkışını taçlandırmıştır. İlk toplu konutlar da 1946'da şantiyesi Erzincan'da kurulmuş olsa bile, Ankara Saraçoğlu Mahallesi ile cisimleşmiştir (Böyle en yüksek, en büyük, en cesim -iripeşinde olmadığımızı söyleyelim bugünkü gibi). Ama enlerin eni Ankara'da düşünülmüş ve elde edilmiştir. Bir kurucu Cumhurbaşkanı'nın alçakgönüllü köşkü Ankara'dadır örneğin: Büyük ve çarpıcı Abdülmecit Köşkü yerine, hemen o binanın dörtte birine sıkıştırılan karar verme ve diplomatik temsil değerlerine nasıl sıkıştığını anlayamadığınız Atatürk'ün Ankara bağ evinden dönüştürme Çankaya Köşkü (1921-1932) Ankara'dadır örneğin. Ama bunla-

rı geçtik geçtik.

Ankara, Türkiye Cumhuriyeti'nde ve Anadolu coğrafyasında, planlı ilk kent; 1924, 1925 ve 1928'de elde edilen planlarla genişler ve 30.000 nüfustan 110.000 civarına yükselirken, 1932 Jansen Planı'yla bir bakıma şehirlerin abiliğine de soyundu. Bir model şehir olarak, hem başta İstanbul, İzmir, Adana, Mersin, Tarsus, Gaziantep olmak üzere diğer kentlerin de planlanmasında örnek oldu; hem de şehir yönetimi anlayışını merkezi bir biçimde onlar üzerinde de gerçekleştirmeyi hedefledi. Belediyeler (İller) Bankası'nın kurulması, Bayındırlık Bakanlığı ve sonradan İmar ve İskân Bakanlığı eliyle bütün Anadolu şehirlerinin sağlıklı, geleceğe yönelik adımları...

Ankara'nın önemi nedir biliyor musunuz? Küçük bir 19. yüzyıl

kasabasından 20. yüzyıl başkentine dönüşürken, birden kendisini yarı şaşkınlıkla bir "Başkent Olma" sevdası içinde bulmamış mıdır? Bir başkent oteli, başkent parkları, başkent lokantaları, başkent konforu ve olanakları, başkent yeşil alanları ve giderek 'başkent çekimi', 'başkent karizması' yaratmamış mıdır? Bunlar da iktir.

Mimarlığın Başkenti

Neyi bekliyordunuz? Tabii ki demokratikleşen bir ülkede mimarlık yarışmalarıyla elde edilmiş binaları. İlk kez ve en fazla yarışmayla elde edilmiş çevrenin bulunduğu kenttir Ankara. Yıl 1927: Alın size Arkeoloji / Etnoğrafya Müzesi binası... Ulusal mimarlık yarışması ama herkesin hünerini gösterdiği bir ortam... Ya da Merkez Bankası yarışması, Emlâk ve Eytam Bankası, Sümerbank Genel Müdürlüğü yarışması... İller Bankası, Konut Kooperatifi bölgeleri, devlet yapıları, okullar, üniversiteler, müzeler... Yarışma, farklı fikirlerin özgürce daha iyi olduklarını iddia edil-

mesi ve özgür ama kurallı bir ortamda en iyisinin, Türk toplumuna en layık olanının seçilmesi ve inşa edilmesi demek. Tebaa kültüründen kurtulup bu denli ileri bir noktada buluşmak, ne demektir?

Çok değindim, çok vurguladım ama, "Ankara demek, özgüven ve irade demek"tir. Cumhuriyet Ankara'sı demek; kendini bilmek, kendi tarihini bilmek, modern bilim ve yöntemlere açık olarak kendisine yararlı her şeyden yararlanmak, özgüvenle ilerleyerek sonuçlar konusunda yüksünmeden her işe girişmektir. Çözüm olsun da, alçakgönüllü olsun; iyisini de yaparız. Örneğin, Ankara'da su mu yok, baraj yapar su sağlarız. Demiryolu ve yollar doğu ulaşmıyor mu başkentten; 1926'da ilk hatları tamamlarız. Sıtma ve verem mi yaygın, baktıkları kuruturuz, verem savışı yaparak hastalığı sıfırlarız. 1920'li yıllarda konut mu, barınma olanakları mı az? Sağlık Baları, üniversiteler, müzeler... Yarışma, farklı fikirlerin özgürce daha iyi olduklarını iddia edil-

merbank, İller Bankası ile başlayarak Gazi Çiftliği ile yaygınlaştırarak her kurumun barınma ihtiyaçlarını kendi bünyesinde karşılamak için konut da yaparız. Yüksek Ziraat Mektebi, Gazi Eğitim Enstitüsü, Kız Enstitüsü, Polis Koleji, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara Marif Koleji başta olmak üzere yeni bütün kurumları yatılı öğrenci kabul edecek biçimde yapıp inşa ederiz. Başkent Ankara'nın tarihine kazınmış olan bütün bu kararlar silsilesi, yüksek iradenin ve özgüvenin birer sembolü değil midir? Bunlar aynı zamanda Türkiye'nin başkenti Ankara için unutulmaz 'mimari ve kentsel inovasyon örnekleri' değil midir? Unutulabilir mi bunlar? Battal düşünce ve uygulamalar geçmişte kalmıştır! Şehrin üzerinde yeni konut baskısı kurmamak, var olan baskıyı emmek için gerçekleştirilen bu kolektif düşünce ve yapım pratiği, hem çok günceldir hem de Ankara'nın 'mimarlığın başkenti' olduğunu bir kez daha tesciller!

470 yıllık 'payitaht' tamlamasını kaybettiğinde, kuşkusuz İstanbul dükalığının önemli bir kesimi büyük bir hayal kırıklığı içindeydi. O kadar ki, sadece "balığın ve havanın ve saltanat mekânlarının değil her şeyin iyisi, İstanbul'dadır" gibi geliyordu İstanbul'a ve İstanbullulara... Ne de olsa Roma'dan miras kalan 400 yıllık Bizans'ı vardı; ne kadar harcarsa bitmiyor, haksız da sayılmazdı! Oysa İstanbul başkent olduktan sonra Söğüt, Bursa ve Edirne gibi eski payitahtlarını hemen unuttu vermişti; yüzyıllar boyunca onlara bakmamış, ancak 1890'larda 'kendi mülkü' ve 'kendi has tarihi', kendi kuruluş tarihi olarak hatırlayarak geri dönmüştü. Bu çerçevede düşündüğümüzde, milletvekili ve geleceğin İspanya Elçisi Yahya Kemal Beyatlı'nın "Ankara'nın nesini beğenirsiniz? İstanbul'a dönuşünü..." sözü çok kendini beğenmişlik ve vefasızlık kokmuyor mu? Bunu söyleyelim ve burada duralım. Çok şey var söyleyecek çünkü...

Müziğin de başkenti Ankara

Ankara için “müziğin başkenti” tanımını elbette kullanabiliriz ama hemen akla gelen bir soru, olayı biraz karıştırabilir. Onu bu mertebeye oturtan ne? Cevabı da hemen belirir ama farklı kanallardan farklı önerileri önümüze koyarak... Klasik müziğin can damarı konservatuvar; alaturkayı ve halk müziğini besleyen radyo; pop bahsinde belirleyici olan televizyon, bu payeyi kazanmada önemli. Bunlar resmî kurumlar... Diğer yanda (bilhassa ’80’li yıllarda popüler olan) türkü barlar, her dem eğlencenin kalbinin attığı pavyonlar, ’90’lı yıllara damgasını vuran rock barlar var. Bunların hepsi ayrı ayrı önemli ama бүtüne baktığımızda Ankara için şu cümleyi çok rahat kurabiliriz: Müzik piyasasında belirleyici.

Müzik camiasında bir Ankara-lılar ordusu var. İsimler Ahmet Adnan Saygun’dan Ekrem Çelebi’ye, Mazhar Alanson’dan Âşık Mahzuni Şerif’e uzanıyor. Bunlar, orada ikamet edenler. Kaya-handan Orhan Gencebay’a, Neşet Ertaş’tan Kaan Tangöze’ye yolu Ankara’dan geçenleri de bu isimlere eklediğimizde iş büyüyor ve yukarıdaki paragrafin sonunda kurduğum cümle başka bir anlam kazanıyor.

Sadece kurum değil, bir okul: TRT

Ankara’yı “müziğin başkenti” yapan unsurlardan biri TRT. Ankara Televizyonu bir yandan piyasayı beslerken Ankara Radyosu bambaşka bir yerden can suyu oldu. Denetim belası bir yana, bu kurum, kazandırdıklarını göz önünde tuttuğumuzda bir okul olarak adlandırılmayı hak ediyor.

28 Ekim 1938’de resmen işletme-

ye açılan Ankara Radyosu; Emel Sayın’dan Behiye Aksoy’a, Nesrin Sipahi’den Muazzez Abacı’ya, Zekai Tunca’dan Necdet Tokatlıoğlu’na pek çok sanatçıyı yetiştirdi. Gazino döneminin büyük yıldızları buradan çıktı. Bir dönem müdürlüğünü Teoman Alpay’ın yaptığı Türk Sanat Müziği (TSM) bölümü, bilhassa ’60’lı ve ’70’li yıllarda pek çok popüler şarkının yayılmasına vesile oldu. 2016’da Nesrin Sipahi ile yaptığım bir söyleşide söz bu döneme gelmiş, Sipahi o yılları şöyle anlatmıştı:

“Teoman Alpay, Ankara Radyosu’nda benim müdürümdü; Müzik Yayınları Şefiydi. Akşam şarkıları yapardı, sabah önümüze koyardı ve radyoda okuturdu. Notayı ecîş bücîş yazardı, ben düzeltirdim, şazlar çalardı. Kendi şarkılarını okutmak için programı değiştirir; denetime falan sokmadan onları kaldırırdı. Sazlara ‘akşam bendensiniz’ derdi, keyifle çalar söylerdik. Yarım saatte yaptığı şarkılardı ama hepsi çok tuttu.”

Elbette sadece TSM tarafı değil Türk Halk Müziği (THM) tarafı da etkin. Muzaffer Sarısözen’den Nida Tüfekçi’ye uzanan gelenek ve bu ikilinin radyo bünyesinde yaptığı çalışmalar, halk müziği repertuarının oluşmasında bir hayli önemli. Öncesi, Bela Bartok’un Ahmet Adnan Saygun’la çıktığı Anadolu gezisi ve orada yaptığı derlemeler –ki bir kısım türküler bu sayede kayıt altına alınmıştı. Ankara Radyosu bünyesinde kurulan Yurttan Sesler topluluğu bir yandan türkülerini ehliştirdi ama diğer yandan onları yaygınlaştırdı. Farklı dönemlerde Ankara Radyosu bünyesinde çalışmalar yapan Aliye Akkılıç, Bedîa Akartürk, Gülşen Kutlu, Neriman Altındağ Tüfekçi, Nezahat Bayram, Saniye Can, Şakir Öner Günhan, Yıldız Ay-

han gibi türkücüler sadece yaptıkları plaklarla değil radyo programları aracılığıyla da pek çok türküyü dinleyiciyle buluşturdu. İlerleyen yıllarda Neşet Ertaş’tan Orhan Gencebay’a, Ruhi Südan Özay Gönüm’e o stüdyolardan çok isim geçti.

Ankara Televizyonu’nun kuruluş tarihi 31 Ocak 1968. İlk döneminde Mithatpaşa Stüdyosu’ndan haftada üç gün yayın yapan kanal, o günlerden birinde Zeki Müren’in bir konserini izleyiciyle buluşturmuştu. Sonraki yıllarda bilhassa İzzet Öz, Teoman Tarhan gibi yapımcıların programları, (o yıllarda Türkçe sözlü hafif Batı müziği olarak anılan) pop müziğin yaygınlaşmasında önemli bir rol üstlendi. Ankara’da yaşayan, yolu bir şekilde Ankara’ya düşen besteciler ve şarkıcılar adlarını böyle duyurdu. 1975 yılından itibaren yapılan Eurovision Şarkı Yarışması Türkiye Elemeleri’nden söz etmiyorum bile...

Ankaralı, Ankaracı şarkıcılar ve topluluklar

Ankaralı şarkıcılar bahsi uzun. Daha önceki yazılarda bir kısımdan söz etmiştim; bundan sonrakilerde diğerlerine de sıra gelir ama şunu söyleyeyim: Bilhassa ’70’li yılların ikinci yarısından itibaren orada yaşayan isimlerin yaptığı işler memleket müziğinin ana kırılma noktalarını oluşturdu. Alpay ve Mazhar Alanson akla gelen ilk isimler. Biri Anadolu-pop’un ilk örneklerine imza attı, sonrasında romantik şarkılar söyledi, araya “Fabrika Kızı”ndan “Güven Parkı”na uzanan toplumcu şarkılar soktu ve yaptığı her şey hep çok ses getirdi. Diğer, Fuat Güner ve Özkan Uğur’la kurduğu toplulukla ’80’li yılların karanlığına dağıttı, ana arterde bambaşka

bir hat açtı.

’70’li yılların başında Ankara’da abilerinin açtığı barda gitar eşliğinde İspanyolca şarkılar söyleyerek ün kazanan, radyoda duyulduktan sonra İstanbul’a göçerek ününü pekiştiren Selda Bağcan, bu isimlere ekleyebileceğimiz bir diğer Ankaralı. Dahası da var: Yeni Türkü ve devamı sayabileceğimiz Çağdaş Türkü, Pili Bebek’ten maNg’a’ya, Çilekeş’ten Seksendört’e uzanan topluluklar ve Özlem Tekinden Pamela’ya uzanan Ankaralı isimler yakın dönemde piyasayı renklendirdi.

Bir de Ankara gazinoları ve barları var elbette... Gazinolar TSM ve THM hattında önemli ama barlar, yetiştirdikleri bir yana, İstanbul’da olanları anında başkente taşıdığı için ayrı bir yerde duruyor. Duman, Replikas, Nekropsi, Gevende, BaBa ZuLa gibi toplulukları çıktıkları dönemde bu barlarda dinlemek paha biçilmezdi. Hepsisi hep aynı şeyleri söyler: Ankara izleyicisi farklı. Bu anlamda, Ankara, bir yandan da onların yetiştiği yer.

Her şeyi başlatan kurum: Ankara Devlet Konservatuvarı

Yazının başında adını andım, sonuna onunla ilerleyeyim... Elbette yukarıda saydığım her şeyin önünde olan bu kurumu iskalamak olmaz. Başkentlik biraz da bu konservatuvar vesilesiyle... Klasik Batı Müziği’nin mabedi, memleketteki en önemli eğitim kurumlarından biri. Erkin Koray’ın dediği gibi, “Hikâyesini anlatmaya kalksam zamanın beyni durur, denizler kurur.” İyisi mi burada bırakayım, başka bir zaman daha ayrıntılı anlatabayım.

Sözün özü şu: Ankara her anlamda başkent. Müzikte de öyle... Olmasa elbette olurdu ama başka olurdu.

Pelin Batu

Binlerce yıl boyunca kozmopolit, çok renkli, çok dilli ve çok dinli bir başkenti bırakıp bozkırda bir “tabula rasa” olan Ankara’yı başkent olarak seçince, biricik bir cumhuriyet rol modeli oluşturma olanağı doğdu. Böylece yeni başkent cumhuriyet ideallerini ve idealizmini aynalanması için bir zemin oluşturdu. Sıfırdan bir kent inşa etmek, zengin ama bir o kadar kaotik bir labirenti andıran İstanbul’u ıslah etmekten daha elverişliydi. Ayrıca pek tabii ki İstanbul’un jeopolitik konumundan dolayı tarih boyunca her daim istilayla ve tehlikeyle flört etmek durumundaydı. Binaenaleyh, madem 1923’le birlikte temiz bir sayfa açılıyordu, cumhuriyet kitabımızdaki başlık kültür-sanatı, bilgi-yi-bilimi, kadını-erkeği, hayvan-çocuğu, tarihi ve hayatı içine alan bir “çağdaşlık” anlayışıyla yazılmalıydı. Operaları ve müzeleriyle, kızlı erkekli okullarıyla bu çağdaş başkenti inşa etmek elbette hem maddi hem manevi bir şekilde yıkık ve yılmış, hastalıktan kırılmış ve yıllar yılı Osmanlı’dan baki kalan borçların altında ezilmiş bir genç için kolay değildi; ama vizyon ortadaydı. Fakir de olsak parlak çocuklarımızı bursla dünyanın en iyi okullarına gönderdik ki bu kıvılcımlar bir meşale olarak geri dönsünler. Ne döndüler! Hepsî minnet ile, huşu ile ülkemizi sıfırdan inşa etmek için gayretle ve şevkle çalıştılar. Belki paramız yoktu ama dünyanın en iyi hocalarını, sanatçılarını ve bilim insanlarını buraya davet etmeyi bir öncelik biliyorduk. Ankara’nın Cumhuriyet değerlerini yansı-

Çağdaşlığın Başkenti ANKARA

tan, çağdaşlığın vücut bulmuş hali olması için 1928’de bir yarışma açıldı. Yarışmayı, Alman mimar ve şehir plancısı Hermann Jansen kazandı ve 1928-30 yılları arasında Berlin’deki ofisinden (Ankara’yı altı defa ziyaret ederek) modern, düzenli, estetik ölçütlerine uygun bir başkent olarak kurguladı. Bu düzenleme içinde tiyatro, konser salonu, okullar, müzeler gibi kamusal kültür mekânları yerleştirildi.

Devlet vizyonu bu şekilde olunca, kısıtlı bütçeyle devasa, sonradan görme saraylar inşa etmektense içinde kreşler ve kültür merkezleri olan Sümerbank gibi fabrikalar, ülkesine âşık hocalarla taçlandırılmış okullar, tarihîmiz ve dilimiz bilimsel bir şekilde çalışsın diye açılan dil ve tarih kurumları, insanların ruhu beslensin diye açılan operalar, tiyatrolar, müzeler ve spor merkezleri doğuyordu. Misyon çağdaş bir ülke inşa etmek olunca, 1927 nüfus sayımından bildiğimiz, yerlerde sürünen okuryazar oranı, on sene geçmeden dört katına çıkmıştı. Genç Cumhuriyet’in Ankara’nın inşası üzerinden yürüttüğü çağdaş modernleşme projesi, günümüz Türkiye’sini anlamak için önemlidir.

Bir kentin imarı, salt fiziksel bir yapılandırma değil; onun içini dolduran insanların yaşam tarzını ve gündelik hayatlarını belirleyen bir şehir inşa edilmeliydi. Bilindiği üzere Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren eğitim, sosyal bilimler, kültür ve sanat ön plana çıkarıldı. Nasıl fabrikalar sadece üretim ve ekonomi için değil; okuyup yazan, tiyatro piyesleri izleyip yaratmak için yapıldıysa yeni Cumhuriyet’in vizyonunu barındıran bir şehir kuruluyordu. Bu minvalde benim de yıllarca gittiğim Ankara Devlet Konservatuvarı, 1924’te Musiki Muallim Mektebi adı altında açıldı, daha sonraları Hindemith ve diğer musikişinas eksperlerin katkılarıyla konservatuvar düzeyine geldi. Keza Devlet Tiyatroları açıldı ve çok zaman geçmeden halk modern tiyatroyla tanıştırıldı. Atatürk asıl savaşın cephede kazanıldıktan sonra olduğunu defalarca anlatmıştı; asıl savaş, okuması yazması olmayan ve yüzyıllar boyunca ihmal edilmiş bir toplumu, bağımsız, kompleksiz, kendine güvenen, üreten, çalışan, yaratıcı bir ulusa dönüştürmekti. Dolayısıyla bu vizyonu hayata geçirmek için Ankara bir mikro model oldu ve sa-

dece on yıl içinde mucizevi bir dönüşüme tanıklık edildi.

Şehir planı ve kültür yatırımları göz önünde bulundurulduğunda, Atatürk’ün ideal başkenti, hem temsilî mekân hem de yaşayan bir kültür alanı olarak tasarlandı. Bu vizyonla hareket ettiklerinden çok kısa vadede somut başarılar gördük. Şehir, devlet daireleri ve yaşam alanlarından ziyade kültür mekânlarının yerleştirilmesiyle, konservatuvar ve devlet orkestralarının kuruluşu, tiyatro-opera eğitiminin düzenlenmesi gibi kararlarla bambaşka bir toplumun doğmasının önünü açtı. Bu ve benzeri kurumlar sadece Ankara için değil ülkemizin tüm kültür hayatı için bir çekirdek, daha sonra gelen kuşaklar için kurumsal bir altyapı oluşturmuştur. Ancak bu vizyonun kalıcılığı, sonraki siyasetlerin, kentleşme baskılarının yönetilmesi ve yönlendirilmesiyle sınanmıştır. Velhasıl, Ankara’nın “kültür temelli başkent” idealizmiyle inşa edilmiş olması, hem erken dönem Cumhuriyet’in kurucu eylemlerinden biri olarak hem de bu vizyonun zamanın ruhuna ve ihtiyacına göre yenden yorumlanıp yaşatılan bir miras olarak okunmalıdır.

VAHDETTİN'İN KAÇIŞI

Sinan Meydan

“17 Kasım 1922 günü resmi bir telgrafın ilk cümlesi şu idi: Vahdettin Efendi, bu gece saraydan kaçmıştır.” (M. Kemal Atatürk, Nutuk)

Son Padişah Vahdettin, 17 Kasım 1922'de, İstanbul'u işgal altında tutan İngiltere'ye sığınarak Türkiye'den kaçtı. II. Mehmet (Fatih) 1453'te İstanbul'u fethetmişti. VI. Mehmet (Vahdettin) ise 1922'de İstanbul işgal altındayken İstanbul'u işgal edenlere sığınıp kaçtı.

İNGİLİZ GEMİSİYLE KAÇTI

17 Kasım 1922, Cuma.

Yer: Yıldız Sarayı.

Saat: 04.00.

Halife Vahdettin şafak sökmeden, 9 yaşındaki şehzadesi Ertuğrul ve 10 kişilik bir kafileyle birlikte merasim köşkünün arka kapısından çıkıp silahhane kapısına doğru yürüdü.

Vahdettin ve Şehzade Ertuğrul, orada bekleyen iki Kızılhaç ambulansından birine, kafilé ise diğer ambulansa bindi. Arabalar, kaçış güvenliğini sağlayan İngiliz taburunun selam duruşu arasından geçtiler. İşgal İstanbul'u derin uykudayken Balmumcu-Besiktas yoluyla biraz gecikmeli de olsa Dolmabahçe Saat Kulesi önündeki rıhtıma geldiler. Önceden yapılan plan gereği İngiliz Neville Henderson, Padişah Vahdettin'i rıhtımda bekliyordu. Vahdettin ve beraberindekiler, **İstanbul İşgal Kuvvetleri Komutanı General Harington**'la birlikte rıhtımdaki bir istimbotta açıkta bekleyen **İngiliz zirhlisi Mala-**

ya'ya çıktılar. Vahdettin, İngiliz bayrağını selamlayarak çıktığı İngiliz gemisinde İngiliz Amiral Sir De Brock tarafından karşılandı.

KARDEŞ KANI DÖKÜLDÜ

Kurtuluş Savaşı sırasında Vahdettin'in onayı ile yayımlanan “Kuvayımilliyecilerin katli” vaciptir fetvaları, Vahdettin'in onayladığı Mustafa Kemal ve arkadaşlarının idam fermanları, Vahdettin'in Kuvayımilliyecilere saldırttığı Anzavur eşkıyası ve Hilafet Ordusu nedeniyle özellikle 1920 yılı baharından itibaren Anadolu'da bir iç savaş çıktı. Padişahçı isyancılar Bolu, Gerede, Adapazarı, Yozgat, Konya ve pek çok yerde isyan edip Kuvayımilliyecilere saldırdılar. Damat Ferit Hükümeti'nin ve Padişah Vahdettin'in kışkırtmaları nedeniyle çok kardeş kanı döküldü.

TBMM'DEN YÜKSELEN “HAIN” SESLERİ

Vahdettin kaçtıktan sonra Kemalistler tarafından değil, daha kaçmadan önce TBMM'de milletvekilleriince **“hain”** ilan edildi. **Atatürk**, daha **25 Eylül 1920'de** TBMM kürsüsünden Vahdettin'in **“hain”** olduğunu söyledi. **Milletvekilleri** de TBMM'de **8 Şubat 1921** tarihli gizli oturumda, **23 Nisan 1921** ve **9 Temmuz 1921** tarihli oturumlarda Vahdettin hakkında çok ağır sözler söylediler. **30 Ekim 1922** tarihli oturumda ise birçok milletvekili Vahdettin'e **“hain”** dedi. Hatta Diyarbakır Milletvekili Hoca Şükrü, Meclis'e verdiği bir önergede **“Padişah Vahdettin'in besmele ile şeytan gibi taşlanması”** istedi. Aynı gün, saltanatı kaldırmak için TBMM'ye ve-

rilen 78 imzalı önergede de **Saray** ve **Babialî'nin** vatana, millete **“ihamet ettiği”** ifade edildi.

VAHDETTİN KÖŞEYE SIKIŞTI

Büyük Zafer kazanılıp Türk ordusu 9 Eylül 1922'de İzmir'e girildiğinde bütün ısrarlara rağmen **Padişah Vahdettin**, Mustafa Kemal Paşa'ya kutlama telgrafı çekmedi (*Sonyel*, s.189).

Sonraki süreçte **Padişah Vahdettin**, her geçen gün daha fazla köşeye sıkıştı. Şöyle ki: 19 Ekim 1922'de **Refet (Bele) Paşa**, TBMM adına Trakya'yı teslim almak için İstanbul'a geldi. Sadrazam Tevfik Paşa, 29 Ekim 1922'de Lozan'da Türkiye'yi İstanbul Hükümeti ile TBMM Hükümeti'nin birlikte temsil etmesini önerince TBMM, 1 Kasım 1922'de saltanatı kaldırdı. Vahdettin artık sultan değil, sadece halifey-

di. 4 Kasım 1922'de İstanbul'daki Tevfik Paşa Hükümeti istifa etti. 4 Kasım 1922'de Refet Paşa Kadıköy'de Fenerbahçe Stadı'nda yaptığı konuşmada, **“Milleti egemenliğe dokunmak isteyen padişah bile olsa vay haline”** dedi (*İleri*, 5 Kasım 1922). **5 Kasım 1922'de** Milli Mücadele karşıtı yazılarıyla tanınan **Ali Kemal**, İstanbul'dan İzmir'e kaçırılıp orada linç edildi. Bunun üzerine diğer Milli Mücadele karşıtları, İngiliz elçiliğine sığındılar. Sadrazam Damat Ferit ise Eylül 1922 sonunda İngiliz Yüksek Komiserliği'nden elde ettiği seyahat belgeleri ile İtalya'ya kaçmıştı.

Bu sırada İstanbul'da tramvaylara tebeşirle **“Kahrolsun Vahdettin!”** diye yazılıyor, gazetelerde Vahdettin'in kaçacağı yönünde haberler çıkıyor, ihanetlerinden söz ediliyordu (*Yeni*

Gün, Renin). İşte **Vahdettin**, bu ortamda hayatını tehlikede görmeye başladı. Milli Mücadele'de yaptıklarının hesabını veremeyeceği için de İngilizlere sığınıp kaçtı. Ancak **Vahdettin**, 1923'te **Mekke'de** yayımladığı **“Beyanname”**sinde **“yaptıklarının hesabını vermekten korktuğu için değil”, “hayatını göz göre göre tehlikeye atmak gibi Allah buyruğunun kabul etmeyeceği bir şeyden kaçınmak ve Peygamber'in güçlüklerden kaçınmak”** sünnetini yerine getirmek için tıpkı Peygamber'in Mekke'den Medine'ye hicret ettiği gibi” hicret ettiğini belirtecekti. Görülen o ki **Vahdettin**, düşmana sığınıp ülkeden kaçmasını bile dinsel gerekçelerle meşrulaştırmaya çalışıyordu.

İNGİLİZLER VAHDETTİN'E YARDIM ETTİ

Vahdettin, Kurtuluş Savaşı boyunca İngilizlerin bir dediğini iki etmemiş, kelimenin tam anlamıyla İngilizlere yardım ve yataklık etmişti. İngilizler de 1920 yılı Ekim başlarında, Padişah Vahdettin kişisel olarak tehlikeye girerse onu korumak için ellerinden geleni yapacaklarına söz vermişlerdi. 26 Eylül 1922'de **İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold**, Londra'daki Lord Curzona gönderdiği gizli ve kişisel bir yazıda Vahdettin'e verdikleri bu sözü hatırlatarak **“Dileğim, zamanı gelince onun (Vahdettin'in) hayatını ve kişisel özgürlüğünü sağlamaktır.”** diyordu. **Rumbold**, yazısını şöyle bitiriyordu: **“Padişahla aramızda aracılık yapan kişi, Kemalistler er geç İstanbul'da başa geçerse padişahın tek çare olarak İstanbul'dan ayrılmak zorunda kalacağını bildirmiştir.”** (*Sonyel*, s.190-191)

İngilizlerin Vahdettin'in kaçmasına yardım etmelerinin asıl nedeni ise çok daha başkaydı. İngilizler, Vahdettin'in **“halifelik”** sıfatından yararlanarak İngiltere'ye karşı ayaklanmaya başlayan Müslüman sömürgelerini kontrol etmeyi düşünüyordu.

4 Kasım 1922'de **Tevfik Paşa Hükümeti'nin** istifa etmesi, 5 Kasım 1922'de **Ali Kemal**'in kaçırılıp linç edilmesi **Padişah Vahdettin'i** telaşlandırdı. 6 Kasım 1922'de Vahdettin, **İngiliz Yüksek Komiseri Sir Horace Rumbold** ve yardımcısı **Andrew Ryan** ile üç buçuk saat süren bir görüşme yaptı. **Vahdettin**, bu görüşmede, **“Bolşevik”** olarak tanımladığı Kemalistlerin silahsız bir darbeyle hükümeti ele geçirdiklerini, görevinden istifa etmeyeceğini, Kemalistlerin aslında azınlık olduklarını belirtti. **İtilaf Devletleri'nin, İstanbul'u** Kemalistlere karşı koruyup korumayacaklarını sordu. **Rumbold**, İstanbul Hükümeti'nin ortadan kalktığını, Lozan'da Türkiye'yi Ankara'nın temsil ettiğini söyledi. Bunun üzerine **Vahdettin**, **ülkeden ayrılmaya karar verirse İngilizlerin kendisine yardım edip etmeyeceklerini** sordu. **Rumbold “yardıma hazır olduklarını”** söyledi. Bunun üzerine Vahdettin, nereye; **Kıbrıs'a mı Mısır'a mı**, götürüleceğini sordu. **Rumbold**, Mısır'ın olanaksız olduğunu söyledi (*Sonyel*, s.197).

İngiltere Dışişleri Bakanlığı'ndan **Ronald Lindsay**, 6 Kasım 1922'de şu açıklamayı yaptı:

“Fırsattan yararlanarak padişaha Kıbrıs'ta siyasi barınak önererek veya ona görevinden istifa etmemesini telkin ederek İslam ülkelerinin gözünde saygınlığımızı yükseltme olanağını inceleyelim. Halifenin, İngiltere tarafından Türkiye'deki milliyetçilere ve cumhuriyetçilere karşı korunması, Hindistan ve diğer İslam ülkelerinde pek etkili olabilir.” (*Sonyel*, s.198)

Lord Curzon, **“padişaha siyasi barınak verme”** düşüncesini **“mantıklı”** buldu, bunun tartışılmasını istedi. **İngilizler**, Padişah Vahdettin'in **“halifelik”** sıfatını kullanmak istiyorlar, bunun için halifeyi götürecekleri bir yer arıyorlardı. Özellikle **Hindistan** üzerinde duruyorlardı. Ancak 10 Kasım 1922'de

“VATANINA, MİLLETİNE, DİNİNE SON İHANETİNİ GÖSTEREN VAHDETTİN'İN MALAYA ZİRLİSİ İLE MALTAYA SEVK EDİLDİĞİNİ BELİRTİYOR. HABERİN DEVAMINDA “İNGİLİZ HİMAYESİNE” GİREN VAHDETTİN'E “MENFUR” (NEFRET EDİLEN) DENİLİYOR. VAHDETTİN'İN SAİD MOLLALAR GİBİ “FIRAR ETTİĞİ” BELİRTİLİYOR. (TEVHİDİ EFKAR, 19. 11.1922)

Hindistan Kral Naibi, İngiltere'nin Hindistan Bakanlığı'na şu gizli telgrafı gönderdi:

“Padişahın halifelliği dışında, kendisi Hindistan'da pek az tanınmıştır. Türkiye'nin işgali sırasında onun İngilizlerin aleti olduğundan kuşku lanılmaktadır. Onun tahttan indirilmiş olması Hindistan'da ilgisizlikle karşılanmıştır. Mustafa Kemal ise ülkesinin kurtarıcısı ve İslam'ın şampiyonu olarak görülmektedir.” (*Sonyel*, s.198)

Vahdettin'in Hindistan'a götürülmesinden vazgeçildi.

VAHDETTİN İNGİLİZLERE SIGINIP KAÇTI

İstanbul İşgal Kuvvetleri Başkomutanı **İngiliz General Sir Charles Harington**, Vahdettin'in kaçışını şöyle anlatıyor:

“15 Kasım Çarşamba günü yemekte iken sultanın yaveri geldi. Sultanın, cuma selamlığına çıktığında öldürüleceği

ni düşündüğünden hayatını kurtarmam için bana haber yolladığını bildirdi. Ben, sultanı kaçırmakla suçlanmamak için bu talebin yazılı olarak yapılmasını istedim.”

Bunun üzerine **Vahdettin**, 16 Kasım 1922'de İstanbul İşgal Kuvvetleri Başkomutanı **Harington'a** şöyle bir kişisel mektupla başvurdu:

“Dersaadet (İstanbul) İşgal Orduları Başkomutanı General Harington Cenaplarına... İstanbul'da hayatımı tehlikede gördüğümünden, İngiltere devleti fahimesine iltica ve bir an evvel İstanbul'dan mahall-i ahara naklimi (başka bir yere götürülmemi) talep ederim efendim. 16 Teşrin-i sani 1922. Müslümanların Halifesi Mehmet Vahideddin.” (*Sir Charles Harington, Tim Harington Looks Back, John Murray, London, 1940, s.125; Oral, s.474*)

Vahdettin 17 Kasım 1922'de oğlu Ertuğrul ve yanındakilerle bir-

HAKİMİYETİ MİLLİY: "VAHDETTİN EN SON MELANETİNİ DE GÖSTERDİ VE HİLAFET MAKAMINDAN FIRAR İLE İNGİLİZLERİN KUCAĞINA ATILMAK HİYANETİNİ DE İRTİKAB ETTİ." GAZETE, "HİLAFET MAKAMINDAN İNGİLİZ KUCAĞINA" BAŞLIKLı HABERDE DE VAHDETTİNİN İNGİLİZLERE İLTİCA EDEREK FIRAR ETTİĞİ BELİRTİLİYORDU.

likte **İngiliz HMS Malaya** zırhlısı ile **Malta Adası**'na kaçtı.

Dikkat edilirse, Vahdettin, iltica mektubunu **“Müslümanların Halifesi”** sıfatıyla imzalamıştı. İngilizler, Vahdettin'in halifelik sıfatı sayesinde sömürgelerindeki Müslümanları kontrol etmeyi deneyecekti. Ancak bu İngiliz oyununu da **Mustafa Kemal (Atatürk)** bozdu. TBMM, 18 Eylül 1922'de, Vahdettin'in halifelik yetkilerini elinden aldı. **Abdülmecit Efendi**'yi “halife” seçti.

Vahdettin, 21 Kasım 1922'de **Malta**'ya ayak basarken artık **“halife”** değildi. Bu haliyle **İngilizlerin** hiçbir işine yaramazdı yaramadı da. İngilizler, “kul lan at” politikası gereği devrik padişahı kurtulmaya karar verdiler. Vahdettin'in İngiliz topraklarında oturmasını uygun bulmadılar.

Vahdettin, 20 Kasım 1922'de **İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanı Harington**'a, 25 Kasım 1922'de de **Büyük Britanya Kralı ve Hindistan İmparatoru V. George**'a, kendisine yardım etmelerinden dolayı bir **teşekkür telgrafı** gönderdi. **Vahdettin**, Britanya Karlı'na gönderdiği telgrafı şöyle bitiriyordu: **“Majestelerinize en derin**

minnetlerimi sunarım. Majestelerinizin ailesinin tüm mensuplarının sağlık ve refahı için Allah'a dua ederim.” (Oral, s. 474; Sonyel, s. 200)

Vahdettin, Hicaz Kralı Şerif Hüseyin'in daveti üzerine **Malta**'dan **Mekke**'ye gitti (21 Ocak 1923). Orada Araplardan yüz bulamayınca **İsviçre**'ye gönderildi. Oradan da **İtalya**'ya geçirildi. **Vahdettin**, 20 Mayıs 1923'te **San Remo**'da 40 odalı **Manolya Kasrı**'na (**Villa Magnolia**) yerleşti. Bu köşkte saray hayatını sürdürdü. Çünkü yanında ve yabancı bankalarda yeterli miktarda parası vardı. Türkiye Cumhuriyeti karşıtı tertiplere çok para harcadı. Har vurup harman savurunca hazıra dağ dayanmadı. 1926'da borç içinde öldü. Şam'da Yavuz Sultan Selim Camisi'nin bahçesine gömüldü.

HİLAFET MAKAMINDAN İNGİLİZ KUCAĞINA

Vahdettin'in 17 Kasım 1922'de İngilizlere sığınıp ülkeden kaçması sonrası 19 Kasım 1922 tarihli gazeteler şu manşetlerle çıktı:

Tavhidi Efkâr: **“Vatanına, milletine, dinine son ihanetini de gösteren Vahdettin”** firar etti.

Hâkimiyeti Millîye: **“Vahdettin**

en son melanetini de gösterdi ve Hilafet makamından firar ile İngilizlerin kucagına atılmak hıyanetini de irtikab etti.” Gazete, **“Hilafet Makamından İngiliz Kucagına”** başlıklı haberde de Vahdettin'in İngilizlere iltica ederek firar ettiği belirtiliyordu.

Ziya Gökalp, 17 Kasım 1922'de İleri gazetesinde yayımlanan **“İstida”** adlı şiirinde Vahdettin'i **“tepemizdeki gizli düşman”**, **“düşmanların dostu hakan”**, **“yaldızlı yılan”** ve **“Kara Sultan”** diye adlandıırıyordu (İleri, 17 Kasım 1922, s.2).

Suphi Nuri İleri de 19 Kasım 1922'de İleri gazetesinde yayımlanan **“Altıncı Mehmet Kaçtı, Yaşasın Türkler ve İslamlar”** başlıklı makalesinin girişinde Vahdettin'in **“vatanını terk ve İngilizlere'ye sığınarak Hilafet merkezinden firar ettiğini”** yazıyordu (İleri, 19 Kasım 1922, s. 1; Oral, s. 478).

ATATÜRK VAHDETTİN'İN KAÇIŞINI ANLATIYOR

Atatürk, Nutuk'ta Vahdettin'in kaçışını nasıl haber aldıklarını şöyle anlatıyor **“17 Kasım 1922 günlü resmi bir telgrafın ilk cümlesi şu idi: ‘Vahdettin Efendi, bu gece saraydan kaçmıştır.’ (..)”** Atatürk, daha sonra İstanbul'daki İngiliz İşgal Kuvvetleri'nin Vahdettin'in kaçışına nasıl yardım ettiğini, İstanbul İşgal Kuvvetleri Komutanı Harington'ın telgrafından aktarıyordu. Telgrafın girişinde şöyle deniliyordu: **“Resmi olarak bildirilir ki: Padişah Hazretleri bugünkü durum karşısında özgürlüğünü ve canını tehlikede gördüğünden, bütün Müslümanların Halifesi kimliği ile hem İngiliz koruyuculuğunu, hem de İstanbul'dan başka bir yere götürülmesini istemiştir. Padişah Hazretlerinin bu isteği bu sabah yerine getirilmiştir.”** (Nutuk/ Söylev, C.II, s.922-923)

Atatürk, Vahdettin'in kaçışını Nutuk'ta şöyle değerlendiriyor:

“Egemenliği atadan oğula geçirmek gibi yanlış bir yöntem sonucu olarak büyük bir makam, gösterişli bir san kaza-nabilmiş bir sefilin, onuru çok yüksek olan soylu bir mil-

leti nasıl utançlı bir duruma düşürebileceği o zaman kendiliğinden anlaşılır.

Gerçekten, neden ve nasıl olursa olsun, Vahdettin gibi **özgürlüğünü ve canını kendi ulusu içinde tehlikede görebilecek kadar adi bir mahlûkun**, bir dakika dahi olsa bir milletin başında olduğunu düşünmek ne hazindir! Şayanı teşekkürdür ki, bu alçak, atalarından kalma saltanat makamından millet tarafından atıldıktan sonra alçaklığını tamamlamış bulunuyor. Türk milletinin bu davranış önceliği elbette takdire layıktır.

Aciz, adi, his ve idrakten mahrum bir mahlûk; kabul eden herhangi bir ecnebinin (yabancıнын) himayesine girebilir; fakat böyle bir mahlûkun, bütün Müslümanların halifesi kimliğini taşıdığını söylemek elbette doğru değildir...” (Nutuk/ Söylev, C.II, s.924-925)

Gerçek şu ki, **son Padişah Vahdettin**, İstanbul işgal altındayken İstanbul'u işgal altında tutan İngilizlere sığınıp Türkiye'den kaçtı. Dönemin milletvekilleri, gazetecileri, aydınları ve Mustafa Kemal Atatürk, Vahdettin'i çok ağır sözlerle eleştirdi. Vahdettin'i aklamaya yönelik açıklamaların, tarihsel gerçeği çarpıtarak halkı kandırmak dışında bir anlamı yoktur.

Kaynakça:

- Atilla Oral, İşgalden Kurtuluşa İstanbul, İstanbul, 2013.
- Bilal Şimşir, “Vahdettin'in Kaçışı ve Sonu”, Cumhuriyet, 27 Kasım 1973.
- Gazi Mustafa Kemal (Atatürk), Nutuk/ Söylev, C.II, 3. Bas, Ankara, 1989.
- Hâkimiyeti Millîye, 19 Kasım 1922
- İleri, 5, 17, 19 Kasım 1922.
- Naşit Hakkı Uluğ, Halifeliğin Sonu, İstanbul, 1975.
- Osman Selim Kocahanoğlu, Atatürk-Vahdettin Kavgası, İstanbul, 2014.
- Salahı Sonyel, Gizli Belgelerde Mustafa Kemal, Vahdettin ve Kurtuluş Savaşı, Ankara, 2007.
- Sinan Meydan, Cumhuriyet Tarihi Yalanları, 1. Kitap, 11. bas, İstanbul, 2017.
- Sinan Meydan, Hafıza, Yakın Tarihin Kitabı, İstanbul, 2019.
- Tevhidi Efkâr, 19 Kasım 1922
- Turgut Özakman, Vahdettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele, 6. bas, Ankara, 2007.

Nazım Alpman

Ankara, ülkenin tam ortasında bir başkent olmaktan ibaret değildir. Bu şehirde iyilik, yüksek sesle söylenmez; çoğu zaman yüzüne bakıp geçersiniz ama o siz yürürken omzunun hafifçe dokunur. İç Anadolu'nun kuru rüzgân gibi, görünmez ama hissedilir. Ankara'nın iyiliği de böyledir:

“Sessiz, derin ve inatçı!”

Bir şey daha vardır ki Ankara'yı Ankara yapan, yürüyüşler!

Bunlar umudun peşinden adımlayarak ülkenin kalbine varan eylemlerdir:

“Ankara Yürüyüşleri!”

Her yürüyüşün kentin belleğine bırakılmış küçük bir not olduğu biliniyor. Hak arama yürüyüşlerinin uzun bir listesi var. Biz tarihteki yerleri bakımından öne çıkanlara bakalım.

Çorum Belediyesi işçileri, işten atılmalarını protesto etmek ve işlerini geri dönmek için 27 Temmuz 1966'da Çorum'dan yalınayak yola çıkmışlardı. Genel-İş Başkanı Abdullah Baştürk de işçilerle birlikte yürüyerek Ankara'ya gelmişti. İşçilerin umudu Ankara'daydı. Danıştay işçilerin

işe iadesine karar verdi.

Bir yıl sonra üniversite öğrencileri özel üniversitelerin açılmasını protesto etmeye karar verince yönlerini yine Ankara'ya döndüler. İstanbul'dan Ankara'ya yürüyüp Kurtuluşta miting yapmışlardı. Özel yüksek okullar daha sonra kapatılmıştı.

1968'de başını Deniz Gezmiş'in çektiği “Tam Bağımsız Türkiye İçin Mustafa Kemal Yürüyüşü” Samsun'dan başlayıp 12 gün sürmüş ve 350 kilometre yürüyerek Anıtkabir'e varan gençler anıttaki özel deftere şu satırları yazmışlardı:

“Milli Kurtuluş yolunda gerçekten Amerikan emperyalizmine karşı İZİNDEYİZ. Milli Kurtuluş Mücadelesi yok edilemez. Onu yok etmek için bütün Türk Milletini yok etmek gerekir.”

Eski yıllarda film senaryoları Ankara'da okunup onay alındıktan sonra filmler çekilebiliyordu. 1977'de tam 50 senaryo sansüre takılınca Yeşilçam'da hiç film çekilemedi. 5 Kasım 1977'de Yeşilçam oyuncular, yönetmenler, set işçileri İstanbul'dan yola çıkıp üç gün süren bir eylemle “Sansürü Protesto

Yürüyüşü” düzenlediler.

4 Ocak 1991'de Zonguldak'tan yola çıkan maden işçilerinin de hedefi Ankara'ya varmaktı.

2011'de ülkenin dört bir yanından hareket eden doğa savunucuları günlerce Ankara'ya doğru yürüdüler.

Ankara'ya varılınca sessiz de olsa eylemcilerin içlerindeki umudun bir adı vardı. Ülkenin en karanlık günlerinde öyle olmamış mıydı? Kurtuluş Savaşı'nın merkezi, aynı zamanda iyiliğin kalbi değil miydi? Sözleri Mehmet Ali Ertekin'e, besitesi Halil Bedii Yönetken'e ait olan Ankara Marşı, başkent şifasına olan güveni de perçinliyordu:

“Ankara Ankara; güzel Ankara/ Seni görmek ister her bahtı kara/ Senden yardım umar her düşen dara/ Yetersin onlara güzel Ankara.”

Ankara ve Ankaralılar Cumhuriyet'in ilk yıllarından beri değişik dönemlerde çok zorluklar yaşadı. O günlerde Ankara sokakları sadece taleplerle değil, dayanışmayla da yürürdü.

Birbirini hiç tanımayan insanlar kol kola girerdi.

İyilik bazen sloganın içinde değil, omuz omuza durmanın sessizliğinde kendini gösterdi; ama her seferinde o gençler, bu kentin orta yerinde “biz buradayız” demeyi sürdürdü. Ülkenin yarımını arayan gençliğin adımları, iyiliğin geleceğe yürüdüğü izler bıraktı. İyilik bazen büyük kalabalıkların değil, bir avuç insanın inadıyla ayakta kalır. Eski yılların Ankara'sı bunu iyi bilir. Bu şehir karanlık günler gördü ama iyiliğin kalbi durmadı; sadece daha derine çekildi. Fakat aynı zamanda yüzünü hiç göstermeyen iyilik hâlâ bu şehrin bütün taşlarının altında dolaşır.

Dikkatli bakılırsa hemen görülecek şeyler az değildir:

Bir öğrenci, sokak hayvanlarına su koyuyordu... Kızılay'da ücretsiz kitap dağıtan gönüllüler eksik değildir. Akşam servisiyle eve dönen memur, yaşlı komşusuna ekmek bırakıyor olabilir.

İyilik Ankara'da çok gürültü yapmadan akmaya devam ediyor. Bu yüzden başkente uzun bir tarihsel birikimin sessiz so-nucu olarak böyle bakabiliriz:

“İyiliğin kalbi Ankara!”

Sokaklar aynı zamanda bir muhittir

Orhan Tekelioğlu

“Yıllarca Ankara’da yaşadım” dediğimde bir an duraksıyorum; yok, aslında hemen her zaman Çankaya ilçesinde yaşadım, diyorum. Yine duraksıyorum; yok, aslında Çankaya’nın Küçükesat, Kavaklıdere, Ayrancı üçgeni ve komşu semtlerde çok daha fazla zaman geçirdiğimi fark ediyorum. Devam ediyorum, düşündükçe çemberin çapı daralıyor ve sonunda yaşadığım sokakta son buluyor. Neden acaba? Hâlbuki İstanbul’da aşağı yukarı on beş yıldır yaşadığım sokakla asla böyle bir ilişkim yok, olmadı. Burada her şey daha büyük ölçekte düşünüyor. Adalar, yarımadalar, deniz kıyısında yer alan, denizle alakası olmayan semtler, ismi bir kıtayla anılan “yakalar”, velhasıl devasa bir harita, inişli çıkışlı bir sosyal coğrafya. Artık iyice anlıyorum ki Ankara, “eski” ve “yeni” semtleriyle küçük nüvelerden oluşmuş, birbirinden tam anlamıyla kopmamış bir sosyal coğrafyada gelişmiş. Ben “Yenişehir” ve ötesinde yer alan semtlerde büyümüş de olsam, “eski” şehirden hem haberdardım hem de bir bölümü (Ulus, Cebeci gibi) ile asla ilişkiyi kesmeden büyüdüm.

Aklıma ODTÜ Sosyoloji’deki öğrencilik yıllarım, orada aldığım “şehir sosyolojisi” dersi geliyor. Çok şanslıydık, çünkü artık emekli olmuş olsa da, Türkiye sosyolojisinin efsane hocalarından İbrahim Yasa (Hasa-

noğlan çalışması bir klasiktir), bölümün temel derslerinden olan “köy” ve “şehir” sosyolojisi derslerini veriyordu. Hocalığı ve öğrencilerinden asla esirgemediği dostluğunu özlemle hatırladığım İbrahim Hoca’yla ders bitiminden sonra da sohbet etme imkânı bulurduk. Ders sonrasındaki sohbetlerimizde Ankara’nın bir çemberin halkaları gibi geliştiğini anlatırken piposunu dişlemeye, kaşık yerine kullanmaya alıştığı işaret parmağıyla kül olmuş tütünü haznenin içine doğru itelemeye devam ederdi. Hoca’nın dediklerini tekrar düşündüğümde Ankara’nın aslında nasıl küçük bir ölçekte adım adım geliştiğini, açılan caddeler ve sokaklar ile can bulduğunu ancak şimdilerde kavriyorum. “Eski” şehir ile “yeni” şehrin arasındaki fark, kendini açılan caddelerde ve sokaklarda gösterir. Eski Ankara’nın sokakları (eğer sonradan açılmadıysa) daracık, bir düzen emaresi göstermeyen, dik yokuşlu ya da çıkmazlarla doluyken, Yeni Ankara’nın cadde ve sokaklarında gözle görülmüş bir düzen vardır. Kendi semtim olan Küçükesat’tan düzenliliğe bir örnek verecek olursam, çoğu “B” ile başlayan sokak isimlerinden başlayabilirim. Sonradan ismi “cadde” ile değiştirilmiş de olsa, sokak denilince daha dar kaldırım ve asfalt yoldan, cadde denince çok daha geniş yaya kaldırımı ve

geniş bir ana caddeden söz edebiliriz. Biz Başçavuş Sokak’a taşındığımızda (1965 ya da 66 olmalı) bir üstteki Balıbbaba henüz imara açılmıştı; yolu toprak, çamur içinde, her tarafı kireç kuyularıyla (harç karmak için) doluydu. Ama bir iki yıl içinde oraya da bizlere benzeyen (sosyolojik olarak) insanlar taşınmaya başladı. Mahalleler, birbiri ardına oluşurken, oralara taşınan insanlarda bir benzerlik, bir homojenleşme şekilleniyordu.

Yazıya başlığını veren “muhit” (kültürel çevre) ile tam da bunu kastediyorum. Aslında, iki tür iç göçten söz edebiliriz. İlk olarak, daha “iyi” bir mahalleden birçok farklı nedenle taşınmak zorunda kalan Ankaralıları; ikinci olarak da, Ankara dışından gelen ve kendilerine benzer insanlarla yaşamak isteyen Ankaralı olmayanlar. Şimdi etrafımızdaki insanları, aileleri, onların sosyolojik kökenlerini yeniden düşündüğümde, durumun tam da böyle olduğunu kolayca fark ediyorum. Memur, subay, öğretmen aileleri, ülkenin farklı şehirlerinde görev yaptıktan sonra Ankara’ya geliyor, yerleşecek ev ararken de kendilerine benzer sosyal katmanların yer aldığı mahalleleri seçiyor olmalıydılar. Tabii ki, bu Ankara yerlisi olmama hali, aynı mahalle göçenler için kolay bir “kaynaşma” için zemin yaratıyordu. Örneğin bizim

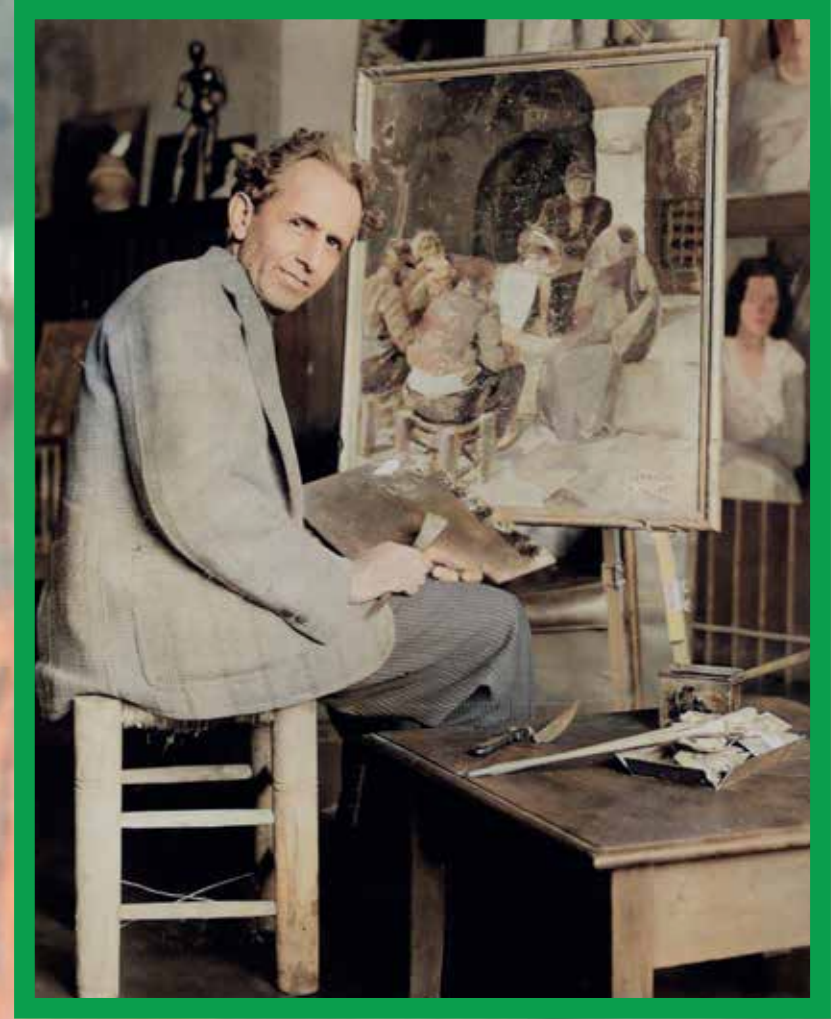
apartmanda, Manisalı, Konyalı, Kayserili ve sonradan taşınan bir Maraşlı aile olduğunu hatırlıyorum. Apartman görevlisi de en alt katta ailesi birlikte yaşıyordu ve o yıllarda Ankara’daki apartman görevlilerin çoğu İç Anadolu şehirlerinden olurdu. Sokakta ise hemen bir bölümlenme olmuş, aşağıda onu kesen belki 100 metre ötesindeki sokağa daha varmadan sokak ikiye, “aşağı” ve “yukarı” olarak (iki komşu köy gibi) ayrılmıştı. Aşağı mahalledeki çocukları tanırdım ama pek arkadaş olamamıştım. Hemen biraz aşağıdaki, bizim sokağı kesen sokağın hemen devamındaki Maliye Evleri’nden ise hiç arkadaşım olmadı! Sokaklar kendi sosyal çevrelerini, dar “muhitlerini” hemen yaratıyordu anlayacağınız.

İşte böyle düşünüldüğünde, en azından o yıllar için söyleyebilirim. Ankara sokaklarında dolaşmak bir muhitten diğerine hızla geçmek gibiydi. Boşuna değil, Ankaralıları kendilerini her zaman yaşadıkları sokaklarıyla tanıtır. Tabii ki semt de, mahalle de söylenir ama bu yetmez; hangi sokak, hatta hangi apartmana kadar gider kimlik “sunumu”. Ben de yıllarca Başçavuş Sokak’ın en sonundaki apartmanda ikamet etmiş biriyim. Küçükesat’ın neresi mi? Hemen cevaplıyorum: Esat, “son durak!”

Rengin Hafızası, Fırçanın Ruhü

İBRAHİM CALLI

Renklerle Yaşanmış Tutkulu Bir Hayat

2 Aralık / 31 Aralık 2025

Çankaya Belediyesi Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi
John F. Kennedy Caddesi No: 4, Kavaklıdere - Çankaya

SANATIN KALBI
ÇANKAYA

HÜSEYİN CAN
Güler
ÇANKAYA
BELEDİYE BAŞKANI

Çankaya
BELEDİYESİ

Gürsel Korat

“Türkiye’de roman ne zaman başladı?” sorusuna verilen yanıtlar Tanzimat çağını gösteriyor. Şemseddin Sâmî ilk roman yazarı sayılır da aslında listeye Vartan Paşa ile Misailidis’i de eklemek gerekir. Onlar Türk diliyle roman yazma çığırını başlatan, çeviriler yapan vatandaşlarımızdır ama tüm Tanzimat dönemi yazarları gibi anlatıları zayıftır.

Genel olarak bu çağda Türk dilinde eğitim yayılmamıştı, W. J. Ong’un deyişiyle “matbaa insanı” çok azdı; geniş kitlelerce anlaşılmanın zorluğu yüzünden edebiyatta bir zevk çözümlü olduğu, edebi derinliğin kaybolduğu doğrudur. Edebiyatta başka olanakların varlığı keşfedilmişti. Şairler, göz uyağına dayanan Arap dilinin şiir kalıplarından ayrılmak için tartışıyor ve buna Türk dilinin göz değil de söz ağırlıklı yapısını örnek göstererek uygun bir söz evreni arıyorlardı.

Kabul edilmeli ki ülkemizde sözlü edebiyat geleneği çok yaygındı; masallar ve meddahlık hayatın günlük gerçeği idi. Bilimsel disiplin ve “tipografik matbaa insanı” uzaklardaydı. O dönemdeki edebiyatımızda klasik romancılığın karakterlere bölünmüş çeşitliliği, bilgi zenginliği ve dramatik olgunluğu yoktu. Çünkü bunlar bilimle ve şehrin yayılmasıyla gelişen, toplumun cemaatten cemiyete dönüşmesiyle mümkün olan şeylerdir. Bu nedenle bizim henüz anlatıcının anlatığı konuyla hemfikir olmasından öteye gittiğimiz yoktu; iyi kahramanlar hep iyiydi, genel

ROMANIMIZIN BAŞKENTİ

olarak erkek dünyasının alışkanlıkları zikrediliyordu. Çünkü o çağda edebi gelenek halen eski şiirdeki dünya tasarımının etkisindeydi: Şiir dinsel, romantikti, maskülen; aşk ve doğa erkeğin algısına göre hizaya girmişti. Bu nedenle o çağda yazılan şiirde erkeğin aşk acıları; romanda ise eril sevdalar, yalnızlıklar ve bunaltılar vardı.

1900’de ilk modern roman olan Aşk-ı Memnu yazıldığında, klasik edebiyat epeyce yol almıştı: Balzac, Bronte, Müsül, Melville, Gogol, Stendhal ve Dostoyevski “önceki kuşak” haline gelmiş, Hugo romantizmi ve Zola natüralizmi ortaya çıkmıştı. Tolstoy ikisinin arasındaydı. Romanda bilimsel gelişmenin sınırlarını belirlediği bir fantastik yöneliş doğmuş, Conan Doyle, Aldous Huxley, Oscar Wilde, H.G. Wells gibi yazarlar başka edebiyat çığırının yolunu aç

mıştı. Hatta romanın popüler bir kültür haline gelmesinde Dumas ve Dickens çok büyük mesafeler kat etmiş, Freud dolayımından gelen serbest çağrışımın ayak izleri duyulmaya başlamıştı: Avrupa’da büyük edebi devrimler siyasal devrimleri izlemekteydi.

İşte bu durum, roman anlayışı bakımından acemi, roman gelenekleri yönünden pedagojik olan edebiyatımız için bir sorundu. Çünkü Tanzimat çağında fıkra ve makale yazmaktan öteye geçilmemişti, sağlam bir roman neredeyse yoktu, çeviriler de ahlak, siyaset gibi etkenlerle sansürlenerek yayımlanıyordu. O dönemde roman genel olarak meddahlığın “ibret” ve “ders çıkarma” işleviyle sınırlıydı. Yani edebiyatın didaktik olması bekleniyordu: Bu nedenle Kurtuluş Savaşı yıllarında aydınlar her ne kadar pozitivist temelde uzlaşsalar da sanatın amacını

sanat olarak belirleyen Servet-i Fünun hareketiyle bağdaşamadılar. Sanattan pragmatik sonuçlar beklemek o dönemin ruhuna çok uyuyordu, çünkü Türkiye işgal edilmekte, parçalanmaktaydı. O çağdaki yazarların dilinde ve anlatımında yer alan acı retoriğin dayanağı budur: Tarihimizin bu en büyük ölüm yaşam ikileminde, Balkanlar’dan kaçan milyonlarca göçmen yaşama uğraşı içindeydi, Anadolu’da kötü zamanlar yaşanıyor ve ülkemiz büyük emperyalist güçler tarafından işgal ediliyordu.

Türkiye’de yeni roman savaşın içine doğdu. Ulusal direnişi destekleyen yazarlar Ankara’da toplandı, savaşın ve yoksulluğun sınırını çizdiği katı bir gerçekçilikle yazmaya başladılar. *Yaban* eksiksiz ve tam olarak kuruluşun romanıdır; yalnız ve üzüngüdür. *Yaban*, halka bir şey vere-

memiş olandır, padişahlık rejimine yaslanan ve cumhuriyetçi asilere tahammül edemeyendir.

Böyle bir dönüm noktasında doğan yeni roman bu nedenle asidir. O zamana kadar *Handan*, *Seriye Talip*, *Heyula* gibi romanların yazarı Halide Edip Adıvar, Ankara’ya geldikten sonra başka bir dünyaya geçmiş gibi yazmaya başlamışsa bundandır: *Ateşten Gömlek* ve *Vurun Kahpeye* o yılların ürünüdür. Yakup Kadri için de bu geçerlidir: *Yaban*, *Ankara*, *Sodom ve Gomora* bir yangından kurtarılmış insanlar gibi heyecanlıdır. Reşat Nuri Güntekin bu yolun tamamlayıcısı olarak çıkar sahneye: *Çalılıkı*, *Gizli El*, *Damga*, *Yeşil Gece* aynı koldan ilerler. Milli Edebiyat’ın roman dalgası böyle büyümüştür. Bu edebiyatın özelliği Tanzimat’tan aldığı eğiticilik ve didaktizmle, milliyetçiliğin sentezi oluşudur. Dili açık ve

yalındır. Bu edebiyat, sanatın toplumu yönlendiren bir yanı olduğunu düşünür, modernisttir ve siyasal olarak Tanzimatçıdır. Bu edebiyat Tanzimat döneminde yarım bırakılmış her şeyi tamamlamak isteyenlerin öfkesini kuşanmışa benzer. Önünde savaşlardan harap olmuş bir ülke vardır. Yazar olarak roman adına hayran bir övünmeyi reddediyordu, yeniliği arayıp bulacaktı. Çünkü Milli Edebiyat geçmişle övünemezdi, böyle bir davranış *yıkılmış şeyi* yani Osmanlıları *övmek* anlamına gelirdi. O yüzden kendi heyecanını anlattı. Edebi bakımdan zengin olamadı ama yeni oldu. Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı sevenlerce değil, yenilikçi sözün izinden gidenlerce işte böyle kuruldu.

Milli Edebiyat’tan doğan pedagojik, dışavurumcu ve arı dil modern Türkçenin özüdür. Açık ki her dil edebi nitelik-

lere göre biçimlenir ve her dil kendi edebiyatı tarafından yeniden yaratılır. Bu yüzden bu edebi dilin millî edebiyatla kurulduğuna şüphe yoktur. Türkçenin zenginleşmesi ve söz evrenimizin derinlik kazanması dönemin ruhuna uygun olarak şiirden beslenmekteydi: Almanya’da Heinrich Heine ve Rusya’da Aleksandr Puşkin yeni ulusal sözü şiirle nasıl damıttı, bizim dilimizde de şiire büyük iş düştü ve Nâzım Hikmet edebiyata destansı bir katkı yaptı. Milli Edebiyat’ın uzak durduğu Tevfik Fikret’ten serbest vezni devralmıştı ve sözünü büyük hünere dönüştürmüştü. Bu parlama, Garip ve İkinci Yeni şiirleriyle sürerken Çeviri Bürosu’nda çalışan yazarlar da dilimize büyük klasikler kazandırdılar. Çeviri roman ve oyunlar yazılı anlatım zevkinin yayılmasında çok etkili oldu. Nasıl ki Tanzimat’ın yükselişine

ve atılımcılığına Tercüme Bürosu katkı yapmışsa, Cumhuriyet’in edebi ve kavramsal gelişimine de Çeviri Bürosu öyle etki etti. Köy Enstitüsü bir sıgırtmacın akşam Othello temsilinde yer alabilmesinin böyle bir zihin ateşinden payını aldığına şüphe yoktur. İşte bu sayededir ki edebi dilimiz kabinadan taşmış ve İkinci Yeni ile birlikte olağanüstü bir kıvam edinerek, şiirden ayrı bir roman evreni kurmuştur.

Bütün bu atılımların temelinde Ankara’nın, başkentimizin olduğu açıktır.

Edebiyatımızda daha önce yaşanmayan bir yeniden doğuşun, Cumhuriyet’le birlikte ortaya çıkması tesadüf değildir. Ankara yalnızca siyasal bir devrimin değil, aynı zamanda edebiyattaki devrimin de başkentiye, işte bundandır.

Işıl Çalışkan

Türk toplumbilimci ve akademisyen Prof. Dr. Emre Kongar'ın bir televizyon programının sonunda izleyiciye seslenerek söylediği o cümle, yeni kitabı Hayat Yaşadığına Değsin'in de çıkış noktasında duruyor. "Bütün baskılara karşı, her zaman, her yerde, her koşulda kendi ilkelere, kendi ahlakını, kendi vicdanını savun... Hayat yaşadığına değsin!"

Prof. Dr. Emre Kongar, bu cümlelerin etrafında hayatı yalnızca akıp giden bir zaman değil, bilinçli seçimlerle şekillenen bir serüven olarak düşünmeye davet ediyor okuru. Deneyimlerini dört eksende topluyor: Hayat, Aşk, Başarı ve Mutluluk. Bu eksenleri de, Aforizma, Karizma ve "Kongar" sözcüklerini birleştirerek adını koyduğu "Kongarizmalar" aracılığıyla, ilkelere halinde önümüze brakıyor.

Kongar, kendisini takip edenlerin de bildiği gibi, kendini bir "anlatıcı" olmasının yanı sıra, hep "öğrenci" kalan bir akademisyen olarak konumlandırıyor; yazdıklarını ve söylediklerini, yıllar sonra okunduğunda bile "gerçeği, doğruyu, iyiyi, güzeli ve haklıyı savunuyor mu?" sorusuyla tartan bir yerden konuşuyor Hayat Yaşadığına Değsin'de de tam bunu yapıyor; kişisel deneyimini ilkelere yaslanan bir düşünme biçimine dönüştürüyor.

Bu söyleşide Emre Kongar'la, "yaşadığına değen bir hayat" fikrinin kendi yaşamında nasıl şekillendiğini, neden hayatı aşk, başarı ve mutluluk eksenlerinde ele aldığını, bir cümlelerin hangi süzgeçlerden geçerek "Kongarizma"ya dönüştüğünü; bugünün Türkiye'sinde bireyin kendi hayatını biçimlendirme gücünü ve tüm bu yolculukta Ankara'nın hafızasındaki yerini konuşuyoruz.

EMRE KONGAR:

Ahlâka dayanmayan cümle benden geçmez

Prof. Dr. Emre Kongar, yeni kitabı Hayat Yaşadığına Değsin'de, kişisel gelişim kalıplarının dışına çıkarak hayat, aşk, başarı ve mutluluk üzerine ilkelere dayalı sade ve derin bir düşünme yolu öneriyor. Kongar, "Bir cümlelerin 'Kongarizma' olabilmesi için, benim ahlâk anlayışıma uygun olacak, yüzyıllar sonra da geçerli olabilecek bir ilkeyi dile getirecek ve gerçeği, iyiyi, güzeli, doğruyu, haklıyı savunması gerekiyor" diyor.

■ **"Ey okur, hayatın teklifini, biricikliğini ve kısalığını anla ki hayat yaşadığına değsin." diyorsunuz. Sizin kendi hayatınızda "yaşadığına değsin" duygusu ne zaman ve hangi deneyimlerle şekillendi?**

Ben bütün yaşamım boyunca, yazdıklarımı ve söylediklerimi, "Ben öldükten sonra bunları okuyanlar bu yazdıklarım ve söylediklerimi nasıl değerlendirirler? Birkaç yüz yıl sonra bu düşüncelerim ve duygularım bir anlam ifade eder mi?" soruları bağlamında değerlendirerek yazdım ve söyledim.

Dolayısıyla, sizin bu sorunuza, belki de bir akademisyen, yani hem araştıran ve öğrenen hem de açıklayan ve öğreten bir "öğrenci" olarak daima, "Gerçeği, doğruyu, iyiyi, güzeli, haklıyı aramalı, bulmalı, anlatmalı ve savunmalıyım ki hayatım yaşadığına değsin diye düşündüm" biçiminde yanıt verebilirim.

■ **Deneyimlerinizi kitapta "Hayat", "Aşk", "Başarı" ve "Mutluluk" başlıkları altında topluyorsunuz. Bu dört eksele seçerken nasıl bir düşünsel çerçeve kurdunuz?**

Yaşamı çok basit bir paradigma bağlamında çözümledim: Kaynağı aşktır. İnsanlar başarıya yönlendirilir ve mutluluk arayışı hem bir amaç hem de bir sonuçtur, ve bu serüven bu yolculuk herkesin kendisine özgü, orijinal bir nitelik taşıır.

Dolayısıyla önce aşkı yazmaya başladım. Sonra Hayat'ın ne olduğunu, "İnsanı", Doğa, yani, Dünya, Güneş Sistemi, Samanyolu Galaksisi (gökadası) ve Evren içinde bir yere oturarak irdeledim. Sonlu yaşamın, sonsuz zaman ve sonsuz mekân içindeki 'hiçliğini' vurguladım. Ondan sonra da bu sonsuz zaman ve sonsuz mekân içinde bu sonlu yaşamın 'hiçliğinin' na-

sıl anlandırılacağını tartıştım. Esas olarak zamanın nasıl eğilip bükülebileceği, sonlu yaşamın nasıl değerlendirilebileceği konularını irdeledim.

■ **"Kongarizmalar" kavramını Aforizma, Karizma ve Kongar sözcüklerinden yola çıkarak oluşturuyorsunuz. Sizce bir cümlelerin sıradan bir aforizmadan çıkıp "Kongarizma" olabilmesi için hangi süzgeçlerden geçmesi gerekiyor?**

Benim ahlâk anlayışıma uygun olması, birkaç yüzyıl sonra da geçerli olabilecek bir ilkeyi belirtmesi ve gerçeği, iyiyi, güzeli, doğruyu, haklıyı savunması gerekiyor. Ayrıca benim de deneyimlediğim, yaşadığım, irdelediğim bir gerçeği anlatması en zor ölçüt elbette.

■ **Sizi yıllardır daha çok toplumsal değişme, demokrasi, laiklik ve Türkiye'nin tarihsel serüveni üzerine yazan bir sosyolog ve yazar olarak tanıyoruz. "Hayat Yaşadığına Değsin" ise hayat, aşk, başarı ve mutluluk odağında daha kişisel bir hatta ilerliyor. Bu kitabı, hem kendi külliyatınız içinde hem de klasik "kişisel gelişim" kitaplarından ayrıldığı yer bakımından nasıl konumlandırıyorsunuz?**

Bu kitap kendi yapıtlarım dizisi bağlamında (sizin deyiminizle, "külliyyatım" içinde) galiba bir "Birikimli Toplam", yani hepsinin bir sonucu. Aslında benim yaşamım "Açık bir kitap". Daha doğrusu "Hayatım bir roman" ama bu "Roman" dokuz kitaplık bir dizi: 1) Yaşamın anlamı 2) Kızlarım Mektuplar 3) Babam, Oğlum, Torunum 4) Ben Müsteşarken 6) Trajikomik 7) Herkesten Bir Şey Öğrendim 8) Yazarlar Eleştiriler, Anılar 9) İstanbul. "Hayat Yaşadığına Değsin", belki de bu dizinin "Birlikimli Toplamı".

Sorunuzun ikinci bölümü, yani "Klasik gelişim kitaplarından farkı" konusunda çok iddialıyım: Bu kitap birtakım "Yap ve Yapma" emirlerinden oluşan bir metin değil. Tam tersine, okura saygılı, sadece bazı öneriler sunan bir yaşam deneyimi öyküsü. Esas eksen elbette kendi yaşamım ama bu yaşam deneyimi sırasında okuduğum, öğrendiğim, yaşadığım bütün bilgileri ve deneyimleri içeriyor ve okurlara "Hiçbir zaman çok geç değildir" ilkesini anımsatıyor. Bir anlamda mutluluk reçetesi arayışı, tartışması ve önerisi de diyebiliriz.

■ **"Hayatın senindir / Onu sen yaşarsın / Sen biçimlendirirsin" derken, bugünün Türkiye'sindeki ekonomik, siyasal ve kültürel koşulları da düşününce bireyin kendi hayatını biçimlendirme gücünü ne kadar gerçekçi buluyorsunuz?**

Kitabın temel kabulü, insanın, evrenin ve onun yansıması olan Doğa'nın bir kölesi olduğu ve bu kölelik bağlamında insanlaşması savaşımı.

Bu savaşım bağlamında, en önemli ilke insanın Doğa'nın köleliğine ek olarak başka insanların da kölesi olmaması!

Bu açıdan "Dürüstlük, Tutarlılık, Güvenilirlik, Bağımsızlık, Özgürlük, Eşitlik, Laiklik, Kardeşlik, Dayanışma, Adalet ve Barış" içinde yaşamak ve bunlar için savaşmak son derece gerçekçidir ve insan mutluluğunun anahtarıdır diye düşünüyorum.

■ **Sizin kişisel ve entelektüel serüveninizde Ankara'nın nasıl bir yeri var? Bir anınızı paylaşır mısınız?**

Ankara, benim için önce Hacettepe Üniversitesi'nde akademisyenlik ve Bülent Ecevit ile siyaset demek. Çok uzun bir

aradan sonra da Kültür Bakanlığı Müsteşarlığı...

Birinci dönem Ankara'sı, benim için bilim, sanat, kültür ve dostluk dolu bir yaşam. Akşamları önce bir sergi açılışı arkasından bir konser ya da tiyatro galası.

Hemen hemen her gece bilim ve sanat dostlarıyla bir araya gelmek. Bülent Ecevit ile CHP'yi seçimlere hazırlamak ve seçimleri kazanmak; daha sonra da Başbakanlığı döneminde Milli Eğitim, Kültür, Turizm ve Gençlik Spor olarak dört bakanlık için ona danışmanlık yapmak.

■ **Bugün Kızılay'a ya da Tuna-ırya bakan bir Emre Kongar olarak, geçmişteki Emre Kongar'a Ankara üzerinden hangi Kongarizmayı söylediniz?**

Bir kenti yaşamak, onu insan ilişkilerinin sıcaklığı, güzelliği ve katkılarıyla taçlandırmak demektir.

İyi ki hem öncesinde hem de müsteşarlık dönemimde Ankara'yı ve o dönemin ilişkilerini yaşamışım. Hepsinin bütün heyecanını hâlâ belleğimde ve yüreğimde bütün sıcaklıkları ve güzellikleriyle yaşıyorum.

İbrahim Karaoğlu

Sesini Çukurova'da bulmuş. Orada tanımış renkleri. O gizemli ovanın koynunda büyümüş. Yüreği Kilikya kadar geniş. İç denizi dalgalı. Yörük bir Akdenizliydi ressam Duran Karaca. Onun resimlerinde, Akdeniz'de durmuştur zaman. O, sanat saatinin zembereğini Çukurova'da kurmuştur. Çocukluğudur, yüküdür Çukurova; nereye giderse gitsin, taşımıştır düşlerinde, belleğinde, resimlerinde...

Yörük kilimlerdeki renkli yün ipliklerin, çözümlerden geçerek oluşturduğu örgelerin dokusal varsıllığının yarattığı şiirsellik, derin izler oluşturmuştur bilinçaltında. Daha yıldızların ısıltısı sönmeden türkü söyleyerek uyanan doğanın, yaz kış güneşle yakanan şiir yüklü görüntüleri, ilk esin kaynağı olmuş.

Doğduğu yöreyi gözlemleyerek o yörenin doğasını, insanların, üretim ilişkilerini, şiirlerini bulmuş önce. Kolay betimlemelere, göstermelik motif öykünmelerine yönelmeden; içten, kendine özgü çözümlerle sunmuş yapıtlarını. Duruk, folsuz bir peyzaj resmine de folklorik gösterimlere uzanan anlayışlara da uzak durmuş.

Yalnızca yaşadığı yöreyi değil, Anadolu'daki halk sanatını, saraylı minyatür ustalarının resimlerinde canlı ve dinamik olan unsurları da iyi kavramıştır. Resim dilini oluştururken değişik evrelerde yararlanmış bunlardan. Yalnızca ulusal değerleri değil, evrensel değerleri de yakından tanımaya çalışmış. 1967'de yurtdışına çıkmış ve Avrupa'da bir süre kalarak, Batı'nın büyük ustalarını yakından tanıma olanağı bulmuş. Uzakdoğu sanatına da hayrandı Karaca. Ona göre "özgün, kendi gerçeğinin anlatım biçimini bulmuş bir sanatır" Uzakdoğu sanatı.

Bir Duran Karaca vardı

Doğanın sonsuz çeşitliliğini, gizemini renklerin diliyle pratik bir anlatımla senfonileştirdi. Umud yüklüydü, erinç yüklüydü resimleri. "Bitmez tükenmez bir araştırma içinde değilim. Aradığımı buldum." diyen Picasso'nun söylemine yakın bir tutum içinde, kendi resimsel diliyle, kendi biçimiyle gerçekleştirdi yapıtlarını. Aradığını bulmanın güveniyle, gelip geçici özentilerin tuzağına düşmeden özerdi deltasını. Her yapıtı birbirini izleyen dalgalar gibidir, kendi okyanusunda devinir.

Renk ustasıydı Karaca. Onun resmini biçimlendiren en temel unsurdu renkçilik. Canlı renklerle, binbir çeşitliliği içinde, yeni görme biçimleriyle yeniden yorumladı Çukurova'yı. Renkçi bir anlayışla evrensel bir mekâna dönüştürdü. Çok iyi bilirdi renklerin tınısını. Kendi biçiminin diliyle, renklerin tonalitesini şiirselleştirerek; ışığı, gölgeyi, biçimleri büyüdü bir gerçeklikle sunardı. Onun resimlerinde renk varsıllığıyla oluşan aura; Van Gogh'un, Gauguin'in renkçi tadını çağırırdı...

Sevgi ve iyilik dolu sakin, sessiz bir resim evreni oluştururdu. Renkler grameriydi. İzleyicisiyle iletişim kurmanın ve onu resminin derinliklerine çekmenin, sözcüklerin ifade edemediği duyguları anlatmanın grameriydi renkler. Duygularını anlatmanın en temel aracıydı. Belirli renkleri yan yana titrestirerek, renk tonlarının yoğunluğunu farklılaştırarak; duygu yüklü, etkileyici varsılıklar oluştururdu. Yarattığı renk alanlarıyla rengin gücüne odaklanarak yeni görme biçimleri sunardı. Renk dağarcığımızı genişletirdi. Çukurova'daki renk döngülerini, renklerin sesini dinletirdi gözlerimize ve onun resmini dinlerken, bir kez daha inanırdık şair Paul Claudel'e "göz dinler".

Düşlerini, sezgilerini, renklerin birbirleriyle ilişkilerini, değerlerini kendi duygularıyla tanımladığı bir alan yoğunluğu içinde görüntüleri dönüştürdü. Birbirine yakın renklerle sakinliği, sessizliği; karışık renklerle yoğunluğu etkinleştirdi tuvallerinde. Onun resim-

lerindeki renk dengesi, renk kontrastları, ışık ve gölge tonları içgüdüsel, sezgisel bir kurguyla gerçekleşirdi. Bilinçaltındaki en temel özne çocukluğunun Çukurova'sıydı: İnsanları, otları, çiçekleri, kuşlarıyla en unutulmaz mekânıydı. Can dostu şair Hasan Hüseyin Korkmazgil çok severdi onun resimlerini ve en çok da onun resimlerindeki Turaç kuşunu. Duran Karaca için yazmıştı Turaç şiirini:

*"Bakma turaç, bakma bana el gibi
Sen bu Çukurova'nın öz kuşu değil misin
Ben bu Çukurova'nın öz oğlu değil miyim
Bakma turaç, bakma bana el gibi.
Sivas'lardan inmedim mi kar sularıyla
Elemek deyip sarmadım mı göçümü turaç
Bir tencere can aşını bölüşmedim mi
Bakma turaç, bakma bana el gibi.
Tunceliden, Kırşehirden, Van'dan, Bitliden.
Sürekarı yemişçene gelen kim olan
Açılmışsa Çukurova yediveren gül gibi
Bakma turaç, bakma bana el gibi.
Bu şeleği ben vurmadım bu gelinlere
Bu kızları ben yakmadım böyle ateşe
Serdaları kara gece, kirpikleri güneşli
Bakma turaç, bakma bana el gibi.
Dağlara, dağlara, dağlara doğru
Çalı çırpı, sıla gurbet dağlara doğru
Sarı sıcak, ak cibinlik dağlara doğru
Ordu ordu çekip gider ay çiçekleri
Bakma turaç, bakma bana el gibi.
Üç etekli, ak pusulu, türkü bakışlı
Kadınlar yürüyor dağlara doğru
Gül kurusu, leylak moru dağlara doğru
Özlemler, acılar dağlara doğru
Sivas' mı, Urfa' mı bilemem gayrı
Kadınlar, kadınlar dağlara doğru
Bilemezler avcının kim olduğunu
Kadınlar, kadınlar dağlara doğru
Acıları, umutları bütün bir Anadolu
Bu sıtmal gecelere, bu beşikleri
Bakma turaç, bakma bana el gibi.
Ben çalışmadım bu darulu, Karaca Duran çalıştı
Pir Sultan'ı benden aldı, keklği Süleykeden
Boyasını yamanı verdi Dadal'ıdan
Telini de yamanı verdi Karac'oğl'andan
Vurdu mavi, vurdu yıldız, vurdu dağ başı
Vurdu susuz kuyularda külçeçi
Turnayı benden aldı, gelincığı Erzincan'dan
Vurdu etmek, vurdu gurbet, vurdu göç
Ben de senin gibi yalnızım Turaç
Ben de senin gibi düşman içinde*

*De ki bir Karac'oğlan de ki Bayburtlu Zihni
Bakma turaç, bakma bana el gibi."*

Yılmaz Güney, Tuncel Kurtiz ve Yaşar Kemal'in de yakın dostuydu Duran Ağabey. Ahmet Erhan'ı çok severdi. Ahmet ve Duran Ağabey'le Mülkiyeliler'de buluşurduk genellikle. Her ikisi de Ankara'nın en güzel renkleri idi. Her buluşmamızda anılara yolcu olurduk. En çok İstanbul günlerini, Yılmaz Güney ve Tuncel Kurtiz'le olan anılarını anlatırdı. Tuncel Kurtiz'le, Tarsus Amerikan Koleji'nde başlamış arkadaşlıkları...

Tarsus Amerikan Koleji'nde okuduktan sonra Ankara Hukuk Fakültesi'ne girmiş ama küçük yaşından beri tuttu haline gelen resim sevgisi nedeniyle, buradaki öğrenimini yarıda bırakarak, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne kaydını yaptırmış. Halil Dikmen'in, Cemal Tollu'nun öğrencisi olmuş. Akademiyi bitirince serbest ressam olarak çalışmayı yeğlemiş. Bir dönem Paris'te yaşamış. Brüksel, Amsterdam, Hamburg, Kopenhag gibi kentlerde müzeleri gezip incelemeler yapmış.

İlk sergisini Lisette Zara ile birlikte 1962'de İstanbul'da açmış. Yerli ve yabancı koleksiyonlarda pek çok resmi vardır. Pek çok ödül almıştır. 1954 yılından başlayarak özellikle; *Varlık, Dünya, Ulus, Zafer, Tanin* ve *Öncü*'de desen çalışmalarını yayımlanmış.

1960 yılında Tanin gazetesinde, Yaşar Kemal'in dizi olarak yayımlanan *Yusufoğlu Yusuf* adlı romanını resimlemiş. Mahmut Makal'ın, 1961 yılında yayımlanan *Kalkınma Masalı* adlı kitabını da o resimlemiş. Uzun yıllar Ankara'da yaşadı. En çok Ankara'da sergi açtı. Çukurova'nın şiirsel görüntüleriyle büyüdü pencereler açtı tuvallerinde. Ne çok resmi vardır Ankara'lı sanatseverlerin evlerinde. Ne çok Akdeniz kokar resimleri.

19 yıl önce 28 Kasım'da yitirdik ressam Duran Karaca'yı. Resimleri, duygu yoğunluğuyla, pastoral şiirlerle büyüldü sanatseverleri. Natürmortlarındaki çiçekler bile yabanıl bir gizemle dururdu resimlerinin içinde. Herkesin erinç duyabileceği yeryüzü notlarıydı resimleri. Ne çok özlüyoruz onu; resimlerini, anılarını, dostluğunu, ağabeyliğini... Derin, silinmez izler bıraktı Duran Ağabey. Anılarının önünde saygıyla eğileceğiz hep.

Sözümüzü Tuttuk ✓

EMEKLİ KAMPÜSÜ EMEKLİ LOKALI

Çiğdem Mahallesi 341. Sokak

VEFANIN KALBI
ÇANKAYA

HÜSEYİN CAN
Güler
ÇANKAYA
BELEDİYE BAŞKANI

Çankaya
BELEDİYESİ

Metin Turan

Birikimle direnmek

27 Aralık 1919'da Mustafa Kemal'in Ankara'ya gelişinde, onu Dikmen sırtlarında karşılayanlar başında Seymen Alayı geliyordu.

Cumhuriyet'e bir kala başkent ilan edilen Ankara, yalnızca siyasi bir merkez olmanın ötesinde, yeni Türkiye'nin kültürel ve bilimsel dinamiklerini de taşıyan bir merkez haline geldi. Bu dinamizmin önemli bir boyutu da halk edebiyatı ve folklor alanında gerçekleşen akademik ve uygulamalı girişimlerdir.

Günümüzde Ankara folklorunu belgelemek ve onu zenginliğiyle yaşatmak uğraşındaki kuruluşlardan birini 1925 yılında çalışmalarını başlatan **Ankara Kültüğü Derneği** oluşturmaktadır.

1927 yılında kurulan **Anadolu Halk Bilgisi Derneği** Türkiye'de halkbilimine ilişkin ilk derli toplu çalışmaları başlatan kuruluş olmuş, bu kuruluş daha sonra **Türk Halk Bilgisi Derneği** adını alarak aynı adla bir de süreli yayını kültür hayatına katmıştır.1932 yılında **Halkevleri**'ne devredilene kadar bu dernek iki derleme gezisi düzenler ve alanında ilgili 13 adet de kitap ve broşür yayımlar.

DTCF'nin Kuruluşu ve Akademik Zemin

1935 yılında kurulan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Cumhuriyet'in ilk sosyal bilimler fa-

kültesidir. Fakültenin kuruluşu, Türk halkının kültürüne, tarihine ve edebiyatına bilimsel bir gözle bakma amacı taşıyordu.

Bu yapı içinde halk edebiyatı ve folklor, öncelikle edebiyat programlarının bir parçası olarak yer buldu. 1938 yılında Pertev Naili Boratav, halk edebiyatı derslerini öğretim programına dahil etti ve bu adım, Türkiye'de akademik halkbiliminin ilk örgütlü girişimi oldu..

Pertev Naili Boratav Öncülüğünde Halk Edebiyatı ve Folklor Dersleri

Pertev Naili Boratav, halk edebiyatını yalnızca bir metinler bütünü olarak değil, halkın yaşayan dünyasını anlamının bir aracı olarak gördü. Onun derslerinde halk masalları, hikâyeler, türküler, destanlar, mani ve ninniler, sosyolojik, tarihsel ve edebi boyutlarıyla ele alınıyordu. Bu yaklaşım, halkbilimi disiplini için bilimsel temel oluşturmuyordu.

Boratav, 1946 yılında "Folklor ve Halk Edebiyatı" adı altında ilk bağımsız dersi açmayı ve bir "Folklor Arşivi" oluşturmının yanında üniversite gündemine bağımsız bir "folklor kürsüsü"nü açılması konusunu getirmeyi başardı. Ancak bu başarı uzun süreli olmadı; 1948'de Boratav hakkında başlatılan soruşturma ve siyasi baskılar sonucunda kürsü kapatıldı. Bu olay, akademik halkbiliminin siyasal iklimle nasıl iç içe geçtiğini ve ne denli kırılgan olabileceğinin de çarpıcı bir örneğidir.

Sedat Veyis Örnek ve Halkbiliminin Yeniden Kurumsallaşması

Pertev Naili Boratav'dan sonra halkbilimi alanında ikinci büyük hamle, Sedat Veyis Örnek tarafından gerçekleştirildi. 1980 yılında halkbilimi bölümü yeniden kuruldu ve akademik programlar sistemli hale getirildi. Örnek, halkbilimini sosyoloji, antropoloji ve tarih gibi disiplinlerle ilişkilendirdi; alan araştırmasını, belgeleme ve analiz tekniklerini

ön plana çıkardı.

Türk Halkbilimi kitabı, hem kuramsal hem de uygulamalı çerçeveye sunan öncü bir eser olarak kabul edilir. Örnek, halkbilimini sadece sözlü kültür ürünleriyle sınırlamayı reddetmiş, ölüm ritüelleri, oyunlar, gelenekler, toplumsal yapılar gibi çeşitli boyutlarıyla ele almıştır. Onun döneminde, DTCF Halkbilimi Bölümü saha çalışması merkezli, disiplinlerarası bir programa kavuştu.

Ankara'nın Folklorik Zenginliği ve Halkevleri

Ankara, Türkiye'nin kültür coğrafyası içinde çok katmanlı bir zenginliğe sahiptir. Bu zenginliğin ortaya çıkmasında Halkevleri'nin büyük rolü oldu. 1932 yılında kurulan Halkevleri, halkın eğitimi ve kültürel bakımdan zenginliğini hedefleyen kurumlardı ve Ankara Halkevi bu yapının başını çekti.

Halkevleri'nde folklor geceleri, halk oyunları gösterileri, der-

leme çalışmaları ve radyo programları aracılığıyla halk kültürü kamusalallaştı. Ankara Radyosu'nda yayımlanan "Halkevleri Folklor Saati" gibi programlar, yerel öğelerin ulusal platformda tanıtılmasını sağladı. Özellikle Ankara'nın çevre ilçe ve köylerinden getirilen âşıklar, halk oyunu ekipleri ve anlatıcılar bu programlarda yer aldı.

Ankara Halkevi'nin kültürel etkinlikleri arasında düzenlenen konserler ve sergiler, Ankara folklorunun canlı bir belgesi niteliğindeydi. Âşık Veyisel'in ilk şiirinin 2 Nisan 1934'te Ankara'da *Hâkimiyeti Milliye* gazetesinde yayımlanması, ayrıca ilk konserini yine aynı tarihlerde Ankara Halkevi'nde vermiş olması, halk edebiyatının başkentte sahneye taşındığı çarpıcı örneklerdendir. Bu tür etkinlikler, halk kültürünün sadece akademik çevrelerde değil, geniş halk kitleleri nezdinde de saygınlık kazanmasına yardımcı olmuştur.

1930'lu ve 40'lı yıllarda düzen-

lenen halk oyunları festivalleri, geleneksel kıyafetler ve el sanatları sergileri, Ankara'nın folklorik çeşitliliğini belgelemekle kalmamış, aynı zamanda kültürel mirasın korunmasına yönelik farkındalık yaratmıştır. 1937 yılında düzenlenen "Anadolu Halk Kıyafetleri Sergisi" bu tür çalışmalara verilebilecek örneklerdendir.

Basbariton Ruhi Su, Türküler Söylüyor

Ruhi Su, 1936 yılında, Musiki Muallim Mektebi'nde bir yandan türküler üzerine çalışmalar sürdürürken, okuldaki arkadaşlarıyla birlikte belgelerde adı "Ses ve Tel Birliği Korosu" diye geçen Müzik Öğretmenleri Korosunu kurar. Halk müziği üzerine ikinci koroyu ise DTCF bünyesinde oluşturur ve türkülerin öğrenilmesi ve yaygınlaşmasına katkıda bulunur. Bunlara bir de 1943 yılında Ankara Radyosu'nda iki haftada bir "Basbariton Ruhi Su Türküler Söylüyor" programı eklenince, halk müzi-

ği başkentten bütün Türkiye'ye yeni bir yorumcunun sesiyle yayılmaya başlar.

Alan Çalışmaları ve Yöntemsel Gelişme

Sedat Veyis Örnek döneminde halkbilimi öğrencileri, Ankara'nın çevresindeki köylerde alan çalışmasına gönderildi. Bu alan çalışmalarında türküler, halk hikâyeleri, ritüeller, adetler, oyunlar, yemek kültürü gibi öğeler sistematik olarak derlendi. Derlenen malzemeler, bölüm içinde oluşturulan arşivlerde toplandı.

Öğrenciler, sadece metin derlemekle kalmadı; fotoğraf, ses kaydı ve video gibi teknikler kullanarak belgeleme yetkinliği kazandı. Bu uygulamalar, halkbilimini sadece kuramsal bir alan olmaktan çıkarak, somut veriyle beslenen, dinamik bir disiplin haline getirdi.

Derneklerin ve Toplulukların Çalışmaları

Türk halk oyunları ve kültürü-

nü tanıtmak amacıyla çalışmalar yürüten ilk derneklerden biri olan TUFAC (Turizm ve Folklor Araştırma Kurumu) 1958, ilk üniversite topluluğu olan ODTÜ Halkbilim Topluluğu da 1961 yılının Kasım ayında Ankara'da kurulmuştur.

Ankara: "Folklorun da Başkenti"

Tüm bu gelişmeler Ankara'yı, halkbilimi açısından eşsiz bir merkez haline getirdi. DTCF'nin bilimsel altyapısı ile Halkevleri'nin uygulamalı kültürel ortamı birleşince, Ankara halkbiliminin hem teorik hem pratik boyutunun yaşatıldığı bir laboratuvara dönüştü.

"Folklorun başkenti" ifadesi, bu tarihsel ve yapısal gerçekliğin bir özetidir. Ankara, akademik halkbiliminin temellerinin atıldığı, halk kültürüne dair sistemli derleme, arşivleme ve sunum çalışmalarının yapıldığı, halk ve akademi arasındaki etkileşimin canlı olduğu bir merkez olma niteliğini bugün de korumaktadır.

2025 Yılı Ahmet Say Müzik ve Edebiyat Ödülleri Sahiplerini Buldu...

ÇANKAYA BELEDİYESİ 2. AHMET SAY MÜZİK VE EDEBİYAT ÖDÜLLERİ, ATATÜRK SANAT MERKEZİ'NDE YAPILAN TÖRENDE SAHİPLERİNİ BULURKEN, TÖRENİN ARDINDAN FAZIL SAY VE SEDA KIRANKAYA KONSERİYLE GECE TAÇLANDI.

Dr. Ethem Torunoğlu*

Çankaya Belediyesi tarafından bu yıl ikincisi düzenlenen Ahmet Say Edebiyat ve Müzik Ödülleri, Atatürk Sanat Merkezi'nin açılış haftasında görkemli bir törenle sahiplerini buldu. Cumhuriyet'in kültür mirasına yeni bir soluk getiren Atatürk Sanat Merkezi, açıldığı ilk haftada Türkiye'nin edebiyat ve müzik alanındaki en özel buluşmalarından birine ev sahipliği yaparak Ankara'nın kültür gündemine damga vurdu.

Ahmet Say'ın Adına Yakışan Bir Gece

Ödüllere adını veren Ahmet Say, yalnızca bir yazar ve müzikolog değil; Türkiye'nin sanat, fikir ve demokrasi kültürünün her dönem ısrarla savunan bir aydın olarak anılıyor. Edebiyatın hemen her alanında üretmiş, müzik yayıncılığına büyük katkılar sunmuş, dergiler kurmuş, genç kuşaklara

yol açmış bir kültür insanı olan Ahmet Say'ın adı, Çankaya Belediyesi tarafından her yıl müzik ve edebiyat alanında verilen bu ödüllerle yaşatılıyor.

Seçici Kurullar ve 2025 Yılı Ödül Sahipleri

Bu yılki edebiyat ve müzik ödülleri, alanlarında önemli imzaların yer aldığı iki ayrı seçici kurul tarafından belirlendi.

Edebiyat Ödülü: Murathan Mungan

Ali Cengizkan, Aydın Çubukçu, Oğuz Demiralp, Yekta Kopan ve Fahri Özdemir'den oluşan Edebiyat Seçici Kurulu, Murathan Mungan'ı 2025 yılı ödülüne değer buldu. Kurul, Mungan'ın Türk edebiyatında açtığı yeni yolları, türler arası yaratıcılığını, şiirden romana uzanan çok yönlü dil ev-

renini ve toplumsal duyarlılığını gerekçeli kararında vurguladı.

Müzik Ödülü: Nil Venditti

Fazıl Say, Görgün Taner, Kadir Dursun, Bülent Evcil ve Çağatay Akyol'dan oluşan Müzik Seçici Kurulu ise ödülü şef Nil Venditti'ye layık gördü. Genç yaşta uluslararası sahnelerde büyük başarılar elde eden Venditti'nin orkestra ile kurduğu özgün iletişim, müziğe getirdiği yenilikçi yaklaşım ve Türkiye'yi dünyada temsil eden konumu ödülün gerekçelerinde öne çıktı.

Çankaya Belediyesi Atatürk Sanat Merkezi'nde Coşkulu Bir Tören

Sunuculuğunu Yekta Kopan'ın yaptığı gece, seslendirmesini tiyatroya sanatçısı Levent Üzümcü'nün, metnini ise Taner Alp'in

yazdığı Ahmet Say'ı tanıtan bir belgesel gösterimiyle başladı. Ardından Say Ailesi adına Fahri Özdemir ve Çankaya Belediye Başkanı Hüseyin Can Güner açılış konuşmalarını yaptı.

Başkan Güner konuşmasında, "Cumhuriyetin 100 yılı aydınlanmacı bir kültür birikimi yarattı. Bu birikimin en güçlü temsilcilerinden biri olan Ahmet Say'ın adını Çankaya'da yaşatmak bizim için bir sorumluluk ve onurdur. Bu yıl ikincisini düzenlediğimiz Ahmet Say Müzik ve Edebiyat Ödülleri gecesinde, müzik ve edebiyat insanı Ahmet Say'ı saygıyla ve minnetle andık. Müzik ansiklopedileri, romanları ve öyküleriyle kalıcı bir miras bırakan Ahmet Say'ın adını ve mirasını Çankaya'mızda gururla yaşatacağız. Ödüllere layık görülen Murathan Mungan ve Nil Venditti bu geceye değer kattılar. Eser-

leriyle bizleri onurlandıran dünyaca ünlü müzisyenimiz Fazıl Say, Seda Kirankaya, Bilkent Oda Orkestrası, Yekta Kopan ve tüm sanatseverlere teşekkür ediyor." diyerek Atatürk Sanat Merkezi'nin Ankara'nın yeni kültür durağı olacağını vurguladı.

Fazıl Say, Bilkent Oda Orkestrası ve Seda Kirankaya'dan Unutulmaz Performans

Gecenin müzik bölümünde sahneye önce Bilkent Oda Orkestrası, ardından dünyaca ünlü piyanist ve besteci Fazıl Say ile Seda Kirankaya çıktı. Say'ın Atatürk Sanat Merkezi'nin açılış haftasına özel bir repertuar hazırladığı konser, izleyiciler tarafından ayakta alkışlandı.

Ödül töreninde Fazıl Say, Murathan Mungan'ın "Kırılın" şiirini bestelediği eserini, dünyada ilk kez Çankaya Belediyesi Atatürk Sanat Merkezi'nde sanatseverlerle buluşturdu.

Çankaya Belediyesi'nin Ahmet Say adına iki yıldır ödül töreni düzenlemesinin Türkiye için de iyi bir iş olmaya başladığını belirten dünyaca ünlü piyanist Fazıl Say, "Çankaya Belediyesi'ne bu ödülleri başlattığı için böyle bir vizyonu başlattığı için ve yıllarca devam etmeyi de vaat ettiği için ben özellikle teşekkür ediyorum. Ankara'da bu kültür sanat ödülleri verilmesi, kültür sanatın yok olmama mücadelesinde değerli bir ışık saçıyor. Çankaya Belediyesi'ne bu ödülleri ve böyle bir vizyonu başlattığı için yıllarca devam etmeyi de vaat ettiği için ben özellikle teşekkür ediyorum. Bu salon da sanırım 3 gün önce açıldı, onun için de teşekkür ediyoruz" dedi.

Ödül Heykelleri Metin Yurdanur'dan

Her iki ödül de heykeltıraş Metin Yurdanur tarafından Ahmet Say'ın sanatçı kimliğinden ilham alınarak tasarlanan özel heykellerle takdim edildi.

Ödül alan genç şef Nil Venditti'nin, tören kapsamında orkestra ile gerçekleştirdiği performans da gecenin en heyecan verici anları arasında yer aldı. Ödülünü Dev-

let Opera ve Balesi Genel Müdürü Tan Sağtürk'ün elinden alan Venditti, "Bu ödül gerçekten çok büyük bir gurur. 2018 yılı benim Türkiye'deki ilk konserim burada Ankara'da oldu. Bilkent Senfoni Orkestrasıyla, Fazıl Say piyanoda, ben ise şef olarak yer aldık. O gecedan bu geceye benim için gerçekten büyük bir gurur. Hayatımdaki en büyük başarılarından biri olabilir." ifadelerini kullandı.

Edebiyat ödülünü Çankaya Belediye Başkanı Hüseyin Can Güner'in elinden alan Murathan Mungan, "Beni böyle bir ödülle değerlendiren, onurlandıran başta Say Ailesi, organizasyonu gerçekleştiren Çankaya Belediyesi ve her kademedeki emeği geçen herkese gönülden teşekkür ederim" dedi.

Törene katılan sanatseverler salonu tamamen doldurarak yoğun bir ilgi gösterdi; ödül takdimleri ve konuşmalar sık sık alkışlarla kesildi.

Sanatla Büyüyen Bir Hafta, Aydınlık Bir Miras

Atatürk Sanat Merkezi, açılış haftası boyunca birbirinden değerli etkinliklerle sanatseverleri ağırlarken, Ahmet Say Edebiyat ve Müzik Ödülleri bu haftanın en parlak ve en anlamlı gecelerinden biri oldu. Salonları dolduran yüzlerce izleyici; edebiyatın ustaları, müziğin öncü isimleri ve genç yeteneklerle aynı çatı altında buluşmanın heyecanını yaşadı.

Ahmet Say'ın aydınlık düşüncesi, üretkenliği ve sanata adanmış yaşamı, Çankaya'da her yıl yeniden yankılanmaya devam edecek. Bu yıl ikincisi düzenlenen ödüllere gösterilen yoğun ilgi, önümüzdeki yıllarda bu geleneğin daha da güçlenerek süreceğini en güçlü işareti.

Çankaya Belediyesi, Ahmet Say'ın adını taşıyan bu kültür mirasını üçüncü, dördüncü ve daha sonraki yıllarda da aynı kararlılıkla sürdürecektir; sanatın, özgürlüğün ve aydınlanmanın ışığını her yıl daha geniş bir kitleyle buluşturmayı hedefliyor.

* Çankaya Belediyesi Kültür, Sanat ve Sosyal İşler Müdürü

Başkentim Ankara

Ayça Örer

Ben çocukken, Ankara griydi. Sıhhiye Köprüsü'nün altından geçtiğimizde gözlerimi kapamak ister, o karmaşadan ölesiye korkardım. Babaannemin eline sıkı sıkı yapışarak Abdi İpekçi Parkı'na vardığımızda gördüğüm heykel, bu sefer korku yerine bir sakinlik verirdi bünyeme. Metin Yurdanur bu eseri yaparken ne düşünmüştü bilmiyorum ama bana uzanan bir yardım eliydi onlar.

Ankara'yı sevmeyen herkesin diline doladığı griden bahsetmiyorum. Elbette 80'lerde her manada nefes almak zordu ve sık sık okullar hava kirliliği tatiline girerdi. Buna karşılık, Ankara içimize umut tohumları serpmekten geri durmaz, onu sevmeyenlere inat neşenin her yerde, her durumda büyüyelebileceğini hatırlatırdı. Ben böyle düşünürken, henüz çocukluğumun dünyasında karşılığı olmayan şeyler yaşıyordu mesela: Güvenpark'ta anneler evlatlarını arıyor, onların sesi tüm Türkiye'ye, dünyaya ulaşıyordu. Samsun Asfaltı'nda otomobillere bakanlar, onca baskı altında umudunu koruyor, Ulucanlar Cezaevi'nin yakınındaki kahveler bu dirence tanıklık ediyordu. Ankara umudun da başkentiydi.

Elbette her şeye ulaşmak kolay değildi. Uluş'a gider, o sıralar pek zor bulunan zeytin yağını almak için Vakıfların önündeki sıraya girerdik. Sık sık inzibatlar gezerdi yollarda. Kısa saçlı bu baştan aşağı haki askerler ara ara kimlik kontrolü yapar, ben sevdiklerimi düşünürdüm. Üst komşumuzun oğlu televizyona çıktığında, yine o askerler vardı yanında.

Trolleybüsler henüz kullanılıyordu, Terminal bütün curcunasıyla tam tren garının yanındaydı ve Ankara Kalesi'ne her çıkışımız bir maceraydı. Önce o bilindik kolanyacıya uğrar, muhakkak bir hatıralar kolonyası doldurtur, sonra salına salına Çıkrıkçılar Yokuşu'nun yolunu tutardık. Eğer mevsimlerden sonbaharsa, zaten bakliyat alışverişimin zamanı gelmiş demektir. Sonunda kilo kilo baldolar, ispir fasulyeleriyle beraber eve döner, yine o gün Ankara Halînden aldığımız şeyleri gözden geçirirdik. Yüksel Şekerlemecisi'ne uğramamak, meyveli akide almamak olmazdı. Zaten sonbaharsa, ben mutlaka boynumda bir sıra alıç da isterdim. Onu kemirmek zevki, hiçbir şeyde yoktu. Mevsim bahara dönünce bu sefer yolları nohut ve çiğdem satanlar görülürdü. Nohutları demetinden kopararak yemek, yalnız çocukların değil yetişkinlerin de zevkiydi. Ankara, basit zevklerimize yer açmanın da başkentiydi.

Söğütözü'ne pikniğe gitmek, dalları yerleri süpüren söğütlerin sakinliği altında durmak, ne büyük zenginlikti. Sanırım bu söğütleri tanımayan çocuklara üzülmem hiç geçmeyecek.

Tabii ki Ankara resmiyet demektir. Resmi bayramlar Ankara'da benzersizdir. Her yaz İstanbul'da bir araya geldiğimiz kuzenlerle bayram kıyaslaması yapar, ben onlara hava atardım. Sonuçta, tank bir tek Ankara'da yollardan geçiyordu. Her 30 Ağustos'ta onu görmek de biz Ankaralıların ait bir ay-

rıcalıktı. Aradan zaman geçip askeri törenlere merakım azalınca bu sefer başka bir şeyin zevkine vardım. Ankara Türkiye'nin başlangıcıydı. Bu başlangıcı, yapıldığı yerde hatırlamak zevki de başkaydı. Ankara tarihimizin de başkentiydi.

Yaşım biraz ilerlediğinde, 90'lara vardığımızda, artık sokakların içindekiler de daha çok ilgimi çekiyordu. Sağlı solı uzanan caddeler boyunca kitapçılar. O kitapçıların içinde özgürce ve saatlerce kitaplara bakma ve onları anlama hürriyeti. Aldıklarımızı arkadaşlarla konuşmak, uzun saatler boyunca sadece bunlara odaklanmak. Sokaklarında Ulus Baker gezen bir şehirdi o zamanlar Ankara ve Ankara düşünmenin ve okumanın da başkentiydi.

Eylemler her yerde vardı elbette ama Ankara'dakiler sertti. Kaybedecek şeyi olmayan insanların her şeyi kaybedebileceği soğuklukta yaşanır- dı çoğu zaman. Kitleler cadde- leri doldurduğunda, öfkenin coşkusu bürokrasinin nabzını yükselttiğinde, karşılaşma- lar da hep bambaşka yoğun-

lukta olurdu. Ankara, gidilecek yolların düğümlendiği yerdi. Ankara eylemlerin de başkentiydi.

Bize dar geldiğini zannettiğimiz her şeyin aslında ne denli büyük imkânlar sunduğunu, köklerimizi burada büyütmenin sonraki hayatımızı nasıl biçimlendirdiğini o günlerde anlamak zordu. Fakat durmak, sabretmek, çaba sarfetmek, bütün bunların sonuçlarını beklemek ancak buradan aldıklarımızla mümkündü. Sonrasında dünyanın dört yanına yayılan pek çok arkadaşımız o yüzden hep önce Ankaralı oldu.

Bu şehri içinde yaşamayanlar anlamıyor, onu ve ona olan bağlılığımızı tuhaf buluyor biliyorum. Buna rağmen yıllardır Ankara'yı anlatmaktan ve özlemekten yorulmadım. Özlediğimiz binalardan, yollar- dan ve şehirden ibaret değil, bir dönem, bir ruh, üstelik kendini her devirde yeniden üretiyor. Bu ruhun bizi var eden parçaları sayesinde bugün olduğumuz insanlarız. Nereli olursak olalım önce hep Ankaralıyız.

Ankara kalbimizin de başkenti.

Ethem Torunoğlu - Yücel Kök

ÇANKAYA CUMHURİYET ŞİİR GÜNLERİ:

Şiirin Sonsuzluğunda Buluşma

Cumhuriyet gazetesinin ve Cumhuriyet Kitapları'nın öncülüğünde, Çankaya Belediyesi iş birliğiyle düzenlenen "Çankaya Cumhuriyet Şiir Günleri", 25-26 Ekim tarihlerinde Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi'nin Sabahattin Ali Konferans Salonu'nda şiirseverlerle buluştu.

Bu yıl "Şiirin Sonsuzluğunda Tarih ve Şiir" başlığını taşıyan etkinlik, iki gün boyunca yoğun bir ilgiyle takip edildi; nitelikli konuşmacıları, titizlikle seçilmiş oturum başlıkları ve güçlü tartışma zeminiyle Türk şiiri- ne dair derinlikli bir panorama sundu. Çok sayıda şiir yorumu ve açık oturumun gerçekleştirildiği etkinliğin onur konuğu şair ve yazar Ahmet Telli oldu. Cumhuriyet Vakfı Genel Sekreteri Gazeteci Işık Kansu'nun açılış konuşması ile başlayan etkinlikte, günün anısına, Ahmet Telli'ye onur ödülü takdim edildi.

Işık Kansu, konuşmasında Cumhuriyet Gazetesinin 101 yıllık geçmişine değinerek, gazetenin aydınlanmacı çizgisinin yalnızca habercilikle sınırlı kalmadığını, sanat ve bilimi de destekleyen bir yayın anlayışını benimsediğini söyledi. Kansu, "Cumhuriyet ve demokrasiyi savunmak için halk önderimiz Atatürk'ün önerisiyle kurulan Cumhuriyet Gazetesi 101 yıldır ülke ve dünya çapında görev ve ilkesini sürdürüyor. Bu 101 yıllık süreç içinde aydınlanmacı yanı sıra Cumhuriyet, yalnızca bir gazete olmaktan öte sanatın ve bilimin öncüsü olmayı da ilke edinmiştir. Bu kapsamda bu yıldan başlayarak böyle özel günler düzenlemeye başladık. Şairlerimiz, geleceği şiirleriyle aydınlatan çoban ateşleridir. Buzlanık ve baskıcı bir ortamdayız ama bunu aşacağımıza inanıyoruz tam" dedi.

Onur ödülünü alan Ahmet Telli, "Bu ülkenin kimliği, yaşamış ve yaşamakta olan onurlu aydınla-

rı ve yazarlarıdır. Bu onur ödülünü bana verdikleri için teşekkür ediyorum" ifadelerini kullandı.

Ahmet Telli Şiiri: Derinlikli, Zengin ve Etkileyici Bir Oturum

Etkinliğin en çok ilgi gören bölümü, 25 Ekim sabahı gerçekleştirilen "Tarih ve Şiir Ekseninde Ahmet Telli Şiiri" başlıklı oturum oldu. Şair Ali Cengizkanın yönettiği bu oturumda, Elçin Sevgi Suçın, Mahmut Temizyürek ve Metin Turan, Ahmet Telli'nin şiir dünyasını tarihsel bağlam, dil politikaları ve poetik yolculuğu üzerinden ele alan bildiriler sundular. Katılımcıların ortak değerlendirmesi açık- tı: Oturum hem içerik hem sunum açısından son derece başarılıydı, Telli'nin şiirindeki duyarlılığı ve estetik izlegi geniş bir çerçevede yeniden düşünme olanağı sundu.

Şiir, Dergiler ve Yeni Yorumlar

Aynı gün öğleden sonra başlayan "Şiir ve Dergileri" oturumu, şiir ortamının belleğini oluşturan dergilerden güncel şiir tartışmalarına uzanan geniş bir alanı kapsadı. Abdülkadir Bulank ve baskıcı bir ortamdayız ama bunu aşacağımıza inanıyoruz tam" dedi.

dar Ünal ve Cem Savranın kendi şiirlerini okumasıyla gerçekleşti. Salonda oluşan sıcak atmosfer, şiirin ortak bir dil ve buluşma alanı olduğunu bir kez daha hissettirdi.

İkinci Gün: Mekân, Çeviri ve Şiirin Sınırları

26 Ekim günü Ferruh Tunç yönetimindeki "Şairin Mekânı, Mekânın Şiiri" oturumu ile başladı. Cevahir Bedel, Betül Mutlu ve Toyga Aydoğan, şairin mekânla kurduğu bağ; şehir, hafıza ve şiir ilişkisi bağlamında tartıştılar. Öğleden sonra düzenlenen "Çeviri Geleneği ve Şiirimiz" başlıklı oturum ise çeviri pratiğinin şiir üzerindeki etkisini ele aldı. Birsan Karaca, Arif Berberoğlu ve Mehmet Hakkı Suçın, çeviri üzerinden şiir estetiğinin dönüşümü, kültürlerarası etkileşim ve dilsel sınırların aşılması üzerine çarpıcı değerlendirmeler sundular. Etkinlik, Umut Yaşar Abat, Devrim Dirlikyapan ve Güven Başkanın şiir ortamının ardından gerçekleştirilen imza etkinlikleri, okurlar ve şairler arasında doğrudan bir temas kurarak Şiir Günleri'nin sıcaklığını pekiştirdi.

Şiirin Sesi Çankaya'da Yankılandı

İki gün süren Çankaya Cumhuriyet Şiir Günleri, yalnızca şiir-

rin estetik yönünü değil, aynı zamanda düşünsel derinliğini, tarihsel köklerini ve güncel yorumlarını da görünür kıldı. İyi seçilmiş konuşmacılar, güçlü bir program akışı ve nitelikli tartışmalarla etkinlik, hem edebiyat çevrelerinde hem de okurlar arasında ilgiyle karşılandı. Çankaya Belediyesi'nin kültür-sanat vizyonu ile Cumhuriyet'in köklü yayıncılık geleneğini buluşturan bu iki günlük şölen, şiirin toplumsal yaşamdaki gücünü bir kez daha hatırlattı.

Seda Sanlı

EN ÇOK KIŞIN SUSAR İNSAN

Yılın sonu bir yandan da dar gelir insana, yeni yıl neşesinin ve umudunun yanında. Sanki takvim yapıtlarının ağırlığı var diyeceğim de, takvim yaprağı yok artık hayatın rutininde. Velhasıl bir yıl daha eskimisiz, bir yıl daha "hallederiz" demişiz, bir yıl daha taşıması taşıyamadıklarımızı. Ve şimdi, tam burada, yılın sonunda, dilimin ucuna yerleşen o tuhaf ağırlıkla kalıyorum ben. Konuşsam eksileceğim, susarsam çoğalacağım. İnsanın böyle zamanlarda sessizliği bile bir dile dönüşebilir, suskunluğu da taşar damarlarından bir volkan gibi. Bazen susar insan, bazen sızlar insan.

Kışın sessizliği bambaşkadır ama kar yağmasa bile karın suskunluğu çöker içime. Kapkara bulutlar, fırtınalar, yağmurlar derken çıkar atkılar, bereler çekmecelerden ve kala kalır biriken kırgınlıklar,

ertelenen öfkeler, söylenemeyen cümlelerin boğazda bıraktığı sis... Hepsi kışın soğuşuna talip dururlar mahcup bir serzenişle. Soğuk, önce nefesi kırar, sonra sesi, en sonunda insanın içindeki o minicik umut kırpıntılarını. Uğruna mücadeleye edecek minik bir çatlaktan sızan ışığı ararız da bulduğumuzda elimizde ne kalır? Bir termos sıcaklık, yolda yürürken duyduğumuz üç beş insan itirazı, gerçek mi yapay zekâ mı diye referandum yaptığımız kedi videoları, bir de market rafında sürekli etiket değiştiren kasiyerin sabrı... Bazen üşür insan, bazen düşer insan.

En çok da kadınlar yoruluyor, biliyorum. Kadın olmak, sürekli teyakkuz halinde yaşamak demek, darılmayın beyler. Kışın soğuğu yüzüne değil, önce kalbine çarpar kadının; sokakta esen rüzgârın yönünü değil, arkasından gelen gölgenin ağırlığını hesaplar

çünkü. Bir yandan güçlü görünmek zorunda hisseder, diğer yandan gücü sürekli sınar, çünkü hayat 'biraz daha dayan' der. Bazılarımız sadece üşürüz ama bazılarımız dayanabilmenin ve umudun yorgunluğu ile içten kavruluruz. Titrer insan, yanar insan.

İçimde bir yer, her yıl bu aylarda kendi muhasebesini yapıyor. Kime kırıldım, kimi kırdım, kim gitti, ben kimden gittim... Bazen pencerenin önünde kıpırdamadan dururken yakalıyorum kendimi. Martılar bağırıyor, şehir gürültüsü var, hayat devam ediyor ama içimde derin bir sessizlik var. O sessizlik bazen huzur gibi, bazen çukur gibi. Hangisi olduğunu anlamak için bile yorgunum. Bir bakıyorum, bir sürü insanla aynı masaya oturmuyoruz ama kimse birbirini duymuyor. Sesler artıyor ama anlam azalıyor. Konuşmaktan yorulmuş ama var olamamışız hiç susmalarda. Sokaktan

bir kahkaha duyuyorum ve arkadan bir çocuk ağlıyor ve bir köpek acı acı havlıyor ve yine bir insan gülüyor, kimse kimseyi duymuyor. Böyle bir tuhafılık, böyle bir sorgulama. İnsan sorar, sorduğu da yorar...

Yılın sonu bir tren istasyonu gibi. İnsanların kimi geldiği yere bakıyor, kimi gideceği yere. Çoğumuzun bileti kayıp, çoğumuzun yön duygusu bozuk, çoğumuzun içi üşümüş. Ama yine de o gelecek treni bekliyoruz. Belki yeni yıl, belki yeni nefes, belki yeni bir kendilik... Kimbilir? Umar insan ve bazen de bulur insan.

Geleceğin bize ne getireceğini bilmiyorum. Ama bildiğim bir şey var. Bu ses/sessizlik, bu susuş/itiraz, bu yorgunluk/umut, bu sorgulamanın hepsi bir arada bile olsa biz buradayız. Kâh gülerken, kâh söylenerek, kâh direnerek... Ama hep yürüyerek. Çünkü yol uzun. Ve yeniden başlar insan, yaşar insan...

Ah O Yıllar, O Yollar ve O Dostlar

Gültekin Emre

Üniversiteden çıkıp doğruca Zafer Pasajı'na, Remzi İnanç Ağabey'in Toplum Kitabevi'ne koşturduğum 1973-1974 yılları. Küçük, daracık kitabevindeki tezgâhın üstünde yeni kitapları işaret ediyor Remzi Ağabey, bak, bu ayın şiir/edebiyat dergileri geldi, diyor. Bak, Rusçadan Mehmet Özgül'ün çevirdiği şu kitap da senin ilginizi çekebilir de diyor. Çekiyor da, hem dergiler hem de kitap...

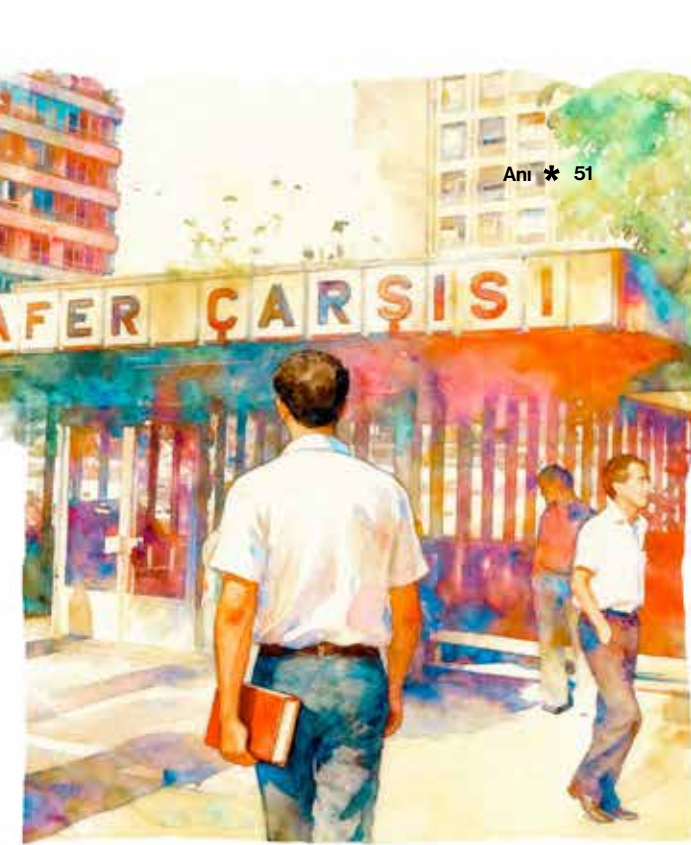
Remzi İnanç Ağabey'in o küçük ama ruh olarak, edebiyat olarak çok büyük kitabevinde kimleri kimleri tanıdım: Cemal Süreya, Vecihi Tımuroğlu, Erdal Öz, Metin Altıok, Ahmet Telli... ve daha nice çevirmen, öykücü, şair tanıdım.

Fakülte bitiyor 1974'te. Askerlik başlıyor 1975'te, Erzincan'da. Uzun kış gecelerinde, kışlada Mayakovski'nin 150.000.000 destanını çevirmeye çalışıyorum yalnızlığımı da yenmek, dilimi geliştirmek için. 1976'da askerlik bitiyor. Ankara günleri başlıyor. Remzi Ağabey'in yönlendirmesiyle Kızılırmak Yayınevi çevirimi basıyor. İş arıyorum askerlik sonrası. Çevirmen, gazeteci Arif Gelen Ağabey'in desteği ve önerisiyle Sol ve Onur yayınlarında düzeltmen olarak işe başlıyorum, Kızılırmak Sokak'taki büroda. Muzaffer Ağabey Sol Yayınları'nı, kardeşi İlhan da Onur Yayınları'nı yönetiyor. Kapital'in matbaadan gelen prova baskılarını şair arkadaşım Oğuzhan Akay'la birlikte karşılıklı okuyarak düzeltmeye çalışıyoruz. Yayınevine çevirmenler gelip gidiyor, biz düzeltme yapıyoruz. Muzaffer Ağabey Yeni Ülke dergisi için çeviriler

öneriyor. Türk-Sovyet Dostluğu üzerine olanı çeviriyorum, başka çevirileri de... Altı ay çalışıyorum Sol ve Onur yayınlarında. Sonra Milli Kütüphanede iş buluyorum. Bir yandan da Türkiye Cumhuriyeti (1917-1974) kitabını çevirmeye çalışıyorum. Kitap Kızılırmak Yayınları'nca 1979'da yayımlanıyor.

1980 öncesi Türkiye çok hareketli. Sokakların ölüm kustuğu, kahvelerin tarandığı yıllar. Herkes tedirgin. Yükselen faşizan baskı günleri. Kurşunî Bir Siperde'de yer alacak şiirlerin atmosferini içeren sıkıntılı günler.

Milli Kütüphanedeki işimden akşam çıkınca doğru Remiz Ağabey'e, Toplum Kitabevi'ne gidiyorum. Bana Türkiye Yazıları dergisinin son sayısını uzatıyor. Şiir yazdığımı bildiği için şiirlerimi dergiye götürmemi söylüyor. Dergi Sela-nik Caddesi'nde, arka sokakta, diyor. Heyecanlanıyorum. Akşam birkaç şiirimi yeniden gözden geçirip, ertesi gün iş çıkışından sonra doğru derginin bürosuna gidiyorum. Sela-nik Caddesi 7 numaralı binaya doğru hızlı hızlı yürüyorum. Yüreğim atışımı bastırmak için 1. kattaki Türkiye Yazıları yazan kapının önünde bir süre duruyorum. Sonra kapıyı çalışıyorum. Kapıyı açanın Ahmet Say olduğunu içeri girince öğreniyorum. Çantamda taşıyıp durduğum birkaç şiirimi uzatırken şiir yazdığımı, dergiyle Remzi İnanç Ağabey sayesinde tanıştığımı söylüyorum. Ahmet Say sıcak mı sıcak, candan mı candan ilgi gösteriyor.

riyor, beni rahatlatıyor, heyecanımı gideriyor, iki dost gibi konuşuyoruz. Rus filolojisinde okuduğumu söyleyince daha da ilgileniyor benimle. Dergiye, büroya gelip gitmemi, öteki şair arkadaşlarla tanışmamı öneriyor, böylece aramızda hiç kopmayan bir bağ oluşuyor kendisiyle, dergiyle. Derginin bürosunda belli saatlerde nöbet tutuluyor. Dergiye gelenlerin bırakmak istedikleri yazıları, şiirleri alıp sohbet ediliyor. Ben de Oğuzhan Akay'la, Ali Cengizkan'la birlikte nöbet tutmaya başlıyorum. Bir süre sonra ilk şiirim "Sevinin Öyküsü" yayımlanıyor. Giderek derginin yazı kadrosunda yer alıyorum Veysel Çolak, Ahmet Telli, İ. Mert Başat, Oğuzhan Akay, Metin Altıok'la birlikte. Aramızda sıkı dostluklar oluşuyor. Milli Kütüphanede, İ. Mert Başat'ın bürosunda, Ahmet Say'ın evinde dergi toplantıları yapıyoruz.

7 Şubat 1980'de, uçmadan bir gün önce yazarların, gazetecilerin bulunduğu 'Tavukçu' meyhanesinde İlhan Erdost, Hasan Hüseyin bir araya geliyoruz. Benim yurtdışına çıkışımı konuşuyoruz. Gitmemin doğru olacağını düşünüyorlar onlar, kaygılarımı gidermeye çalışıyorlar.

Dost Kitabevi, Mülkiyeliler, Zafer Çarşısı, Milli Kütüphane, Sol ve Onur yayınları... dostlar geride kalıyor. Remzi Ağabey beni dergisiz, kitapsız bırakmıyor otuz yıl bana yeni yayımlanan kitapları, edebiyat dergilerini hiç aksatmadan yolluyor. Edebiyat dünyasıyla bağımın hiç kesilmeden sürmesini sağlıyor.

"Sokak Araları, Evler ve Hapishaneler" şiirimi yazdırıyor bana ortamın sıkıntılı, korkulu, baskın günleri.

Dayanılmaz günlere dayanamayarak Berlin'deki ağabeyimin ısrarlarına da dayanamayarak yurtdışına çıkmam gerekiyor.

Bu arada dergi, şiir kitabı yayımlamaya başlıyor Ahmet Telli, Metin Altıok, Veysel Çolak, Ali Cengizkan'la başlıyarak. Ahmet Say benden de şiir dosyamı istiyor. 8 Şubat 1980'de Berlin'e uçmadan birkaç gün önce Sanat Sevenler Derneği salonunda kitabımdan şiirler okuyorum Ahmet Telli, Metin Altıok'la birlikte.

7 Şubat 1980'de, uçmadan bir gün önce yazarların, gazetecilerin bulunduğu 'Tavukçu' meyhanesinde İlhan Erdost, Hasan Hüseyin bir araya geliyoruz. Benim yurtdışına çıkışımı konuşuyoruz. Gitmemin doğru olacağını düşünüyorlar onlar, kaygılarımı gidermeye çalışıyorlar.

Dost Kitabevi, Mülkiyeliler, Zafer Çarşısı, Milli Kütüphane, Sol ve Onur yayınları... dostlar geride kalıyor. Remzi Ağabey beni dergisiz, kitapsız bırakmıyor otuz yıl bana yeni yayımlanan kitapları, edebiyat dergilerini hiç aksatmadan yolluyor. Edebiyat dünyasıyla bağımın hiç kesilmeden sürmesini sağlıyor.

Ah o çok hareketli Ankara yıllarını, etkinlikten etkinliğe yürünen yolları, dostlarla buluşma heyecanını gel de unut!

LEKSİKON ÖYKÜLER 8
NAÇAR: Çaresiz

Karanfil kokusu

Adam boyu dalgalar. Yüksekli-
p yükseliş alçalıyor. Kumu, taşı döve döve, köpüklerini akı-
ta akıta kıyıya vuruyor. Öfke-
li, delişmen. Kasım ayazının
tenhalaştırdığı kıyıda, denizin
yanı başında çelimsiz bir kız
var. Onun için bu manzara sı-
cacık. Eprimiş montunun önü
açık, cebindeki elleri buz gibi.
Soğuktan değil. Elleri hep buz
gibi. Beresinin altından sarkan
saç örgüsü, dolaşık kara bir çi-
leye benziyor. Denizin rengiyle
yarışan gözleri şimdi çelik grisi.

Deniz suyu, rüzgârla havalanıp
damla damla kızın yüzüne çar-
pıyor. Ne gözleri yaşıyor ne
göğsü ıslak bir titremeyle sar-
sılıyor. Ya da öyle sanıyor kız.
Tıpkı bu delirmiş gibi çağıl-
dan dalgaları müşfik bir kucak
sanması gibi. Onu çekip alacak,
hiç olmadı saklayıp sakınacak
bir anne gibi. Hiç sahip olma-
dığı bir hazine gibi.

Deniz, sesini çığlığa çevirerek
küpürüyor. Bir tek kız mı duy-
yor bu heybetli sesi? Ve bir tek
o mu duyuramamıştı sesini? O
da seslenmişti. Önceleri sesi bo-
yundan büyük çıkmıştı. “Anne!”
Sonra bildiği tüm imdat kelime-
lerini ardı arkasına dizmiş, dö-
nüp dolaşıp gene “anne” demiş-
ti. Annesi duymamıştı. Göbek
bağını kopardıkları günden bu
yana hiç duymamıştı.

“Baban yok diye dertlenme, dağ
gibi dayan var başımızda.” de-
mişti. Oysa kızın başı toprağa
gömülecekti. Annesi inanmaya-
cak “Kardeşim...” diyecekti, “Kar-
deşim yapmaz öyle şey, sen yı-
lansın!” Gerçek yılanın değil ev-
ladının başını koparmayı iste-
yecekti. Şans mı, kader mi bilin-

mez yılan ecelsiz gidecek, ablası
biricik kardeşinin ardından ağ-
layıp dövünecekti. Kız ise ne gü-
lecek ne rahat bir nefes alacaktı.

Giden gitmiş, ardında zehri kal-
mıştı. Kısa bir süre sonra “Başı-
mıza bir erkek lazım.” dedi an-
nesi, yine. Buldu da. “Baba de-
yip duruyordun al sana!” Daha
yaraları kapanmamış, boyu
uzamamış, kısılan sesi yerine
gelmemiş, yılanın geberip git-
tiğine yeterince sevinememiş
kız çocuğu ise henüz 14’ündey-
di. Bu nasıl bir lanetti ki tanı-
dık o kâbus başka bir aktörle ye-
niden başlayacaktı. Bu kez ses-
lenmedi kız. Sesi yoktu. Annesi
yoktu. Ruh, kalbi, benliği yok-
tu. Sadece rüyalar vardı. Gerçek
kâbusta çıkmayan sesi rüyala-
rında çağlayanlar gibi yükseli-
yordu; “Anne beni kurtar!”

Zihni, önkeleri silemeden ye-
nilerine yer açtı. Her acı yenisiy-
le birleşti, birbirine dolanan di-
kenli çalılar gibi bata bata, kana-
ta kanata büyüdü. Ruhunda te-
miz kalmış neresi varsa bir daha
arınmamacasına kirlenip durdu.

Evden çıkarken arkasından ses-
lenmişti annesi “Geç kalma!
Baban pasta getirecek, doğum
günü yapacak sana!” Gözlerin-
de minnetli bir ışıltı. Midesi ağ-

zına gelmişti kızın. Dünyanın
tüm pisliklerini bir arada gör-
müş gibi tiksiniyordu. Babalığı-
nın karısı, yılanın ablası. Onun?
Onun annesi! Doğurmuş, do-
yurmuş ama duymamıştı. Duy-
mayacaktı. Elini uzatsa tutma-
yacak, onu bu kâbustan uyan-
dırmayacaktı. Belki de kâbusun
ta kendisi oydu. Sayesinde doğ-
muştu. Sayesinde yaşamıyor-
du. Sahi neden hâlâ hayattaydı?
Bu berbat hikâyenin bitmesini
daha ne kadar bekleyecekti?

Beresini çıkardı, örgüsünü çöz-
dü. Ellerini kıvrıncığı iç içe geç-
miş saçlarına doladı. Topu topu
16 yıla denk gelen yaşamını dü-
şündü. Kapkara bir duman. O
kapkaralığın içinde bir ışık ara-
dı. Yeni yaşına girerken kanca
atacak bir ışık, belki birkaç gü-
zel anı... Gözlerini kapadı, hafı-
zasını zorladı.

Küçükken yediği çilekli don-
durmayı düşündü. Pembe dağ-
lar gibi yükselen dondurma gö-
zünün önüne geliyor ama tadı
bu türlü damağına yürümü-
yordu. Sonra ilkokuldaki öğret-
meni aklına geldi. “Aferin” de-
mişti bir keresinde. Sesi? Yok-
tu. Bakkalın önündeki köpek!
Elini uzattı, sıcak başını okşa-
mak istedi. Tüyleri dokunmadı
zihnine. Döndü dolaştı annesi

ne geldi. Babası öldüğünde ne
olduğunu anlamayacak kadar
ufaktı. O gece annesinin koy-
nunda uyumuştı sıcacık. Bur-
nuna annesinin karanfil koku-
su geldi. Gözlerini açtı. Hışım-
la ıslak kuma bir tekme savurdu.
Diğerlerini değil de neden bunu
hatırlıyordu? Belleği gizli cella-
dını neden kayırıyordu?

Güneş batmak üzereydi. Rüz-
gâr durulmuş, ortalığa gri bir
soğuk yayılmıştı. Kız, cebinde
kısa bir titreşim duydu. Buza
kesmiş parmaklarıyla telefonu
eline aldı. Ekranında annesinden
bir kısa mesaj:

“Nerede kaldın, çabuk eve gel!” Ev
cehennemdi. Ve böyle keskin bir
çağırıyor zebaniler bile yapamazdı.

Denizin çığlığı fısıltılara dön-
müştü. Dalgalar, az önceki coş-
kunluğunun aksine usul usul
yükseliyordu. Kız ürkek adımla-
rıyla denize doğru bir adım daha
attı. Bu kez genzine sadece ka-
ranfil değil dünyanın tüm ko-
kularını bastırarak kadar güçlü
bir iyot kokusu dolmuştu. Deniz,
efsunlu bir masal gibi seslendi.
“Bu koku artık senin!” Kız göz-
lerini kapattı. İçinde, tanımadığı
müthiş bir güç dolanıyordu. Hız-
lıca geri döndü. ıslak botları artık
onu eve götürmeyecekti.

Can Öktemer

BİR ZAMANLAR GENÇLİK PARKI’NDA Dedem ve Dayımın anısına

1973 yılı. Aylardan Ağustos.
Günlerden Pazar. Bezdirici bir
sıcak var dışarıda ve babam
arabayı kaybetti. Emek Mahal-
lesi’nde, gölgesi yol boyu uzan-
mış bir ağacın altındaydık. Bu-
rası babamın arabayı her za-
man park ettiği yerde. Şimdi
arabaya değil ondan kalan boş-
luğa bakıyorduk.

Babamın yüzünde hiçbir pa-
nik ifadesi yoktu. Dün gece ar-
kadaşlarıyla yemeğe gitmiş-
ti. Böyle gecelerde mutlaka geç
gelirdi. Annem de ben de bu
duruma alışmıştık. Babam çok
iyi araba sürerdi. Ama bu sabah
durum farklıydı çünkü geçtiği-
miz yaz aldığı, motorunun se-
siyle tüm mahalleyi inleyen
1969 model beyaz renkli Buick
ortalarda yoktu

“İlk Merkez Lokantası’nda
yemek yemiştik” dedi. Sad-
ri Alışık! andıran mahcup
bir gülümsemeyle. “Sakin an-
nen duymasın.” diye de ekle-
di. Bana örnek olması gerekti-
ğinin, yaptığı yanlışın farkın-
daydı ama olan olmuştur bir
kere. Arkadaşlarını da araya-
mazmış çünkü eşleri duyar ve
haber çok hızlı yayılabilirmiş.
Bu sırrı birlikte çözmemiş ge-
rekiyormuş. Yoldan bir taksi
çevirip, Merkez Lokantası’na
gittik hemen.

Merkez Lokantası, Atatürk Or-
man Çiftliği’nin içinde, yeşil-
liklerin arasındaydı. Boş ma-
salardan birine oturmamı is-
teyip şef garsonla konuşma-
ya gitti. Uzaktan onları izli-
yordum merakla. Kısa bir süre
sonra babam, bu sefer endişeli
bir yüz ifadesiyle karşıma otur-
du. Etrafta bizim arabanın ta-
rifine uyan bir araba yokmuş.
Üstelik acıkmaya başlamıştık.
Dün sanki masadan hiç kalk-
mamış gibi sofraya kurdurtmaya

karar verdi. Çiftlik Kebabı, buz
gibi ayran ve Tekel birası söy-
ledi. Dün gece arabayı meçhu-
le doğru kaybetmiş gibi de-
ğildi babam. Nasıl yapıyor bilmi-
yordum ama sakindi, tedirgin-
liği hiç yoktu. Arabayı bir şekil-
de bulacağından emindi.

Yemekten sonra hafızası bi-
raz yerine geliyor gibiydi. İstan-
bul’dan gelen müteahhit Vural
Bey’in içkiye biraz zaafi varmış.
Neyse. Bunları da duymamış
ol. Hiç konuşmadan dinliyor-
dum onu. Her daim şık elbise-
ler giyer, tıraşını olur, Sadri Alı-
şık bıyıklarını dikkatle düzel-
tirdi. “Çer, çöp” der ve bir şekil-
de tüm sorunları çözerdi. Cid-
diydi, yerli yersiz şakalara gül-
mezdi ama onun kadar eğlen-
mesini ve yaşamayı bilen baş-
ka birini görmemişim.

Kalkarken birden durdu “Genç-
lik Park” dedi, suyun kaldırma
kuvvetini bulan Arşimet gibi-
ydi. Hatırlamıştı sanki; “Buradan
çıktığımızda oraya gitmiştik”

Gençlik Parkı’na geldiğimiz-
de dün gece oturdukları ha-
viz manzaralı lokantaya git-
tik doğrudan. Girişteki varilın
üzerinde pelikan vardı. Dev ka-
natlarını açmıştı. Onu sevmeye

pan garson çocuğun geniş cepli
önlüğüne biraz para koydu. Bu-
nun önemli bir adap olduğunu,
her şeyin kuralına göre yapıl-
ması gerektiğini söyledi bana.
Rakıyı usta bir kimyager gibi
suyla karıştırdı. Havuza doğru
daldı gitti. Çocuklar kahkaha-
larla masaların arasında koştu-
ruyor, bir kedi gölgenin serinli-
ğinde uyuyor. Gümüş semaver-
de çaylarını içenler...

Sonra dün gecenin kopuk sah-
neleri birden ortaya çıkmaya
başladı. Merkez Lokantası’ndan
sonra Vural Bey, tuttur-
muş Zeki Müren’i izleyeceğim
diye. Şanslarına o gün de konseri
varmış. Kalkıp buraya gel-
mişler. Masa donatılmış, şar-
kılar, türküler gece boyu. Vu-
ral Bey, sızana kadar gece sür-
müş. Onu taksiye bindirip
Stad Hotel’ine birisinin götür-
mesi gerekiyormuş. Bu maale-
sef babam olmuş.

Tulum peynirinin ucundan bir
parça alıp ağzına götürdü. Bana
doğru yaklaşarak galiba bulduk
bizim Buick’i dedi. Hafızası ye-
rine gelmişti resmen. “Nasıl?”
dedim merakla. Otelden çıktık-
tan sonra bir anlık dalgınlıkla
geldiğim taksiyle eve döndüm.
Arabayı da burada bıraktık ta-
bii. Haklı çıkacağını biliyor-
dum onun. Biraz önce cebine
para konan garson çocuk ko-
şarak yanımıza geldi. Dün gece
çalışan garsonlarla konuştuk-
larını arabanın burada park ye-
rinde olduğunu söylediler. Ba-
bam teşekkür etti. Arabayı bul-
muştuk. Artık keyfimize baka-
bilirdik, sanki yapmıyormuşuz
gibi. Hava, yazdan beklenebile-
cek tüm güzellikleri sunmuş-
tu. Güneş yavaş, yavaş batar-
ken Gençlik Parkı’nın etrafı ay-
dınlanmaya, gündüz parkı ge-
zenler yerlerini gazinoculara
bırakmaya başlamıştı. “Şunu
içelim kalkarız” dedi. Sonra da
“Sakin annene söyleme.”

Ali İlhan

Görölmek, duyulmak, var olmak

Farkında olmak yetmez; birlik te var olmanın yollarını yeni- den düşünmek gerekir.

Ankara'nın kalbinde, Çanka- ya'da yaşamak yalnızca bir ad- res meselesi değil; birlikte dü- şünmenin, birlikte üretmenin kültürünü solumaktır. *Karan- fil*'in sayfaları da tam bu ruhu taşır: seslerin, renklerin, fikir- lerin bir araya geldiği bir kent hafızası.

3 Aralık Dünya Engelliler Günü vesilesiyle, bu hafızanın için- de bir başka sesi, sıklıkla duyul- madan kalan bir bakışı payla- şmak istiyorum.

3 Aralık, Birleşmiş Milletler ta- rafından kabul edilen bir “gün”- dür; ama Türkiye’de ayrıca her yıl 10-16 Mayıs tarihleri arasın- da Engelliler Haftası olarak çe- şitli etkinlikler düzenlenir. Ne var ki bugün ve hafta çoğu za- man iyi niyetli ama yüzeysel farkındalık mesajlarıyla geçer. Oysa engellilik, bireysel bir du- rumdan çok, toplumun fark- lı bedenlere ve duyulara nasıl baktığıyla, nasıl sınırlar çizdi- ğiyle ilgilidir.

Toplum “normal”i tanımladı- ğında, onun dışında kalanla- rı da tanımlamış olur. Engelli- lik bu “normal” tanımının ay- nasında şekillenir. Foucault, bedenin yalnızca biyolojik de- ğil, aynı zamanda toplumsal bir alan olduğunu söyler; iktidar, bedeni biçimlendirerek toplu- mu düzenler. Engelli beden ise bu düzenin görünmez sınırla- rını ifşa eder çünkü ona bakar- ken aslında kendi “kusursuz- luk” arzumuzla yüzleşiriz.

Felsefe bize bedenın bir an- lam taşıyıcısı olduğunu hatırla- tır. Merleau-Ponty'nin söyledi- ği gibi beden, dünyanın bizdeki açılımıdır; yani dünyayı yalnız- ca gözle değil, varlığımızla du- yumsanız. Bu bakışla düşünür- sek, engelli beden “eksik” de- ğil, dünyanın başka bir biçim- de var oluşudur. Fakat mekân, dil ve zihniyet bu farklı varoluş biçimlerini kapsayamadığında, fark “engel”e dönüşür.

Toplumun kurduğu mekânsal düzen çoğu zaman niyetimiz- den bağımsız biçimde engeller yaratır. Örneğin bir kaldırmı birkaç santimetre yüksek yap- mak yalnızca teknik bir ayrım- tı gibi görünür; oysa bu küçük fark, bir kişinin kamusal yaşa- ma katılımı için büyük bir ba- riyere dönüşebilir. Bu nedenle engellilik alanında mesele, yar- dım değil hak meselesidir; lütuf değil, eşitliktir.

Bugün en çok konuştuğumuz konu erişilebilirlik. Oysa engel- lilğin toplumsal boyutu bun- dan çok daha geniştir. Eğitim- de fırsat eşitliği, istihdamda yer alma, kültür-sanat yaşamına

katılım, temsil hakkı, yoksul- lukla mücadele, bakım hizmet- lerinin niteliği, dijital erişim... Bunların her biri aynı zincirin halkalarıdır.

Kültür ve sanat alanında da benzer bir durum vardır. Bir ti- yatro salonunda betimleyici seslendirme yapılması ya da bir sergide dokunsal bir öge bulun- ması yalnızca teknik bir erişim meselesi değildir; bir toplumun hikâyesini herkesle payla- şma iradesidir; çünkü sanat, bir kentin hafızasıysa, bu hafızada herkesin yerinin olması gerekir.

Sokakta, işyerinde, okulda ya da bir konser salonunda görü- nür olmak yalnızca fiziksel bir mesele değildir; toplumun her alanında var olabilme hakkı- la ilgilidir. Gerçek mesele, her- kesin kendi sesini duyurabil- diği, sadece “ulaşabildiği” değil “katılabildiği” bir yaşamı kura- bilmektir.

Bu nedenle erişilebilirlik, bir mimari mesele olmaktan önce bir kültür, eğitim ve adalet me- selesidir; kentin nasıl düşündü- ğü, sanatın kimi temsil ettiği, istihdam politikalarının kimin

ihtiyaçlarını görmezden geldi- ğiyle ilgilidir.

Engelliler Günü ya da Engelli- ler Haftası, bir kutlama değil, bir sorgulama zamanı olmalı- dır. “Kimi dışlıyoruz?”, “Kimi görünmez kılıyoruz?”, “Nor- mal” dediğimiz şey kimin sınır- ları içinde oluşuyor?” Bu soru- larla yüzleşmeden hiçbir far- kındalık kalıcı olamaz.

Belki de mesele “farkında ol- mak” değil, birlikte var olmanın yollarını yeniden keşfetmektir çünkü engellilik bireysel bir ye- tersizlik değil; toplumsal bir ay- nadır. O aynada yalnızca engel- li bireyleri değil, kendi duyarlı- lıklarımızı, insani sınırlarımızı da görürüz.

Karanfil'in sayfalarında yer bu- lan her yazı, her fotoğraf, her dize aslında bu ortak duyarlılı- ğın bir parçasıdır.

3 Aralık'ı bu yıl bir kutlamadan çok, bir düşünme alanı olarak görelim.

Belki o zaman, gerçekten “eri- şilebilir” değil; adil, katılımcı ve insana yakışır bir toplum kura- biliriz.

Hakan Kaynar

Başkent diyorsak, duymak lazım

Başkenti övmenin birçok anla- mı olabilir. Güzellemek konu- sunda düşünemeyeceğiniz ka- dar yaratıcı olabilirim; başımı- za gelen bütün iyilikleri Anka- ra'dan bilebilirim. Değiştirdim. Barış Bıçakçı'nın kahramanı Abidin'in arkadaşına yazdıkla- rını... Şehirden göç ettin, bu fi- yakalı bir eylem denince kız- mış belli, mektubunda cevaplı- yor: *“Ankara'yı kötülemenin bir an- lamı yok. Kötülemek konusunda dü- şünemeyeceğin kadar yaratıcı ola- birim, başımıza gelen bütün belaları Ankaradan bilebilirim(..)”* Başken- ti Ankara olmasaydı Cumhuri- yet'in, şu geldiğimiz yere çok yıl- lar önce varmıştık diyebilirim. Az iyilik midir şu şehrin bize et- tiği, hatta çok dahasını söyle- bilirim: Ankara başkent olma- saydı doğmazdım bile.

Başkentte yaşadığımı muhte- melen çocukken öğrenmişim, ilkokuldan önce. Zараdan dö- nüyoruz otobüsle. Babamla an- nemin memleketi... Bir amca nereye gittiğimizi soruyor. Her- halde çocukken bile “k”ları vur- guyla söylüyorum. Hoşuna gi- diyor, sarı saçlarımla uyumsuz mu nedir? Ben “Ankkkara” de- dikçe, aynı cevabı alacağı baş- ka sorular soruyor. Nerede otu- ruyoruz, Ankkara; Türkiye'nin başkenti neresidir, tabii ki Anka- kara; nerelisin, yine Ankkara. O kalın “ka”larda biraz da gurur tınılıyor muhtemelen. Başkent- te yaşamak gururlandırır ço- cukları.

Büyüdüğünde mahcup olur- sun. İki binlerden önce, ondan eminim. İstanbul'a gitmişim. Ankaralıları kahvaltı etmeden çıkmaz evlerinden, börekçiler

o eski payitahta özgü. Sabahle- yin Ankara'da öyle her pastane- de bulması zor, şimdilerde bana çok yağlı gelen Karaköy böreği- mi yiyorum. İstanbul bu, dük- kânlar dar, masalar bitişik. Ya- nıma oldukça yaşlı bir beyefen- di düştü. Biraz sonra sohbet et-meye başladık, Ankaralı oldu- ğumu öğrenince de sordu: “Hü- kümette işler nasıl?” Bir an ka- lakaldığımı hatırlıyorum, şaşır- dım herhalde. Yıl iki binlerden önce, masa komşum yetmiş- lerinde. Bütün ömrü boyun- ca karşılaştığı Ankaralıları bel- ki de başkenti temsil etmiş ona. Hay Allah, mahcup oldum. Hü- kümette işlerin nasıl gittiğin- den haberim yok diye mi yoksa haberdar olduklarım bile beni mahcup etmeye yeterli oldu- ğundan mı, şimdi bilemem.

Bizimki de can. Ankaralıları di- yorum. Öyle hükümetlerin yap- tığından sorumlu olsak son otuz yıldır, çatlardık herhal- de orta yerimizden. Dolayısı- la ne yaptık, başkente yabancı- laşıp Ankara'ya yaklaştık. Ba- kanlık binalarıydı ya en eski ya- pıları şehrin, okullar filan... Mi- marı şu önemli Alman, bu genç yetenekli hemşehrimiz. Bize ne, apartmanlarını sever olduk şe- hrin. Tam şu şehirde bakıp beğе- necek, hikâyesinin ardına dü- şecek bir şeyler bulmuştuk, ge- lin görün ki hop kentsel dönü- şüm başladı. Sevdığımız apart- manlar da yıkıldı. Yerlerine Bat- man'dan Kütahya'ya her şehirde sanki projeleri yapay zekaya çiz- dirilmiş yenileri yapıldı. Yıkıl- yor, yapılıyor hâlâ. Ama vız ge- lir Angaralıya. Çünkü nedir, bu şehrin mayasında yenilik var.

Ulusal dönüşümün adresi ya burası, kentsel dönüşüm dedi- ğin bize sivrisinek ısırgı, sızlasa kaç gün, kaşıyıp kanatsak kabu- ğu nedir ki yaramızın?

Ankara her şeyden önce tari- hin başkenti değildir, bir de du- rağanlığın. Burada geçmişin göl- gesi incedir, yani güneş tepede, gün uzun, daha bitmedi duygu- muz bu yüzden, bugün olmadı yarın dememiz de.

Buralar dutlukmuş eskiden, de- ğilse bile bağık bahçelik... Otuz kırk yıl öncesinde gecekodu mahallesi olan çok semti vardı, kimisinde belli ki ihtilafli birkaç derme çatma bina kaldıysa eğer oradan el eder size tarih, ona da tarih denilebilirse. Gecekon- du bu, ne paşa konağı ne sadra- zam yalısı. “Kim yaşıadıysa ya- şamış, bize ne” der yürür geçeriz yanından.

Tüm şehirler değişir ama yeni- lik en başından beri Ankarada hep onaylanmış. Başkent ol- duktan sonra muktedirler eski olanla ilgilenmemiş, asıl şehri kalenin eteklerinde bırakıp Ga- zı'nın evine doğru giden yolda- ki düzlüğe kurmuşlar Yenişeh- ri. Bu yenisi bile kırk yıl yaşa- mamış ama. Bir röportaj par- çası diyebileceğimiz şu satırla- rı 1969'da şiir diye yayımlamış Necmettin Esin: *Daha dün/ İki katlı, çiçekli bir evdi burası, / An- kara'da, Olgunlar Sokağında, / So- lunda Akasyalar vardı, / Çamlar vardı sağında, / Bir müteahhide satılmış, / Üç daire karşılığında, / Bir apartman yapılmak için / Bir bahçe talan olmuş, / Bir kaya yığı- nı kalmıştı, / Bir harabede / Sonra da sorar, sanki biraz öfkeli, “Hani*

Yeni Şehir, hani villalar”. Dağa kaç- tı, diyesim var!

Desem de yanlış olmaz. Villa- lar gezer. Önce Çankaya'ya git- tiler, sonra Çayyolu, Ümitköy derken şimdi Gölbaşı'nda veya İncek'teler. Çünkü şehir dedi- ğimiz de bitti bir yandan. Piş- manlık duyarız, babamıza kı- zarız. Hayıflanır Ankaralı, o kooperatife girmek yerine Batı- kent'in ötesinde iki dönümcük tarla kapatsaymış ya bizimki- ler, meyhaneye pastaneye ya- kın olmak uğruna Esat'ta de- ğil de Yaşamkent'te ev alsaymı- şım... Hep geç kalmışım duy- gusundayız o yüzden. Mekân sürekli değiştiğinden hızla mı yaşılanıyoruz Ankarada, ihti- yarlığını kabul etmeyen dede- lerin deri montları gibi bir duy- gu var üzerimizde, bir mahsun ucubelik.

Rahatız da bir yandan. Belki ya- şadığımız yerler yok olduğun- dan, yok olduğumuzun da far- kındayız. Öyle bir bilgelik hali. Çok az yerinde dünyanın, sakin- leri daha güzeldir yaşadıkları şe- hirden; ha Ankara dediğin bu- nun da başkentidir, o ayrı. Taşın mermerin ne değeri var, ölmüş- lerin değil yaşayanların olsun her şehir, şüphesiz başkent ol- duğundan bu yana Ankara böy- le demiştir.

Uğur Biryol

ANKARA: Tatlının da başkenti

FOTOĞRAFLAR: GURBET PASTASI ARŞİVİ

Eski Ankara pastaneleri, o günlerin tatlı anılarını günümüze taşımakla beraber, bir zamanlar Ankara'nın tatlının başkenti olduğunun da ispatı. Bugün hâlâ o tatları yapabilen mekânların olması, eskinin bizlere mirası.

Pastane deyip geçmemek lazım. Şimdilerde endüstrileşmeyle birlikte form değiştiren pastacılığın mekânları, bir zamanların en önemli buluşma noktalarıydı. Şairlerin, sanatçıların, yazarların gündelik hayat akışında başat rol alan bu mekânların İstanbul'daki ünlülerini herkes bir şekilde duymuştur ama Ankara pastacılığı diye de bir gerçek vardır. 1800'lü yılların ortalarına doğru Çarlık Rusya kentlerinin yolunu tutup, orada pastacılık ve fırıncılık öğrenen Hemşinlilerin torunları, 1917 Ekim Devrimi'nden sonra atalarının memlekete taşıdığı zanaatı bu sefer Anadolu'ya taşımak için seferber oldular. Yine memleket geride bırakıldı ve yollara düşüldü. Elbette bu durakların başında başkent olması hasebiyle Ankara geliyordu. Başkent onlar için hem gurbet hem de yaşam alanıydı artık. Bu durumda en iyi bildikleri işi Ankaralılarla buluşturma vakti gelmişti, öyle de yaptılar. O Rusya kültürü ve tarzı pastacılığı Ankara'ya taşıyıp, unutulmaz mekânlar açtılar. Yazımda, önce kapanan pastanelerden sonra da hâlâ devam edenlerden bahsedeceğim.

LEZZET YOLCULUĞU

Milka ile başlayalım. Nazım Reyhan, Milka'nın sayfalar sürece hikâyesini, "Dedemin babası Hacı Mustafa Reyhan, Yalıda fırınları ve apartmanları olan birisiymiş. Ben 1949'da Ankara'ya geldim. Askerdeyken Na-

CEBECİ, ULUS PASTANESİ

CINNAH CADDESİ'NDEKİ KAFE PASTANESİ

CEBECİ'DE PASTACILAR

zım Tarakçı, İbrahim Reyhan ve Dursun Okumuş Hülya pastanesini açmaya uğraşıyorlardı Ankara'da. Askerden sonra da Hülya'da işe başladım. Hülya'dan sonra Tunalı'da Milka açıldı. Onun da bir Rum ortağı vardı, Boris Usta. 1959'dan 1995'e kadar çok iyi iş yaptık. Atatürk Bulvarı'nda Gatenby Köşkünde pasta ve kokteyl salonumuz vardı. Hat-

ta likörlü çikolata ilk olarak Milka'da Ankaralılara sunuldu." Farabi Sokak'ın sembolü Köşk'in hikâyesi ise Hüseyin Altaştan: "Askerden döndükten sonra Ankara'ya yerleşmeye karar verdim ve burada yine bizim hemşerilerin Meram'ında bir süre çalıştık. Sonra Selami Kutlu ile birlikte Köşk Pastanesi'ni kurdum. 1965'ten beri 40 sene Köşk'ü de-

vam ettirdim." Mesleğin pirlere Yunus Tarakçı da mesleğe amcası Mehmet Ali Tarakçı'nın yanında başlamış: "1969 yılında Şinasi Şişmanhasanoğlu ve Yılmaz Süleyman Eren'le birlikte Cinnah Caddesi Kuloğlu Sokak'ta Kafe Pastanesi'ni açtık. 1996'ya kadar Kafeyi devam ettirdik. Kafeye Ecevit, Baykal gibi siyasiler sık sık uğradı. Bir

ara Turan Güneş Bulvarı'na da bir şube açtık ama uzun ömürlü olmadı. İlk yapılan pastalardan 'Napolyon Pastası' Napolyon'un Rusya seferinden kalma. Hemşinliler sayesinde yayıldı. Biskot, Yabloşki (Elmalı pay), Biçeyni (Kuru pasta), İzdobni (mayalı mamuller), turubučka (milföy hamuru) artık yapılmadığı gibi yavaş yavaş bu tatların yerini fabrika işi pastalar almaya başladı. Bu işler maharet ister, şimdi o tadı tutturamazlar." 1939'dan beri faaliyet gösteren ve ne yazık ki yakın zamanda kapanan Meram pastanelerinin öyküsünü ise, İsmail Tarakçı anlatıyor: "İsmail dedemin beş çocuğu oluyor. Nazım, Besim, İbrahim Ethem, Bülent ve Günhan. Babam İbrahim Ethem, 12 yaşında Samsun'a gidiyor ve orada Ulus Pastanesi'nin imalathanesinde çalışmaya başlıyor. Besim Amca'm bu arada Zonguldak'tan Ankara'ya geliyor, kendine bir çevre yapıyor. Bir pastanede çalışırken, Konya, Merambagları'ndan bir işadamı, Tahir Milor, Besim Amca'ma, 'Ağabeyin de gelirse, sermayesi benden bir pastane açalım' diyor. Daha sonra babam da gelince, şimdiki kuyumcular çarşısının yan tarafında, büyük bahçeli ilk Meram Pastanesi açılıyor. Orada 11 yıl pastane devam ediyor, ardından babam 1950'de Atatürk Bulvarı'nda Büyük Çarşının yerinde bir pastane açıyor. Birer sene arayla önce Saraçoğlu Mahallesi'nde, sonra da Akay'da Meram açılıyor. Sonra babam Akay'daki Meram'ı Bülent ve Günhan Amca'ma devrediyor, onlar Funda olarak devam ediyorlar."

Eskiden Hoşdere Caddesi, Sakarya Caddesi gibi birçok muhitte açılmış olan Denizatı pastanelerinde İrfan Sırtoğlu, Denizatı'nın geleneğinin İstanbul'da yıllar önce kurulan Kars Pastanesi'nin geleneğini devam ettirdiğini söyleyerek, "Büyük dedemiz Mehmet Sirt Rusya'da, bir

İMALATHANE ÇIKIŞI MOLAMERAM

MERAM PASTANESİ'NDEN, 1960'LI YILLAR

KÖŞK PASTANESİ

MILKA

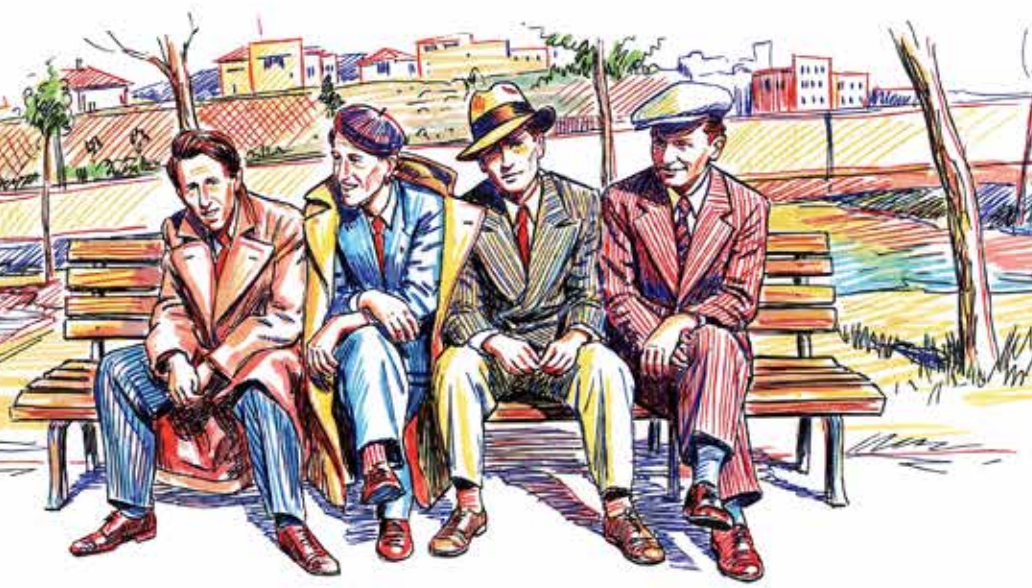

POLONYA SUWALKI'DE HEMŞİNLİ PASTANE

amcamız Cevdet Sirt da Polonya'da pastacılık yapmış. Bir grup da 1907'de Kars Pastanesi'ni açmış. Bizimkiler orada yetişmiş, 40'lı yıllarda Kadıköy Pastanesi'ni açmışlar. 1970'lerde Ankara'ya gelerek, Abbas Kibar'la birlikte 1974'te Denizatı Pastanesi'ni kurduk" diyor.

ANKARA'NIN TADI DEĞİŞTİ

Yukarıda ismini andığım beş sembol mekânın yanında sanırım bugüne kadar Ankara'da 50-100 arası Hemşinlilere ait pastane açılıp, kapanmıştır. Hepsinde uzun uzadıya bahsetme şansım olmadığından en bilinenlerini yazmaya çalıştım. "Rokoko" türünü Ankara'ya taşıyan pastaneler kültürü, aynı zamanda yaş pastayı da limonataları da dondurmaları da Ankaralının gündelik hayatına dahil ediyor. Birbirinden değerli tariflerle yapılan mayalı ürünler ve pasta türleri, Rusya zarafetinin izleriyle Ankara'daki pastanelerin vitrinini süslüyor. Bu pastaneler hem uğrak noktalar hem de sembol mekânlar olarak uzun yıllar Ankaralıları hizmet vermiş mekânlardan en bilinenleri. Bugün Ankara sokaklarında dolaşırken, bir pastaneye uğrayıp, nereli olduğunu sorun; eğer Hemşinliyse mutlaka oturun, bir şeyler yiye ve sohbet edin. Onlar hem gurbet hayatının çilesini çekmiş hem de Ankara'yı seven insanlardır.

Zafer
Köse

Dostluğumuzun Başkenti

Bazı şehirler, insanın yalnızlığını büyütür, bazılarıysa onu paylaşılabılır kılar. Ankara, bu iki duygunun ince dengesinde yaşar. Daha doğrusu, bana öyle gelir. Belki de pek bilmediğim bu şehre uzaktan baktığımdan öyle görüyorumdur, az sayıdaki Ankaralı arkadaşım öyle bir izlenim yaratmıştır. O dostlar da gri gökyüzü gibi mesafeli, yükü bulutlar gibi yakınlar zaten.

Onlardan dinlediğim Ankara'nın dostlukları, gösterişli soralarda değil, çayhane masalarında, öğrenci evlerinde, kitapların arasında kurulmuştur. Bu şehir, dostluğa ferahlık ve derinlik katar. Belki denizsizliğinden, belki de rüzgârının sertliğinden, insan burada birbirine daha çok yaslanır. Yoksa "orada" mı demeliyim?

Yok, hiç de az sayıda değildir Ankarada yaşamış dostlarım, yakınlarım. Nazım'ın sözünü ettiği, yüzünü bir kere bile görmediğimiz, dünyanın dört bir yanında yaşayan dostlarımızın bir kısmı, hem de galiba önemli bir kısmı yaşar orada. O yüzden belki de Ankara'yı en iyi dostluklarıyla anlatanlar, bizim edebiyatçılarımızdır.

Örneğin, Melih Cevdet. "İnsan bir yola çıkar, dostlarını da o yolda bulur" demişti ustamız. Onun Ankara yıllarında bu sözü doğrulayan nice karşılaşma yaşanmıştır. Gar binasının önünden geçen herkesin için-

den bir yolculuk geçirmiş demek ki. Aynı zamanda bir dostluğu da başlatırdı o yolculuklar. Melih Cevdet'in, Cebeci'de oturduğu yıllarda Sabahattin Eyüboğluyla, Orhan Veli'yle, Oktay Rifat'la yürüttüğü tartışmaların bir kısmı belki edebiyat tarihine geçti, ama asıl önemli olan o dostlukların sadeliği ve samimiyetiydi. Her biri kendine özgü ve aynı zamanda birbirine bağlı, aynı masada birbirini dinleyebilen insanlardı. Belki de dostluk, tam da bu karşıtlıkların yan yana durabilmesiydi.

Sevgi Soysal'ın *Yenişehir'de Bir Öyle Vakti*nde dolaşan insan manzaraları da Ankara'nın dostluklarının sessiz tanıkları gibidir. Onun yazdıklarında dostluk, romantik bir ideal değil, hayatın yükünü birlikte taşımak anlamına gelir. Zorlukları yük olmaktan çıkaran dayanışmalardır Soysal'ın satır aralarında anlatılanlar. Cezavi günlerinde, bir yazarın başka bir yazara gönderdiği mektubun değeri, Ankara'nın kışında sobaya atılan son odun kadar kıymetlidir. Sevgi Soysal'ın çevresinde, 1970'lerin politik ve kültürel çalkantıları içinde birbirine tutunan kadınlar ve yazarlar vardı; onların dostluğu, hayata direnmenin adıydı. İçten ve toplumsal.

Ve elbette Mahir'ler, gençler... Onların adını anmak, Ankara'nın başka bir yüzünü, dünya-

nın bir başka yüzünü, dostlukların içtenliğini hatırlatır. Bilgeliği düşündürür. Ve gençliği, barikatlardaki düşünürü, hayatın diyalektiğini. Gerçek dostluk, Denizlerin özgürlüğü uğruna bir şeyler yapmaktır. Karşılık beklemeden. Can pahasına.

1960'ların sonunda Siyasa'nın, Dil ve Tarih-Coğrafya'nın, sonra ODTÜ'nün kantinlerinde kurulan dostluklar, güzelliğin, yiğitliğin, anlamlı yaşamının, özgürlüğün ve bağlılığın, on yıllar sonrasına capcanlı ulaşan devrimci gençliğin kaynağıydı.

Bu örnekler birbirinden uzak gibi görünse de, hepsi Ankara'nın aynı damarından beslenir. Yoksa "Ankara'nın aynı damarını besler" mi demeliyim? Hayatın aynı damarını.

Bu şehir, insan ilişkilerinde bir tür sadelik ve derinlik arar. Dostluklar burada uzun suskunlukları kaldırabilir. Kahvelerinde yüksek sesle konuşanlar kadar, aynı masada sessizce oturanlar da birbirini anlar. Dostluk, bu sessizliğin içinde kök salar.

Rüzgârlıdır, serttir Ankara'nın dostlukları, yine de güven verir. Şehrin havası gibi, sabah soğuktur ama akşama doğru bir sıcaklık bırakır insanın içinde. Yoksa uzaktan bakınca mı öyle görüyorum?

Yok, bu pencereden bakınca, hiç de uzak değildir Ankara. Murat

Yetkin'in dizeleridir orası:

*Son kuşlar da geçiyor
Biten bir sevdâ gibi
Uyanmıyor Ankara
Günün ilk saatleri*

Eftal Küçük'ün bestesi bir çağdaş türküdür bizim Ankara'mız, Tolga Çandar'ın sesiyle bize ulaşır:

*Düşe kalka bu yolda
Sevdası, kavgasıyla
Bîrer özemdir bunlar
Yalamı dolamıyla*

Tüm bu hikâyelerin arasında bir yerde, benim de Ankara'yla kesişen anılarım var. İlk kitabım için sözleşme imzalamaya gittiğim şehirdir. İlk büyük eyleme katıldığım gençliğimdir. Konuşma yaptığımız etkinliklerdeki sözlerimizdir. Sonra... Ah! En güzellerimizi, en yiğitlerimizi kaybettiğimiz bir 10 Ekim Tren Garı'dır Ankara. Canlarımızın anısı için mecburen daha güzel, daha yiğit yaşayacağımız bir görevdir.

Eski mektupların anısıdır. Dostluğun pınarıdır. Bugün hâlâ bazı kitapçıların vitrinlerinde ve kafelerin duvarlarında o eski dostlukların gölgesi durur. Dünyanın değişmesidir. Değişmeyen değerlerimizdir. Livaneli'nin ezgisinde dostlarla bir araya geldiğimiz, henüz yaşamadığımız Nazım'ın o en güzel günlerinin başkentidir orası. Yoksa "burası" mı demeliyim?

ÇANKAYA BELEDİYESİ DUVAR RESİMLERİ (MURAL) FESTİVALİ İLE

ÇANKAYA'NIN DUVARLARI RESİM SANATININ DOKUNUŞLARIYLA RENKLENDİ!

SPREY CİNİ
MUSA SARIÇOBANCOLORS HARMONY
AHMET BURAK HALICISKÖE
DORUK SEZGİNITSNISSHAA
NİSA HARMAN

ÖMÜR ÖCEK

SANATIN KALBI
ÇANKAYA

HÜSEYİN CAN
ÇANKAYA
BELEDİYE BAŞKANI

Çankaya
BELEDİYESİ

Ahmet İnam • Ali Cengizkan • Ali İlhan • Ayça Örer • Ayşen Şahin • Burcu Geroğlu • Can Öktemer • Emre Kongar • Eren Aysan • Ethem Torunoğlu • Feza Kürkçüoğlu • Gültekin Emre • Gürsel Korat • Hakan Kaynar • Hande Çiğdemoğlu • Haydar Ergülen • Hüseyin Can Güner • Işıl Çalışkan • İbrahim Karaoğlu • Kenan Başaran • Metin Turan • Murat Meriç • Nazım Alpman • Nebahat Ayhan • Nebil Özgentürk • Orhan Tekelioğlu • Özge Mumcu • Pelin Batu • Seda Şanlı • Sevgi Özel • Sinan Meydan • Uğur Biryol • Ulaş Geroğlu • Yalın Gündüz • Yankı Yazgan • Yaşar Seyman • Yıldız Hikmet • Yücel Kök • Zafer Köse • Zülfü Livaneli

CUMHURİYETİN KALBI
ÇANKAYA

HÜSEYİN CAN
Güner
ÇANKAYA
BELEDİYE BAŞKANI

Çankaya
BELEDİYESİ